Impensis G: Graves jun: Bibliop : Cantab

Impensis G: Graves jun: Bibliop : Cantab

DE CHRISTO IMITANDO,

Contemnendisque

Mundi Vanitatibus LIBELLUS

Authore *Thoma Kempisio*, Libri Tres,
Interprete
SEBASTIANO CASTELLIONE.

Quibus anjungitur Liber Quartus
DE
COENA DOMINICA
Latinè redditus,
Unà cùm Micis aliquot Epidorpidum.

Authore *R. Widdrington*, D. D. C. C. Soc.
& Dnæ Marg. apud Cantab. Theol. Prof.

Este imitatores Dei, ut chari Filii, & cum charitate vitam ngite: quemadmodum & Christus adamavit nos, & seipsum pro nobis dedidit fer-tum hostid.q; Deo ad suavem odorem. Eph. 5.2.

CANTABRIGIÆ,
Ex officinâ *Joan Hayes*, Celeberrimæ Acâ-demiæ Typographi. 1688.
Impensis *Guil. Graves*, Bibliopol. *Cantab.*

A/c.
O.N. XXIV. A. l.
CLASS LA Kem.
CK
CT. CK.
ALD.
ISS.

Sebastiani Castellionis

De sua hac Translatione Præfatiuncula.

Libellum hunc conscripsit olim Latinè Thomas *dictus de* Kempis, *quem nos* Kempisium *appellamus, natione* Germanus, *Ordinis Canonicorum regularium* Augustini, *qui claruit circa Annum* 1410.

Editus est autem libellus hoc titulo. Libellus vere aureus de Christo imitando, ex sanctis sacræ potissimum scripturæ excerptus, Authore Domino Thoma de Kempis. *Eum nostro tempore transtulit in Germanicum sermonem homo quidam, ut ego arbitror, pius, sæpiusque editus est hoc titulo,*

Nachfolgung Christi.

Wie man alle ertzheit dieser Welt verschmahen soll: von einem wolgelehrten liebhaber Gottes vor viel jaren beschrieben, jetzs abermals fleissiger uberlesen, und von neuwem außgangen. *Hoc est, Imitatio Christi: quo-*

nam pacto vitanda sit omnis hujus mundi vanitas: opus ante multos annos à quodam bene docto & Dei amante conscriptum, & nunc denuò recognitum ac recens editum.

Hunc ego libellum, quia pietatis plenus, non mihi solum, sed & aliis piis multis visus est, putavi de Latino in Latinum, hoc est de agrestiore sermone in paulo mundiorem, sed tamen simplicem, esse convertendum: in qua quidem mea conversione judicium sequutus sum interpretis Germanici. Omisit enim ille prudens quadam, paucula etiam nonnihil immutavit, quia illius vel temporis, vel status superstitionem sapiebant: quod idem ego mihi faciendum esse judicavi.

Restat ut utriusque mei facti videlicet & quòd transtuli, & quòd sic transtuli, rationem reddam. Erunt enim credo, quibus etiam ridiculum videbitur, librum de Latino in Latinum convertere. Alii in alieno opere quicquam mutare aut detrahere ne-

fas esse judicabunt. Quibus ego utrisque breviter respondebo.

Quòd Latiniorem feci, causam habui hanc, quòd multi latiniora libentius legunt: & ego homines ad purum librorũ lectionem omni licita ratione alliciendos esse censeo. Fingat me aliquis de Helvetica lingua in Suevicam, hoc est de Germanica in Germanicam transtulisse: nihil habebit ea res peccati: nonnihil etiam boni. Quòd si cui hac ratio non satisfaciat, non ero in meo facto defendendo vel diligentior vel curiosior: extat ipse suâ linguâ: per me legat qui volet: ego volentibus, non nolentibus transtuli. Eadem res est, aliter atque aliter vestita: utra quisque veste delectabitur, ea utatur. ego vel ineptire malo, quàm non prodesse volentibus.

Quòd ad alterum attinet, postquam Christi lux nostro seculo sic affulsit, ut multos errores & superstitiones detexerit, puto non nefas esse nonnullos castrare libros, ut

omnia probantes, quæ bona sunt teneamus. Quòd si cui hoc non placebit, faciat quod solent in Martiali *Poeta multi. Castravit eum quidam: quod ejus factum casti omnes laudant: & castratum legunt: at salaces totum. Sic & hunc totum perme licet legant, quibus hæc improbatur castratio. Me quidem operæ meæ neque pudet, neque pœnitet, & eam nemini nocituram, nonnullis profuturam esse confido, Deúmque ut ita faxit oro.*

Die 5. *Junii* Anno 1563.

INDEX CAPITUM.

Cap.	Lib. I.	Pag.
I.	*De mundanarum vanitatum contemptu*	1
II.	*De Modestia*	3
III.	*De doctrina veritatis*	5
IV.	*De prudentia in rebus agendis*	8
V.	*De sacrarum literarum lectione*	9
VI.	*De animi perturbationibus*	10
VII.	*De vana spe fastuque fugiendo*	11
VIII.	*De cavenda familiaritate nimia*	12
IX.	*De obedientia & subjectione*	13
X.	*De cavenda familiaritate verborum*	15

XI. *De*

XI. De pace consequenda, studioq; proficiendi 16
XII. De utilitate rerum adversarum 18
XIII. De resistendo tentationibus 19
XIV. De vitando temerario judicio 23
XV. De charitatis operibus 24
XVI. De tolerandis aliorum vitiis 25
XVII. De solitaria vita 27
XVIII. De exemplis sanctorum Patrum 28
XIX. De exercitationibus hominis verè religiosi 31
XX. De amore solitudinis & silentii 34
XXI. De stimulando animo 38
XXII. Humanæ miseriæ consideratio 40
XXIII. De meditatione mortis 44
XXIV. De ultimo Dei judicio, & pœnis peccatorum 47
XXV. De ferventi correctione totius vitæ nostræ 55

Lib. II.

I. De interiore hominis vita 57
II. De modestia & obedientia 61
III. De bono & placido homine 62
IV. De mentis sinceritate, intentionisque simplicitate 64
V. De sui consideratione 65
VI. De bonæ conscientiæ lætitia 67
VII. De Jesu super omnia amando 69
VIII. De familiari amicitia Jesu 70
IX. De vacuitate solatii 73
X. De gratitudine erga Dei beneficia 76
XI. De paucitate amatorum crucis Jesu 79
XII. De Christi cruce ferenda 81

INDEX.

Lib. III.

I. *De interiore Christi colloquutione cum anima fideli* 89

II. *Veritatem intus loqui sine strepitu verborum* 90

III. *Dei verba summisse esse audiendu, eaque à plerisque non ponderari* 92

IV. *Precatio quâ divina doctrina & religio imploratur* 94

V. *Veritatem modestiámque coram Deo colendam esse* 95

VI. *Dei laudatio, & de ejus beneficiis gratiarum actio: itémq; de vi amoris Dei* 98

VII. *De veri amatoris exploratione, & quomodo sit hosti resistendum* 101

VIII. *De Dei beneficiis modestè occultandis* 104

IX. *De seipso in Dei oculis parvi faciendo* 107

X. *Omnia ad Deum, ceu ad finem ultimum, esse referenda* 109

XI. *Dulce esse contempto mundo servire Deo* 110

XII. *Animi cupiditates examinandas esse & moderandas* 113

XIII. *De ratione patientiæ, & certamine adversus cupiditates* 114

XIV. *De obediendo majoribus, exemplo Jesu Christi* 117

XV. *De occultis Dei judiciis considerandis, ne bonis expellamur* 118

XVI. *Quo animo esse, & quid dicere oporteat in rebus expetendis* 120

XVII.

XVII. *Preces ob Dei voluntatem exequendam* 122
XVIII. *Verum ſolatium in ſolo Deo eſſe quærendum.* 123
XIX. *Omnem ſolicitudinem eſſe Deo committendam* 124
XX. *Hujus vitæ miſerias Chriſti exemplo ferendas eſſe æquo animo* 125
XXI. *De injuriarum tolerantia, & quemnam verè patientem eſſe conſtet* 127
XXII. *De infirmitatis ſuæ confeſſione, & hujus vitæ miſeriis* 129
XXIII. *In Deo ſupra omnia bona donda; acquieſcendum eſſe* 132
XXIV. *De tot Dei beneficiorum recordatione* 135
XXV. *De quatuor pacis conciliantibus* 138
XXVI. *Precatio adverſus malas cogitationes* 139
XXVII. *Preces ad mentis illuminationem obtinendam* 140
XXVIII. *De vitanda curioſa inquiſitione in vitam alterius* 141
XXIX. *In quibuſnam firma pax animi, verúſque profectus conſiſtat* 142
XXX. *De liberæ mentis excellentia: itémque ſupplicem precationem præſtare lectioni* 144
XXXI. *Amore ſui à ſummo bono maximè retardari homines* 146
XXXII. *Preces ad animi mundiciem, cæleſtémque ſapientiam obtinendam* 147

XXXIII. *In maledicos* 148
XXXIV. *In rebus adversis quomodo sit invocandus laudandúsque Deus* 149
XXXV. *De divino petendo auxilio, & confidentia recuperandæ gratiæ* 150
XXXVI. *De spernendis omnibus rebus humanis, ut creator possit inveniri* 153
XXXVII. *De sui abnegatione, & omnis cupiditatis abdicatione* 156
XXXVIII. *De humani animi instabilitate, déque Deo sibi ante omnia proponendo* 158
XXXIX. *Deum amanti, supra omnia & in omnibus esse jucundum* 159
XL. *Hanc vitam nunquam à tentationibus esse tutam* 161
XLI. *Contra hominum vana judicia* 163
XLII. *De pura integráque traditione sui, ad animi libertatem obtinendam* 164
XLIII. *De rebus externis ritè administrandis, déq; confugiendo ad Deum in periculis* 166
XLIV. *Ne importunus sit homo in negotiis* 167
XLV. *Hominem nihil ex seipso habere boni, neque de ulla re gloriari posse* 168
XLVI. *De mortalis honoris contemptu* 171
XLVII. *Pacem sibi in hominibus non esse collocandam* 172
XLVIII. *In vanam secularémq; scientiam* 173
XLIX. *De non attrahendo ad se res exteriores* 174
L. *Non omnibus esse credendum: itémq; de facilitate lapsus verborum* 175
LI. *De habenda in Deo confidentia, si maledictorum jaculis appetare* 179. LII.

LII. *Ob æternam vitam omnia gravia esse toleranda* 182
LIII. *De æternitatis die, & hujus vitæ angoribus* 184
LIV. *De æternæ vitæ desiderio, & quanta sint certantibus bona promissa* 187
LV. *Quemadmodum malis pressus homo sese Deo tradere debeat* 191
LVI. *Humilibus operibus insistendum esse, quum deficitur à summis* 195
LVII. *Debere hominem non consolatione, sed verberibus dignum se existimare* 196
LVIII. *Dei favorem, cum iis quorum mens terrestris est, nihil habere negotii* 198
LIX. *De naturæ & gratiæ motibus diversis* 200
LX. *De naturæ corruptione, & divinæ gratiæ viribus* 204
LXI. *Nos ipsos abnegare, Christúmque per crucem imitari debemus* 208
LXII. *Ne nimium dejiciatur homo, si quando in aliquod delictum lapsus est* 210
LXIII. *De altioribus rebus, occultísque Dei judiciis non scrutandis* 212
LXIV. *Omnem spem & fiduciam in solum Deum esse defigendam.* 216

Lib. IV.

Ad corporis, & sanguinis Christi Communitatem, Exhortatio 219
I. *In Communitate quanta sit adversus Christum adhibenda reverentia* 220
II. *De amore, quo Deus homines in cœnâ prosequitur* 227

III. *Quod facis, id ut sæpissimè faciæ, tuâ refert maximè* 239
IV. *In rebus Christi cœlestibus omni ubertate divinâ fortunabuntur ritè communicantes* 233
V. *De mysterii dignitate, déque statu, quem obtinent sacris Præfecti* 237
VI. *Ante quàm panē frangimus disquisitio* 239
VII. *Mores quisque suos corrigere debemus, & diligenter expendere* 240
VIII. *De oblatione Christi in cruce, quam ubi rectè perpendimus, omnem voluntatis nostræ sensum renunciamus* 243
IX. *Et ipsi nos, & quicquid nostrum est offerre Deo debemus, &c.* 245
X. *Ad cœnam domini quod attinet, &c.* 247
XI. *Animæ fidenti nihil perinde gratū, &c.* 251
XII. *Omni curâ, studióque præparare se debere ritè communicaturum* 256
XIII. *Id frangenti panem est in votis, &c.* 259
XIV. *De fidentium quorundam ad Christi corpus recipiendum animo fervente* 263
XV. *Ardoris beneficium animi demissione, suíque denegatione obtineri* 265
XVI. *Usus omnes nostros evolvendos esse Christo, & ejus opem obnixè requirendā* 267
XVII. *Super amoris incendio, vehementissimóque studio Christum suscipiendi* 270
XVIII. *Arcanum Eucharistiæ docetur homo non tam minutè perscrutari, quàm humili penicillo (si posset assequi) Christum imitari, fidémq; suam non in hominum sapientia, sed in Dei virtute collocare* 273.

DE

DE
Imitando Christo, &c.

LIBER PRIMUS.

CAP. I.

De mundanarum vanitatum contemptu.

QUI me sequitur, non ambulat in tenebris, sed vitæ lumen habet: Hæc Christi verba sunt, quibus admonemur, ut ejus vitam & mores imitemur, si verè collustrari, & ab omni cordis cæcitate liberari volumus. Quamobrem Christi vitam summo studio meditari debemus. Excellit sanè doctrina Christi omnem omnium sanctorum doctrinam: & si quis ejus spiritu præditus est, is abditum ibi manna invenit. Sed fit ut multi, quia Christi spiritu carent, ideò ex frequenti evangelii auditione exiguam cupiditatem concipiant. Enimvero si quis Christi verba

plenè & cum voluptate vult intelligere, huic necesse est, ut omnem vitam suam secundùm illum componere studeat. Quid prodest ardua de Trinitate disputatio, si animi summissione careas, ideoque displiceas Trinitati? Enimvero non ardua dicta sanctum justumque reddunt hominem, sed studiosa vita Deo charum efficit. Equidem peccatorum pœnitentiam sentire, quàm ejusdem definitionem tenere malim. Si vel universas sacras literas, atque adeo philosophorum omnium dicta, memoria teneas, quid prosunt ista omnia sine Dei charitate & gratia? Vana vanitas, & omnia sunt vanitas, præterquam Deum amare, eique soli servire. Ea demum summa est sapientia, per mundi contemptum ad cœleste regnum tendere. Vanitas est perituras quærere divitias, & in eis spem suam collocare. Vanitas est & honores ambire, ac seipsum extollere. Vanitas est & carnis cupiditates sequi, eaque appetere, quæ tibi deinde graves pœnæ sint allaturæ. Vanitas est longam vitam optare, & interim bonam vitam parvi curare. Vanitas est præsentem duntaxat vitam intueri, & interim futura non providere. Vanitas est ea diligere quæ summa celeritate prætereunt, & illuc non festi-

festinare ubi sempiterna durat lætitia. Memento frequenter illius proverbii: Nec oculus visu, nec auris expletur auditu.

Quamobrem da operam, ut animum ab aspectabilium rerum amore abstrahas, neque ad inaspectabilia convertas. Qui enim cupiditatibus suis obsequuntur, ii & animum suum peccatorum conscientia contaminant, & Dei gratiam amittunt.

CAP. II.

De Modestia.

OMnes homines natura discendi cupidi: sed quid prodest scientia religionis expers? Est omnino vel vilissimus agricola, sed qui Deum colat, ante ponendus superbo Philosopho, qui seipso neglecto cœli cursum considerat. Qui ipsum probè novit, seipsum parvi facit, nec laudibus delectatur humanis. Si vel omnia quæcunque in toto orbe cognoscat, sciam, idemque Dei amore caream, quid mihi id profuturum est apud Deum, qui de me ex factis meis judicaturus est? Supersede nimio discendi fluxio, utpote quòd animum multum dividat atque decipiat. Cupiunt enim

ſuſpici docti, ſapienteſque dici. Jam verò multa ſunt, quorum ſcientia animæ parum, ne dicam nihil, prodeſt: & valde inſipiens eſt, qui aliis rebus incumbit, quàm iis quæ ad ipſius ſalutem conferunt. Non ſatiant animum multa verba, ſed mentem reficit vita bona, præſtatque homini bene ſibi conſcius animus magnam ad Deum confidentiam. Quanto tu plura melioraque didiceris, tanto graviores pœnas lues, niſi eò ſanctius vixeris. Quamobrem noli ulla vel arte vel ſcientia inſoleſcere, quin potius concreti tibi rerum cognitione timidior eſto.

Quòd ſi tibi multa ſcire multáque percepiſſe videris, ſcito longè plura eſſe quæ neſcias, ac ſuperbire noli, ſed potius ignorantiam tuam agnoſce. Cur te cæteris anteponas, cum multi te doctiores & legis peritiores reperiantur? Si vis utiliter aliquid ſcire & diſcere ama non ſciri, proque nihilo haberi. Nam ſui ipſius vera cognitio atque deſpectio, ea demum ſumma eſt utiliſſimaque eruditio. Seque ipſum parvi, alios magni facere, & precio habere magna eſt ſapientia atque perfectio. Si quem apertè peccare, aut grave aliquod facinus perpetrare videris, non idcirco meliorem te debes existimare: neſcis enim quandiu ſis in viri-

p

perseveraturus. Sumus equidem omnes fragiles: sed fragiliorem te existimato de neminem.

CAP. III.

De doctrina veritatis.

Felix quem veritas non figuris vocibusque pereuntibus, sed ipsa per se est, docet. Nam sæpe nos opinio sensusque nostri fallunt, parumque vident. Quid prodest de occultis obscurisque rebus arguta disceptatio, quando ignoratio nobis fraudi futura non est in Dei judicio? Insignis sanè stultitia est, quòd neglectis utilibus & necessariis, libenter incumbimus curiosis & damnosis, quia quæ oculis præditi, tamen non videmus. Quid causæ est cur genera illa & species Dialecticas curemus? Quem ad æternus ille sermo alloquitur, is a multis opinionibus expeditur. Nam ab uno sermone sunt omnia, & unum enuntiantur omnia, estque hoc principium id quod nos alloquitur, & sine quo nemo rite rem intelligit aut judicat. Cui ergo omnia sunt unum, quique ad unum omnia omnia, & in uno vide omnia, is

& animo esse constanti, & in Deo perpetuò acquiescere potest. O veritatis Deus, fac me unum tecum in charitate perpetua. Tædet me sæpe multa legere & audire, in te est quicquid volo & cupio: taceant doctores omnes: fileat omnis rerum natura in tuo conspectu: tu me solus alloquere. Nam quanto quisque sibi conjunctior est, quantoque magis secum habitans, minus extra vagatur, tanto & plura & altiora sine labore percipit, quippe qui intelligentiæ lumen superne accipit. Purus, simplex constansque animus in multa opera non distrahitur, utpote qui omnia ad Dei honorem faciat operamque det ut ab omni amore sui ocietur. Quid enim hominem magis impedit atque vexat, quàm animi indomitæ perturbationes? Bonus & religiosus homo antequam opera aggrediatur prius ipse secum consultat: neque se cupiditatibus suis ad vitiosas cupidines abstrahi patitur, sed eas rectæ rationis arbitrio inflectit. Equidem nullum gravius certamen est, quàm seipsum vincere conari atque hoc opus habere debemus, ut nos ipsos vincamus, & in dies nobis ipsis fortiores fiamus, semperque nonnihil virtute proficiamus. Omnis enim in hac vita perfectio imperfecti quiddam

annexum habet, omnisque nostra veri persipicientia caligine non caret. Est omnino humilis sui cognitio certior ad Deum via, quàm profunda scientiæ perveſtigatio. Neque tamen culpanda scientia est, aut cujuspiam rei cognitio, quæ si ritè consideretur, bona est, & divinitus condita: sed ei semper anteferendus est animus sibi bene conscius, & conjuncta cum virtute vita. Sed quia plerique magis scire, quàm bene vivere student, efficitur ut plerumque errent, & penè nullum, aut certè exiguum fructum ferant. Qui si tantam exhiberent diligentiam tum in vitiis extirpandis, tam in virtutibus serendis, quantam adhibent in quæstionibus movendis, profectò nec in vulgo tot scelera flagitiaque perpetrarentur, nec in literatis tanta vitæ licentia vigeret. Certè ubi venerit dies judicii, non quid legerimus, sed quid egerimus: neque quàm bene dixerimus, sed quàm religiosè vixerimus, exigetur à nobis ratio. Age jam, ubi nunc sunt omnes illi magistri primariique viri tibi, olim dum viverent studiisque florerent, noti? quorum nunc stipendiis alii fruuntur, qui fortasse de illis ne quidem cogitant. Illi quidem dum viverent aliquid esse videbantur, nunc de eis siletur: tam cito

perit humana gloria. qui si vitam scientiæ suæ consentaneam egissent, feliciter literis operam dedissent. Quàm multi vana scientia pereunt in hoc seculo, quia Dei cultum parum curant: quoniamque magni, quam demissi esse malunt, fit ut vanis cogitationibus utantur. Verè magnus est qui magnam habet charitatem. Verè magnus est, qui suo judicio parvus, omne culmen honoris pro nihilo ducit. Verè prudens est qui terrestria omnia pro stercoribus habet ut Christum lucrifaciat. Et verè bene doctus est, qui Dei voluntatem exequitur, relinquitque suam.

CAP. IV.

De prudentia in rebus agendis.

NON cuivis dicto aut instinctui credendum est, sed cautè ac per ocium res est secundum deum ponderanda. Sæpe malum, proh dolor! facilius quàm bonum de altero & creditur & dicitur: ita sumus infirmi. Sed perfecti homines non cujusvis orationi credunt, quippe qui sciant infirmitatem humanam & ad malum proclivem & in verbis sæpe labentem. Magnæ sapientiæ est, nec in agendo præ-

præcipitem esse, nec in eo quod semel animo concupiveris pertinacem. Ejusdem sapientiæ est neque quibuslibet hominum verbis credere, neque audita aut credita mox in aliorum aures effundere.

Cum sapiente & religioso homine consilium inito, potiusque à meliore instrui, quàm ipse tua inventa sequi studeto. Facit bona vita hominem sapientem secundum Deum, & multorum peritum. Quanto quisque submissiorem Deoque subjectiorem se præstat, tanto idem in omnibus & sapientior est & pacatior.

CAP. V.

De sacrarum literarum lectione.

IN sacris literis veritas, non eloquentia quærenda est, debentque eodem quo dictatæ sunt spiritu legi, & in eis utilitas potius quam orationis subtilitas quæri: nec minus libenter religiosos rudesque libros quàm arduos profundosque legere convenit. Neque verò te scribentis autoritas moveat, utrum parvæ an magnæ literaturæ fuerit: sed puræ veritatis amor ad legendum te attrahat: néve quis dicat, sed quid dicatur attende. Intereunt

homines, sed divina veritas durat in æternum: & nos nulla personarum habita ratione variis modis alloquitur Deus. Sæpe nos in literarum lectione impedit nostra curiositas, dum ea percipere ac discutere volumus, quæ simpliciter prætereunda essent. Si fructum inde vis percipere, submisse, simpliciter, fideliter legito, néve scientiæ nomen unquam affectato. Sanctos homines interrogare amato, eorumque dicta tacitus audito, néve seniorum figuratis verbis offenditor: neque enim temere enunciantur.

CAP. VI.

De animi perturbationibus.

QUandocunque aliquid intemperanter appetit homo, statim animo redditur inquieto. Superbus aut avarus nunquam quiescit, sed qui animo pauper & summissus est, is in alta pace degit. Qui verò animi perturbationes nondum plane necavit, is & facilè tentatur, & parvis etiam vilibusque rebus vincitur. Infirmus animo, & adhuc nonnulla ex parte carnalis & ad sensibilia propensus, seipsum à terrenis cupiditatibus totum abstrahere vix

vix poterit: ideoque dum abstrahit, sæpe cum dolore id facit, & si quis ei resistit, facilè irascitur. Sin prosequutus est quod concupivit, confestim peccati conscientia angitur, quia cupiditati suæ obsequutus est, quæ ad eam, quam quærebat, pacem, nihil profuit. Igitur non serviendo, sed resistendo cupiditatibus invenitur vera pax animi: existitque ea pax non in corde carnalis hominis, non in addicto rebus externis homine, sed in fervido & spirituali.

CAP. VII.

De vana spe fastuque fugiendo.

IN hominibus ceterisque rebus creatis spem suam collocare, levitatis est. Ne te pudeat aliis servire amore Jesu Christi, & pauperem in hac vita videri. Noli teipso niti, sed in deo spem tuam colloca. Conare pro virili, & Deus aderit bonæ tuæ voluntati. Ne confide vel tuæ scientiæ, vel cujusquam mortalium astutiæ, sed potius Dei favori, qui & submissos adjuvat, & insolentes deprimit. Ne gloriare vel de divitiis, si adsunt, vel de amicis, si potentes sunt, sed de Deo qui

& omnia præstat, & seipsum super omnia dare cupit. Ne te extolle de corporis vel magnitudine vel pulchritudine, quæ vel levi morbo corrupta fœdatur. Noli ipse tibi de dexteritate ingenióve tuo placere, ne Deo displiceas, cujus est quicquid boni à natura habes. Cæteris meliorem te ne existimato, ne fortè apud Deum, qui novit quid sit in homine, deterior habeare. Rectè factis superbire noli: nam longè alia sunt Dei quàm hominum judicia, quippe cui sæpe displiceat quod hominibus placet. Si quid in te boni est, credito de altero meliora, ut animi submissionem retineas. Vel omnibus seipsum subjicere nihil nocet: at nocet vel uni seipsum præponere. Summissus homo jugi pace fruitur: at superbi animus ira & indignatione frequenter agitatur.

CAP. VIII.

De cavenda familiaritate nimia.

NON cuivis animum tuum aperito, sed cum sapiente ac religioso negotium tuum communicato: cum juvenibus autem & extraneis rarus esto. Divitibus blandiri noli, néve cum magnatibus

bus libenter versare: quin te modestis, & simplicibus, religiosis, beneque moratis associato, & conducibilia tractato. Mulieri nulli familiaris esto, sed in universum omnes bonas mulieres commendato. Soli Deo ejusque angelis familiaris esse optato: hominum quorumdam familiaritatem evitato. Charitas habenda est erga omnes: sed familiaritatem non expedit. Quandoque accidit ut ignotus aliquis secunda fama clarus fit, idem postea cognitus ac præsens vilescat obscuriorque fiat. Putamus aliquando nos aliis inita familiaritate placituros, à quibus ubi morum nostrorum improbitas animadversa est, eis magis etiam displicemus.

CAP. IX.

De obedientia & subjectione.

PErmagnum est alterius imperio subjectum vivere, neque sui juris esse: multoque tutius paretur quam imperatur. Multi necessitate magis quàm charitate obediunt, iidemque id cum labore faciunt, & facilè murmurant, nec mentis libertatem adipiscuntur, nisi & ex animo & pro-

propter Deum sese dicto audientes præbeant. Quocunque te vertas, nullam usquam, nisi in alterius imperio modestè ferendo, quietem invenies. Multos fefellit locorum imaginatio atque mutatio. Agit equidem quisque libenter arbitrio suo, & in eos qui secum sentiunt propensior est. verum si inter nos versatur Deus, omnino cedendum est aliquando nostra sententia propter bonum pacis. Quis enim ita sapit, ut omnia sciat? Quare noli nimis tuæ sententiæ confidere: sed aliorum quoq; judicium libenter audito.

Quòd si bonam alioquin tuam sententiam, tamen propter Deum missam fecesis, aliaque sequutus fueris, magis inde proficies. Audivi enim sæpe, tutius esse audire & accipere consilium, quàm dare. Fieri enim potest ut sit alioquin bona cujuspiam sententia, & tamen si idem aliis, dum id ratio aut causa postulat, obtemperare nolit, hoc argumento superbiam pertinaciamque suam ostendat.

CAP. X.

De cavenda familiaritate verborum.

HOminum turbas, quoad ejus fieri potest, caveto: multum enim officiunt qui de rebus mundanis vulgò haberi solent

lent sermones, etiam si alioquin à simplici animo proficiscantur. Facilè enim vanitate capti inquinamur, fitque sæpe ut me tacuisse, & in turba non fuisse optem.

Quòd si causa quæratur, cur tam libenter inter nos colloquamur & confabulemur, cum tamen raro sine conscientiæ labe aliqua ad silentium redeamus, hanc esse comperietur, quòd ex frequentibus colloquutionibus solatium aucupamur, & fatigatum diversis cogitationibus animum relevare cupimus: ac quanto quidque vehementius diligimus & avemus, quantóve quidque nobis magis adversari sentimus, tanto magis de eo loqui libet & cogitare, idque plerumque frustra. Nam hæc exterior consolatio interiori divinæque consolationi non exiguum detrimentum affert. Itaque vigilandum orandumque est, ne tempus ociosè transigatur: quòd si loqui libet & expedit, utilia loquere. A garriendo quidem deterrere nos illud maximè debet, quòd & vitiosa est consuetudo garriendi, & profectum nostrum remoratur. Cæterùm conducit non parum ad proficiendum in rebus divinis religiosa de eis colloquutio, præsertim ubi homines animo spirituque similes inter sese in Deo copulantur.

CAP. XI.

CAP. XI.

De pace consequenda, studioque proficiendi.

POssemus alta pace frui, nisi aliorum dictis & factis, quæ nostræ procurationis non sunt, occuparemur. Sed quî possit is in pace diu degere, qui se alienis curis immiscet? qui occasiones foris quærit? qui vel parum vel rarò sese intus colligit? Beati simplices: nam ii multam pacem assequuntur. Jam verò cur quidam sanctorum ita perfecti, itaque divinarum rerum contemplationi addicti extiterunt? nimirum quia terrenas cupiditates omnes enecare studuerunt, ideoque totis animi sensibus Deo adhærere, libereque vacare potuerunt. At nos animi nostri perturbationibus nimium occupamur, rebusque caducis nimium solicitamur. Rarò etiam vel unum vitium perfectè vincimus, & ad quotidianum profectum non accendimur: ideoque frigidi & tepidi manemus. Qui si nobis ipsis planè mortui, interius minimè impliciti teneremur, fieret profectò ut divina sentire, cœlestiumque rerum contemplationem nonnihil experiri possemus. Est omninò maximum, ne dicam omne impedi-

pedimentum in eo positum, quod ab animi perturbationibus & cupiditatibus non sumus liberi, nec perfectam sanctorum viam conamur ingredi.

Quòd si quando vel tantulum rerum adversarum occurrit, nimis facilè dejicimur, & ad humanas consolationes nos convertimus. Quòd si, ut viros fortes decet, in prælio stare niteremur, non dubium est quin auxilium nobis de cœlo mitti videremus. Idem etiam certantes, suumque favorem sperantes paratus est adjuvare, qui nobis certandi occasiones procurat ut vincamus. Quòd si in exterioribus duntaxat rebus istis præstandis gressum religionis collocaverimus, brevi finem habitura est nostra religio. Radici admovenda est securis, ut à cupiditatibus expurgati, pacatum animum adipiscamur. Si vel unum vitium quotannis extirparemus, citò perfecti viri efficeremur. Nunc contrà fit, ut sæpe nos initio correctionis nostri meliores purioresque fuisse deprehendamus, quàm post multos professionis annos: quò fit ut cum debeat ardor progressusque noster indies crescere, magnum judicemus, si quis ardoris primi partem retinere queat. Si principio vim aliquantam nobis inferremus, efficeretur ut postea omnia cum suavitate

vitare lætitiaque præstare possemus. Est equidem grave, assuetæ relinquere: gravius etiam suæ ipsius voluntati repugnare: verum si parva leviaq; non viceris, quando superabis difficiliora? Resiste principio proclivitati tuæ, pravamque consuetudinem relinque, ne fortè paulatim ad majorem te ducat difficultatem. O si animadverteres quantam & tibi pacem, & aliis lætitiam teipsum probè gerendo afferres, næ tu de proficiendo in rebus divinis magis esses solicitus.

CAP. XII.

De utilitate rerum adversarum.

CAlamitatibus & rebus adversis interdum premi nobis conducibile est, utpote quæ sæpe hominem in seipsum revocent, quo se exulare sciat, nec in ullis humanis rebus spem suam collocet.

Neque non illud è re nostra est, esse interdum qui de nobis maledicant, maleque & sinistrè de nobis sentiant, etiam si bonis moribus bonoque animo simus. Nam hæc sæpe conducunt ad modestiam, & ab ambitione nos tuentur. Siquidem ita fit ut tanto magis interiorem testem

Deum

Deum quæramus, quando foris contemnimur ab hominibus, nec nobis satis creditur. Itaque debet homo sic totus à Deo pendere, ut ei multas quærere consolationes non sit necesse. Quum enim bonæ voluntatis homo rebus adversis premitur & tentatur, aut malis cogitationibus angitur, tunc sibi tanto magis Dei opem necessariam esse intelligit, sine quo nihil boni se posse comperit. tunc dolet, tunc gemit, tunc ut ab ea quam patitur miseria liberetur orat, tunc eum diutius vivere tædet, mortemque optat, ut ex hac vita profectus, cum Christo degat, tunc probè perspicit perfectam securitatem, plenamque pacem, in hac vita constare non posse.

CAP. XIII.

De resistendo tentationibus.

QUandiu in hac vita sumus, à miseriis & tentatione abesse non possumus: quam etiam ob causam in Jobo scriptum habetur, hominis in terris vitam esse tentationem. Itaque debet quisque de suis tentationibus esse solicitus, & invigilare precibus, ne diabolus locum inveniat decipiendi, qui nunquam dormitat, sed semper

semper oberrat quærens quem devoret. Nemo tam perfectus & sanctus est, qui non petatur aliquando tentationibus, nec eis planè carere possumus. Sunt tamen tentationes homini sæpe valde utiles, licet molestæ, utpote quibus homo deprimatur, purgetur, erudiatur. Res adversas & tentationes sancti omnes obierunt, & in eis ad virtutem profecerunt: easque qui satis ferre sequiverunt, ii rejectanei evaserunt ac defecerunt. Nullus vel ordo tam sanctus, vel locus tam solitarius est, quin in eo tentationes & adversa existant. denique quamdiu vivit homo, nunquam prorsus à tentationibus tutus est, utpote cum insit in nobis ipsis idipsum à quo tentamur, postquam in cupiditate nati sumus. Succedunt tentationes tentationibus, miseriæ miseriis, semperque aliquid patiendum habemus. nam felicitatis nostræ bonum perdidimus. Multi dum tentationes declinant, in graviores incidunt. Non sola fuga vicerimus, sed patientia veraque modestia efficiemur hostibus fortiores. Qui tentationes tantùm externe declinans, radicem non evellit, is tantum abest ut proficiat, ut tanto eum citius repetant tentationes, tantoque deterius habeat. Paulatim & cum patientia duxando, adjuvante Deo, facilius superabis, quàm

quàm duritia & importunitate. In tentatione sæpius utere consilio, & si quis tentatur, ei durum te præbere noli, sed potius consolationem adhibe, sicut ipse tibi adhiberi velis. Omnium malarum tentationum initium est animi inconstantia, & parva de Deo confidentia. Ut enim destituta gubernaculo navis ultro citroque ventis impellitur: ita remissus & propositi parum tenax homo variè tentatur. Ut ferrum ignis, sic hominem explorat tentatio. Quid possimus, sæpe nescimus: sed quid simus aperit tentatio. Vigilandum est autem maximè tentationis initio: nam tunc facilius vincitur hostis, si mentis ostium intrare nequaquam finitur, sed ei extra limen, simulac pulsavit, obviam itur. Itaq; rectè dixit quidam,

Principiis obsta: sero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.

Nam primò occurrit menti nuda cogitatio: deinde vehemens imaginatio: postremò delectatio, motusque pravus, & assensio, quo fit ut paulatim penitus intret malicioſus hostis dum illi non resistitur principio; ac quanto quisque diutius ad resistendum torpet, tanto & ipse indies debilior, & hostis in eum fortior evadit. Nonnulli principiò correctionis

sui

sui graviora certamina patiuntur: alii in fine: alii per omnem vitam vexantur: sunt qui leviter oppugnantur, pro divini decreti sapientia & æquitate, quæ hominum mores meritaque pensat, & cuncta ad electorum suorum salutem prius dispensat. Itaque non debemus, dum tentamur, desperare, sed eo ardentius Deum orare, ut nos in omnibus rebus adversis dignetur adjuvare, facturus utique secundum dictum Pauli, ejusmodi tentationis eventum, ut ferre valeamus. Quamobrem in omnibus tentationibus & rebus adversis submittamus animos nostros potenti manui Dei, qui animo demissos servare solet & extollere. In tentationibus & rebus adversis exploratur homo quantum profecerit, in eoque & gratia major existit, & virtus magis patescit. Neque verò magnum est, si quis nulla re premente religiosus est & ardens: sed si miseriæ tempore patientem se præstat, spes est multum esse profecturum. Sunt qui ex magnis tentationibus incolumes evadunt: iidem in parvis & quotidianis sæpe vincuntur, ut ita dejecti, nunquam sibi ipsis in magnis confidant, qui in tantulis infirmi sunt.

CAP. XIV.

CAP. XIV.

De vitando temerario judicio.

IN teipsum oculos converte, de aliorum factis ne judices caveto. Nam de aliis judicando & frustra laboratur, & sæpius erratur, & facilè peccatur: at de seipso judicando, & seipsum examinando semper fructuosè laboratur. Ut erga quanque rem affecti sumus, sic de ea plerumque judicamus: faciléque, privato amore cæcati, verum judicium amittimus. Quòd si solius Dei studio semper duceremur, non tam facilè nos turbaret repugnans veritati sensus noster. Sed sæpe aliquid vel intus latet, vel etiam foris accedit, quod unà secum nos trahat. Multi in actionibus suis sibimetipsis inscientes student: iidemque tantisper tranquillo pacatoque animo videntur, dum res ex ipsorum arbitrio & sententia succedunt: sin aliter quàm ipsi cupiunt, res feruntur, facilè permoventur, & dolore afficiuntur. Ob sententiarum opinionumque diversitatem non parum frequenter oriuntur dissensiones inter amicos & cives, interque religiosos & divino cultui

tui addictos homines. Nam antiqua consuetudo difficulter relinquitur. ultra id quod videt nemo libenter ducitur. Igitur si tuæ vel rationi vel industriæ magis inniteris, quàm ei virtuti quæ hominem Jesu Christo subjicit, vix aut ne vix quidem fiet, ut is sis, quem divinum lumen illustraverit. Vult enim Deus nos sibi totos subjici, & omnem rationem inflammato amore transcendere.

CAP. XV.

De charitatis operibus.

NUllam prorsus ob rem, aut ullius mortalium amore quicquam mali fieri debet: sed ob utilitatem indigentis opus bonum aliquando vel intermittendum, vel in melius mutandum est. Hoc enim facto opus bonum non negligenter, sed in melius commutatur. Sine charitate quidem opus externum nihil prodest: sed charitate quicquid agitur, id quàmlibet parvum sit & abjectum, totum efficitur fructuosum. Siquidem magis spectat deus quanto quidque amore fiat, quàm quantum idipsum sit. Multum facit qui multum diligit: multum facit qui

qui rem aliquam bene facit. Bene facit qui magis publicæ utilitati, quàm suæ voluntati servit. Sæpè videtur esse charitas, quæ potius caro est: nam rarò fit ut absit carnalis proclivitas, sua cujusque voluntas, præmii spes, cupido commoditatis. Qui vera perfectaque charitate præditus est, is nulla in re sibimetipsi servit, sed Dei tantum gloriæ in omnibus studet. Nulli etiam invidet, quippè qui nullum amet privatum gaudium, nec in seipso gaudere velit, sed in Deo super omnia bona beari optet. Nemini quicquam boni tribuit, sed omnia prorsus Deo accepta fert, à quo ceu fonte manant omnia, in quo ad extremum sancti omnes cum boni fruitione acquiescunt. Quòd si quis vel scintillam habet veræ charitatis, næ ille terrena omnia sentit esse plena vanitatis.

CAP. XVI.

De tolerandis aliorum vitiis.

QUÆ quisque vel in seipso vel in altero corrigere nequit, ea patienter ferre debet, donec Deus aliud statuat.

Cogita præstare forsan ut ita sit, ad tui explorationem & patientiam, sine qua non magni pendenda sunt merita nostra. Debes tamen ob hujusmodi impedimenta Deo supplicare, ut tibi sic subvenire dignetur, ut ista æquo animo ferre queas. Si quis semel, aut iterum admonitus non obtemperat, noli cum eo contendere, sed rem totam Deo committe, ut quod ei ejus & voluntate & honore fit, id fiat in omnibus ejus cultoribus: qui malum in bonum convertere probè sciat. Da operam ut sis patiens in tolerandis aliorum quibuscunque vitiis & infirmitatibus, utpote qui ipse quoque multis labores, quæ vicissim toleranda sint aliis. Si ipse teipsum qualem velles, reddere non potes, quî possis alterum arbitrio tuo componere? Cupimus alios esse perfectos, cum ipsi interea vitia nostra non corrigamus. Volumus ut alii severè corrigantur, ipsi corrigi recusamus. Displicet aliorum immodica licentia, ipsi interim repulsam pati nolumus. Alios statutis coërceri volumus, ipsi nos amplius cohiberi minimè patimur. Hinc patet quàm non eodem quo nos ipsos loco alterum habeamus. Enimvero si essent omnes perfecti, quid esset quod ab altero in Dei gratiam pateremur? Nunc sic visum est

Deo,

Deo, ut discamus alter alterius onera ferre, quippe cum nemo vitii, nemo oneris sit expers, nemo sibi satis sit, nemo sibi satis sapiat, quin necesse est ut nos inter nos feramus, consolemur, adjuvemus, instruamus, admoneamus. Jam quâ quisque virtute sit, facilius patescit occasione rerum adversarum.

Namque occasiones hominem fragilem non faciunt, sed qualis sit ostendunt.

CAP. XVII.

De solitaria vita.

OPortet ut discas teipsum in multis frangere, si vis pacem & concordiam cum aliis tenere. Si rite consistere vis & proficere, fac ut te exulem & peregrinum in terris esse existimes.

Stultum te fieri propter Christum oportet, si vis religiosam vitam ducere. Vestis & tonsura nihil conducunt, sed morum mutatio, & cupidinum plena interfectio, verè religiosum faciunt hominem. Qui aliud quam merum Deum animæque suæ salutem quærit, is nihil nisi miserias & dolores inveniet.

Neque verò diu tranquillus manere potest, qui non conatur esse minimus,

& omnibus subjectus. Ad serviendum venisti, non ad regendum. Ad patiendum & laborandum scias te vocatum, non ad ociandum & fabulandum. Hic explorantur homines sicut aurum in fornace; hic consistere nemo potest, nisi qui se toto corde propter Deum deprimere velit.

CAP. XVIII.

De exemplis sanctorum Patrum.

INtuere sanctorum illorum patrum exempla fervida, in quibus vera perfectio refulsit & religio, & videbis quàm exiguum & pene nihil sit quod nos præstamus. Heu quid est vita nostra, si cum illis conferatur? Sancti illi homines, amicique Christi, Domino servierunt in fame & sitì, in frigore & nuditate, in labore & fatigatione, in vigiliis & jejuniis, in orationibus sanctisque cogitationibus, in multis persecutionibus & opprobriis. Quot, quámque graves miserias passi sunt Apostoli, Martyres, Confessores, Virgines, denique reliqui omnes, qui Christi vestigia sequi voluere? Nam animas suas in hac vita odio habuerunt, ut

ut eas in æternam vitam servarent. O! quàm severam, quàm tetricam vitam sancti illi patres in solitudine duxerunt? Quàm longas & graves tentationes pertulerunt? Quàm frequenter ab hoste vexati sunt? Quàm crebras & ardentes preces Deo libarunt? Quanta cum severitate continentes se præstiterunt? Quanto studio & ardore in rebus divinis progressus facere contenderunt? Quàm acre bellum in edomandis vitiis gesserunt? Quàm sincero rectoque erga Deum animo præditi fuerunt? Interdiu laborabant, noctu divinis precibus vacabant: quamquam ne laborando quidem à mentis precationibus cessabant. Denique omne tempus utiliter impendebant, omnisque hora ad vacandum Deo brevis videbatur, adeo ut præ cogitandi dulcedine etiam necessitas corpora curandi oblivioni traderetur. Omnibus divitiis, authoritatibus, honoribus, amicis, cognatis, renunciabant, neque mundani quicquàm habere cupiebant. Quid multis? Vix necessaria vitæ adhibebant, usq; adeo ut corpori etiam in necessitate esse serviendum dolerent. Ergo rebus terrenis pauperes, sed divino favore virtutibusque prædivites erant, & foris egentes, intus Dei gratia & consolationibus re-

recreabantur. Erant Mundo alieni, sed Deo proximi ac familiares amici. Erant & suo nihili, & Mundi judicio despecti: sed Deo summi eximiique habebantur. In vera modestia perstare, in simplici obedientia vivere, in charitate & patientia degere, ideoque quotidie in spiritu proficere, & magnam à Deo gratiam obtinere. Denique religiosis omnibus exemplo esse debent, nosque plus ad strenuè progrediendum provocare, quàm præpotentium multitudo retardare. Quantus ardor extitit omnium religiosorum in principio sancti illius eorum instituti? Quanta precationum religio? Quanta virtutis æmulatio? Quàm severa viguit disciplina? Quanta reverentia & obedientia sub regula magistri in omnibus florui? Testantur adhuc relicta vestigia vere sanctos perfectosque fuisse viros illos, qui tam strenuè militantes Mundum subegerint. At nunc magnus putatur si quis in præcepta non deliquit, si quis accepta cum patientia tolerare potuit. Ah temporis statusque nostri socordiam, quòd tam cito declinamus de ardore pristino, & jam tædet vitæ præ lassitudine & tepore! Utinam in nobis non planè dormiat virtutum progressus, qui sæpè tot vidimus exempla religiosorum!

CAP. XIX.

CAP. XIX.

De exercitationibus hominis verè religiosi.

DEbet omnino homihis religiosi vita omnibus pollere virtutibus, ut sit intrinsecè talis, qualis externè videtur hominibus: quinimò multo plus intus meritò esse debet, quàm foris cernitur: quippe cum nostri sit inspector Deus, quem summopere revereri debemus, ubicunque sumus, & angelorum ritu in ejus conspectu mundi incedere. Quotidie renovare debemus propositum nostrum, & perinde ac si hodie primùm ad frugem conversi essemus, ad ardorem nos ipsos excitare, atque ita dicere: Adjuva me, mi domine & Deus, in bono instituto sanctoque tui cultu, & mihi da hoc ipso die perfectè incipere: nam quod hactenus feci, nihil est. Ad nostrum currendi proficiendique propositum magna diligentia opus est, si institutum ritè perficere volumus: nam si is, qui negotium hoc fortiter instituit, tamen sæpe defatiscitur, quid faciet qui vel rarò vel minus constanter id instituit? Variis e-

quidem modis contingit desertio instituti nostri, & vel levis exercitationum omissio, vix sine aliquo dispendio accidit. Justorum institutum à Dei favore, non ab ipsorum sapientia pendet, eidemque semper confidunt, quicquid aggrediuntur. Nam homo instituit ille quidem, sed Deus decernit, nec penes hominem est ipsius actionis eventus. Si quando vel pietatis vel fraternæ utilitatis causa omittitur consueta instituti exercitatio, eadem facilè revocari potest. Sin animi tædio aut negligentia facilè intermittitur, id verò nec parum vitiosum est & detrimentum parit. Conamur licet pro virili, tamen facilè delinquemus in multis. Semper tamen certi aliquid statuendum est, præsertim contra illa quæ nos præ cæteris impediunt. Exteriora nobis pariter ac interiora scrutanda componendaque sunt, quippe quæ utraque ad profectum necessaria sint. Quod si continenter à teipso rationem exigere non vales, id saltem interdum, & ut minimum semel quotidie facito, manè videlicet aut vespere. Manè quid sis acturus institue vespere, vespere discute mores tuos, qualis hodie verbis, factis, cogitationibus fueris: nam in his sæpius forsitan & Deum & homines offendisti. Accin-

cingere, ſicuti virum decet, contra diabolicam nequitiam: frenato gulam, & omnem carnis cupiditatem facilius fœnabis. Nunquam planè ociosus esto, ſed ſemper aut legito, aut ſcribito, aut orato, aut cogitato, aut utilitatis aliquid in commune procurato. Corporis exercitationibus utendum eſt non ſine diſcrimine, nec omnibus æque adhibendæ ſunt. Quæ communia non ſunt, ea foris oſtendi non debent: nam domi tutius exercentur privata. Cavendum tamen ne ad publica piger, ad privata ſis promptior: quin officio mandatiſque defunctus, ſi quid amplius vacat te tibi reddito, ut tuæ poſtulat religio. Non omnes eandem habere poſſunt exercitationem: quin aliæ aliis magis conveniunt. Neque non pro temporum ratione diverſæ placent exercitationes, ut aliæ feſtis, aliæ profeſtis magis adlubeſcant: aliis nobis opus eſt tempore certaminis, aliis tempore pacis & quietis, alia, dum dolemus, libet cogitare, alia dum læti ſumus in Domino. Sæpe renovandæ ſunt exercitationes bonæ, præſertim feſtis diebus, quaſi tunc ex hac vita migraturi, & ad æterna feſta perventuri ſimus, itaque ſolicitè nos præparare debemus eo tempore, & religioſiores præbere, omniaque præcepta ſeverius

rius exequi, tanquàm laboris nostri præmium brevi à Deo percepturi. Quod si dilatum fuerit, credamus nos minus bene præparatos, & adhuc indignos tanta gloria certò tempore nobis exhibenda, demusque operam ut nos diligentius ad exitum præparemus. Beatus ille servus (inquit evangelista Lucas) quem Dominus, quum venerit, vigilantem invenerit. hoc certò scitote, futurum, ut eum suis omnibus bonis præficiat.

CAP. XX.

De amore solitudinis & silentii.

QUære aptum tempus vacandi tibi, & de Dei beneficiis frequenter cogita: omittisque curiosis, ejusmodi argumenta lectitato, quibus magis stimuletur animus, quàm occupetur. Nam si teipsum à superfluis loquutionibus ociosisque circuitionibus, nec non à rebus novis & rumoribus audiendis abstraxeris, tempus invenies & longum satis & aptum bonis cogitationibus exercendis. Sic maximi sanctorum humana consorcia, ubi poterant, vitabant, & Deo seorsum vivere malebant. Dixit quidam: Quoties inter ho-

homines fui, minor homo redii, hoc quippe sæpius experimur, quando diu confabulamur. Facilius est omninò tacere, quàm verbis modum non excedere. facilius domi latere, quàm foris à peccando se satis continere. Igitur qui ad interiora & spiritualia contendit, oportet ut turbam cum Jesu declinet. Nemo tutò prodit, nisi qui libenter latet. nemo tutò præest, nisi qui libenter subest. nemo tutò præcipit, nisi qui libenter obedire didicit. nemo tutò gaudet, nisi qui animi bene sibi conscii testimonium habet. nemo tutò loquitur, nisi qui libenter tacet. Semper tamen sanctorum hominum securitas plena timoris Dei extitit: nec eò minus soliciti & animo demissi fuere, quia magnis virtutibus divinisque donis pollerent. At improborum securitas ex superbia & fastu oritur, tandemque in sui deceptionem vertitur. Nunquam tibi tuta omnia in hac vita promittito, quamvis religiosus & rerum humanarum contemptor esse videaris. Sæpe accidit ut qui hominum opinione cæteris essent meliores, ii gravius periclitati fuerint ob nimiam confidentiam. quo fit ut multis sit utilius, non carere prorsus tentationibus, sed sæpius impugnari, ne fortè nimium securi superbia efferantur, névę

ad externas consolationes licentius declinent. Quòd si quis perituram lætitiam nunquam quæret, si cum mundo nunquam rem haberet, ô quàm bene sibi conscium animum perpetuò retineret? Si quis omnem vanam solicitudinem amputaret, & duntaxat salutaria ac divina cogitaret, suamque spem omnem in Deo collocaret, ô quanta is pace & quiete frueretur? Nemo dignus est cœlesti consolatione, nisi qui se diligenter in animi sancta stimulatione exercuerit; quam quidem animi stimulationem si vis adipisci, intra in cubiculum tuum, hominumque tumultus excludito, sicut habet scriptum illud: Hæc in cubilibus vestris taciti cogitate. In cella sæpius invenies quod foris amittes: cella perpetuata dulcescit: eadem negligentius habita tædium gignit. Quòd si eam principio tuæ ad frugem reversionis rite frequentaveris, teque intra eam continueris, fiet tandem ut tibi nihil jucundius, nihil solatii plenius sit. In silentio & quiete proficit religiosus animus & discit abdita literarum. Ibi invenit flumina lachrymarum, quibus singulis noctibus sese lavet & mundet, ut conditori suo tanto familiarior fiat, quanto longius degit ab omni hominum tumultu. Igitur qui se à notis & amicis abstrahit,

hunc

hunc adit ipse Deus cum suis sanctis angelis. Præstat latere, & sui curam gerere, quàm seipso neglecto vel miracula edere. Laudabile est homini religioso rarò foras ire, fugere videri, nolle etiam homines videre. Cur vis videre quod non licet habere? perit & mundus & ejus cupido. Alliciunt voluptatis cupiditates ad spaciandum, sed postquam hora præteriit, quid tu inde nisi gravem pœnitentiam, animique vagationem reportasti? Lætus exitus sæpe tristem reditum parit: & læta vigilia serotina triste matutinum facit. Sic omne carnale gaudium blandè intrat: sed ad extremum mordet & perimit. Quid potes alibi videre quod hîc non videas? ecce tibi cœlum & terram, & omnia elementa: nam ex istis omnia sunt facta. Quid usquam videre possis quod diu sub sole duret? Satiatum iri te forsitan speras, sed id nunquam assequeris. Si vel omnia videres præsentia, quid illa essent nisi inanis aspectus? Attolle in sublime ad Deum oculos, & peccatorum delictorumque tuorum veniam ora. Vana vanis relinque: tu iis intende quæ tibi præcipit Deus. Conclude te intra ostium tuum, & dilectum tibi Jesum ad te vocato. Cum eo in cella maneto: nam alibi nusquam pacem

tantam

tantam invenies. Si non exiviſſes, nec rumorum quicquam audiviſſes, facilius in bona pace permanſiſſes, nunc poſtquam nova interdum audire delectat, efficitur ut animi ſit ferenda perturbatio.

CAP. XXI.

De ſtimulando animo.

SI quid proficere vis, Dei metum retine, néve nimis liber eſto, ſed ſenſus tuos omnes ſub diſciplina cohibe: néve te futili lætitiæ dedideris. Addice teipſum animi ſtimulationi, & religionem invenies. Invenit ejuſmodi ſtimulatio multum boni, quod ſocordia cito perdere conſuevit. Mirum eſt poſſe quemquam unquam vere lætari in hac vita, qui ſuum exilium & tot animæ ſuæ pericula conſideret, atque perpendat. Ob animi levitatem, & in delictis noſtris ſocordiam non ſentimus animi noſtri dolores, ſed ſæpè leviter ridemus, quum meritò flere deberemus. Nulla uſquam vera libertas bonaque lætitia eſt, niſi in Dei metu cum animo bene ſibi conſcio. Felix qui poteſt abjectis occupationum omnium impedimentis uni ſeſe dedere animi ſtimulationi.

Felix

felix qui à se abdicat quicquid ejus conscientiam polluere aut gravare potest. Certa viriliter: consuetudo consuetudine vincitur. Si animum induxeris cæterorum negotiis te non immiscere, ipsi se vicissim tuis non immiscebunt. Alienum negotium tibi accersere, aut te majorum causis implicare noli. In te primum conjectos semper oculos habeto, teque ipsum in primis præ omnibus tibi charis commonefacito. Si hominum favore cares ægrè id facere noli, sed illud graviter ferto, quòd te non satis bene geras & circumspectè, sicuti Dei cultorem & verè religiosum hominem vivere decet. Est homini sæpe & utilius & tutius in hac vita non multas habere consolationes, præsertim humanas: nam divinas quidem quòd aut non habemus, aut rarius sentimus, ipsimet in culpa sumus, qui nec animi quæramus aculeos, nec vanas & externas consolationes omnino abjiciamus. Cognosce te non solum indignum divina consolatione, verùm etiam dignum magna miseria. Si quando stimulatur homo animi veris igniculis, fit ut gravis ei & amarus sit totus orbis. Bonus homo magnas satis invenit causas dolendi atque flendi. Sive enim seipsum consideret, sive alterum intuetur, videt neminem hic sine

cala-

calamitate vivere: quantoque ſeſe acrius conſiderat, tanto gravius dolet. Sunt autem juſti doloris & ſtimulationis animi cauſæ peccata vitiaque noſtra, quibus ita involuti jacemus, ut raro cœleſtia contemplari valeamus. Si frequentius de morte tua, quàm de vitæ longitudine cogitares, non dubium eſt quin ardentius teipſum corrigeres. Rurſum ſi futuros Orci cruciatus animo perpenderes, libenter opinor laborem doloremque tolerares, nec ſeveritatem ullam reformidares. Sed quia in animum illa non demittuntur, & blanditias adhuc amamus, fit ut frigidi admodum pigrique eſſe pergamus, ſæpè ſpiritus inopia laborantes, unde fit ut tam facilè conqueratur miſerum corpus. Quamobrem ſummiſſe Deum orato, ut in animo tuo divinos excitet igniculos, & cum vate illo ſic dicito: Paſce me Domine pane lachrymarum, meamque potionem fletu dilue.

CAP. XXII.

Humanæ miſeriæ conſideratio.

MIſer es ubicunque ſis, & quocunque te vertas, niſi ad Deum te convertas. Quid turbaris, quia tibi res ex animi

animi sententia non succedunt? quis est cui ex voto cadant omnia? non ego, non tu, non ullus mortalium: nemo inquam usquam est omnis calamitatis & angoris expers, non rex, non ipse Papa. Cujus est igitur omnium optima conditio? nimirum ejus qui Dei causa aliquid pati valet. Dictitant plerique imbecilles & infirmi: En quàm beatam vitam vivit ille, quàm dives, quàm potens, quàm excelsus, quàm magnus, quàm pulcher? Sed intuere in cœlestia bona, & videbis ista omnia hujus vitæ bona nihili esse, quippe prorsus incerta atque onerosa, utque nunquam sine solicitudine & timore possideantur. Non in hujusmodi bonorum copia sita est hominis felicitas: quin ei satis esse debet mediocritas, nam in terris vivere vere miseria est. Quo se quisque diviniorem esse cupit, eo sit ei hæc vita acerbior, quanto videlicet humanæ vitiositatis delicta & magis sentit, & clarius videt. Nam comedere, bibere, vigilare, dormire, quiescere, laborare, cæterisque naturæ necessitatibus subjacere, verè magna miseria & calamitas est homini religioso, qui se ab omni peccato immunem liberumque esse cupit. Graviter enim premitur homo corporis necessitatibus in hac vita: ideoque suppliciter orat

orat ille vates ab hisce liberum se fieri his verbis: Ex necessitatibus meis eripe me, Domine.

Sed miseri sunt qui miseriam suam non norunt, & insuper miseriores qui miseriam hanc mortalemque vitam diligunt, quam quidem usque adeo amplectuntur nonnulli, (cum tamen labore ac solicitudine sua vix etiam necessaria sibi comparare queant.) ut si semper hic vivere liceret, Dei regnum nihil curarent. O insani & animo infidentes, qui ita alte demersi jacent in terris, ut nihil nisi carnalia in animo habeant miseri, & tandem aliquando non sine cruciatu sensuri quàm vile quámque nihili fuerit quod adamarunt. At sancti illi Dei homines, & religiosi omnes, quotquot Christo amici fuerunt, non in ea intuebantur quæ carni placerent, aut quæ hoc tempore florerent, sed ad æterna bona omni spe & aviditate anhelabant, totoque animo ad suprema & inaspectabilia ferebantur, ne aspectabilium amore traherentur ad infima. Noli, frater, desperare de proficiendo in rebus divinis, adhuc habes tempus & horam: cur procrastinas institutum tuum? Surge & protinus incipe, atque ita ratiocinare: Nunc agendi, nunc pugnandi, nunc vitam corrigendi tempus est: in

rebus

rebus duris & adversis tempus est promerendi. Per ignem & aquam transeundum est, antequam venias in refrigerium. nisi ipse tibi vim feceris, vitium non superabis. quandiu fragile corpus hoc gerimus, sine tædio & dolore vivere nequimus. Cuperemus equidem ab omni miseria quietem habere: sed quia peccato perdidimus innocentiam, amisimus etiam veram beatitudinem. Itaque tenenda nobis patientia est, & Dei expectanda misericordia, donec prætereat injustitia, & hæc mortalitas absorbeatur à vita. O quanta est humana fragilitas, quæ semper prona est ad vitia? Hodie confiteris peccata, & eadem confessus, cras iterum perpetras. Nunc cavere statuis, & post unam horam sic agis quasi non statuisses. Itaque magna nobis causa est nosipsos deprimendi,, & nihil unquam præclari de nobis sentiendi, qui tam fragiles simus & instabiles. Cito etiam negligentia perdi potest, quod multo labore vix tandem Dei ope quæsitum est: quid nobis ad extremum futurum est, qui tam maturè tepescimus? Væ nobis si sic ad quietem contendimus, quasi jam pax sit & securitas, cum nullum adhuc veræ sanctitatis vestigium appareat in moribus nostris. Enimvero nobis opus est ut de integro

ceu tyrones, ad bonos mores instruamur, si qua fortè spes est reditionis ad frugem, & majoris rerum divinarum profectus.

CAP. XXIII.

De meditatione mortis.

CUM tam cito finienda sit vita tua, vide quid agas. Hodie viget homo: cras nusquam extat: & ex hominum oculis sublatus, mox etiam ex eorumdem memoria elabitur. O hebetudinem & duritiam cordis humani, quod solum præsentia cogitans, futuri rationem non habet. Sic te in omni & opere & cogitatione gerere debes, quasi statim sis moriturus. Si tibi bene conscius esses, non multum mortem timeres. Præstat peccata cavere, quam mortem fugere. Si hodie paratus non es, quomodo cras eris? Incerta est crastina dies: quî scis an in crastinum victurus sis? Quid prodest diu vivere, quando tam parum corrigimur? Enimvero longa vita non semper corrigit hominem: quin sæpe culpam auget. Utinam vel unum diem bene nos gessissemus in hac vita. Multi annos computant correctionis sui cum sæpe sit ejus

ejus fructus exiguus. Si mori formidolosum est, forsitan periculosius est diutius vivere. Beatus qui mortis horam semper habet ob oculos, seque ad moriendum quotidie componit. Si quando hominem mori vidisti, cogita eadem tibi via migrandum. Mane dubitato an ad vesperum sis perventurus: itemque vespere matutinum tibi polliceri ne audeto, semperque ita paratus esto, itaque vivito, ut nunquam te imparatum mors inveniat. Multi subito nec opinantes moriuntur: nam qua hora non putatur filius hominis venturus est. Ubi externa illa hora venerit, multo aliter sentire incipies de omni anteacta vita tua, graviterque dolebis quod tam negligens fueris & remissus. O felicem & prudentem qui nunc in hac vita talis esse conatur, qualis in morte inveniri optat. Magnam enim spem affert feliciter moriendi perfectus mundi contemptus, ardens cupido in virtute proficiendi, amor disciplinæ, labor pœnitentiæ, promptus animus ad obediendum, abnegatio sui & cujuslibet calamitatis tolerantia ob amorem Christi. Multa tu dum sanus es rectè facere potes: ægrotus nescio quid poteris: nam pauci morbo emendantur, & qui vitæ correctionem in illud tempus differunt rarò sancti fiunt.

Præ-

Præstat mutare, & ita nunc, quando licet, vivere, ut postea vivas in perpetuum. Alioquin si occasionem hanc de manibus amiseris, postea serò requires, erisque cum vel unum diem aut horam ad te corrigendum fortasse frustra cupies. Quare age, perpende quando periculis eximere, quantum malum vitare possis, si semper cautus mortem prospicias. Da operam ut nunc ita vivas ut in hora mortis gaudeas potius quam timeas. Disce nunc mori mundo, ut tunc cum Christo vivas. Disce nunc omnia contemnere, ut tunc liberè possis ad Christum pergere. Subige nunc corpus tuum vitæ correctione, ut tunc certam habeas confidentiam. Ah stulte, quid te diu victurum cogitas, cum nullum hîc diem habeas exploratum? quàm multi decepti sunt, & ex insperato ex corpore extracti? Quoties dici audivisti: Ille gladio cecidit: ille aqua submersus est: ille ex alto delapsus cervicem fregit: ille cibum capiendo obriguit: ille ludendo vitam finivit: alius igne, alius ferro, alius peste, alius latrocinio periit: ita est omnium finis mors: præterieque quasi umbra quædam, vita hominum. Quis tibi post mortem, si in vita occasionem amiseris, opem feret? nunc, nunc agendi tempus est,

est, dum & mortis horam ignoras, & in futurum tutò tibi prospicere potes. Dum tempus habes, congere tibi divitias immortales & nihil nisi de salute tua cogita, solasque res divinas cura. Nunc tibi amicos para, qui te vita defunctum accipiant in æterna tabernacula. Præbe te in terris peregrinum & hospitem, ad quem mundi negotia nihil pertineant. Animum habe liberum, & ad Deum sursum erectum, quum durabilem hîc civitatem non habeas. Illuc preces & gemitus quotidianos cum lachrymis dirige, ut spiritus tuus post mortem ad Deum feliciter migret.

CAP. XXIV.

De ultimo Dei judicio, & pœnis peccatorum.

OMnibus in rebus finem intuere, & quomodo coram severo illo judice staturus sis, cui nihil occultum est, qui nec muneribus placatur, nec injustas excusationes admittit, sed ex æquo & vero judicat. Miserum te & insipientem, ô homo nocens, quid Deo respondebis, omnia peccata tua scienti, qui irati hominis vultum

tum interdum reformidas? Cur tibi non prospicis in illius judicii diem, in quo nemo ab altero excusari defendive poterit? quippe quisque sibi satis magno erit oneri. Nunc fructuosus est tuus labor, nunc fletus acceptus, nunc exaudiri potest gemitus: & Deum pacare dolore, ac te expiare. Et omnino salutariter expiatur patiens homo, qui dum afficitur injuria, magis ob alterius improbitatem, quàm ob illatam sibi injuriam dolet, & adversariis suis veniam libenter orat, eisque ex animo ignoscit, & ipse ab aliis veniam petere non cunctatur, & facilius misereatur, quam irascitur, & ipse sibi vim frequenter facit, carnemque suam spiritui prorsum subjicere conatur. Atque hæc non differenda, sed in hac vita, & quidem primo quoque tempore præstanda sunt. Sed nos profectò intemperato amore carnis nos ipsos decipimus. Enimvero quid aliud comburet ignis ille quam peccata? Quanto tu tibi magis nunc indulseris, carnique obsequutus fueris, tanto postea graviores pœnas lues, tantoque copiosiorem materiam tibi ad ardendum congesseris. Nam in quibus quisque peccaverit, in iisdem pro peccati magnitudine punietur. Ibi segnes ardentibus stimulis pungentur, ibi epulones acri fame

&

& sici cruciabuntur. ibi luxuriosi & voluptatum amatores ardenti pice fœtidoque sulphure perfundentur. ibi invidi rabiosorum canum ritu ululabunt. denique nullum vitium non afficietur suo cruciatu. Ibi superbi omni probro obruentur, & avari miserrima egestate vexabuntur. Quid multis? ibi erit una hora gravior in pœna, quàm hic longum tempus in corrigendis moribus. Ibi nulla requies, nulla miseris consolatio. ac hîc est interdum doloris intercapedo, & amicorum demulcet consolatio. Quamobrem esto nunc solicitus & ob peccata tua doleto, ut in illius judicii die tutus gaudeas cum beatis. Tunc enim stabunt justi magna cum constantia adversus eos à quibus vexati fuerint & oppressi. Tunc sedebit ad judicandum qui nunc se demisse subjicit hominum judicio. Tunc magna erit fiducià pauper & modestus, paventibus undique superbis. Tunc videbitur sapiens in hac vita fuisse, qui pro Christo didicit stultus & despectus esse. Tunc erit toleratæ patienter miseriæ jucunda recordatio, cum interea injusti omnes obmutescent. Tunc gaudebunt omnes religiosi, mœrentibus omnibus irreligiosis. Tunc magis exultabit antea vexatus homo, quam si in perpetuis fuisset nutritus deliciis.

liciis. Tunc ſplendebit habitus vilis, & obſcurabitur veſtis ſubtilis. Tunc magis laudabitur pauperculum domicilium, quàm nunc mauratum palatium. Tunc plus juvabit conſtans patientia, quàm univerſa mundi potentia. Tunc magis extolletur ſimplex obedientia, quàm hominum omnis aſtutia. Tunc hominem magis exhilarabit munda & bene ſibi conſcia mens, quàm docta philoſophia. Tunc pluris erit contemptus divitiarum, quàm mortalium omnium theſaurus univerſus. Tunc tibi majus ſolatium afferet religioſa precatio, quàm eſus cupediarum. Tunc magis gaudebis ſervato ſilentio, quàm longa confabulatione. Tunc plus poterunt ſancta tua opera, quàm copioſa eloquentia. Tunc jucundior erit ſevera vita, & corrigendorum morum aſperitas, quàm omnis terrena delectatio. Quocirca diſce nunc parva pati, ut tunc à gravioribus liberari queas. Hîc ant explorato quid poſtea perferre poſſis. Quòd ſi nunc tantula tolerare nequis, quî poteris tunc æternos ferre cruciatus? Et ſi nunc tantulus dolor impatientem efficit, quid gehenna tunc faciet? Nam profectò bis beatus eſſe non potes, ut & in hac vita voluptatibus fruare, & poſſis in cœlo cum Chriſto regnes. Jam verò

finge

singe te in hodiernum diem in perpetuis honoribus & voluptatibus vixisse, quid tibi ista omnia profuissent, si te è vestigio mori contingeret? Nonne vides omnia esse vana, excepto amore cultuque solius Dei? Qui enim Deum toto corde amat, is nec mortem, nec supplicium, nec judicium, nec Orcum metuit: quippe cum perfectus amor tutum ad Deum aditum præbeat. At quem adhuc peccare delectat, non mirum est, si is mortem judiciumque timet. Expedit tamen si te à malo nondum amor revocat, ut saltem gehennæ timor coerceat. Qui verò Dei timorem repudiat, is diu in bono stare non potest, sed in diaboli laqueos cito incurrit.

CAP. XXV.

De ferventi correctione totius vitæ nostræ.

ESto in Dei cultu vigilans & diligens, & cui rei destinatus, cur mundum reliqueris, frequenter cogitato, nimirum ut Deo viveres, & divinus homo fieres. Igitur ad proficiendum ardens esto, nam brevi laborum tuorum mercedem accipies

pies nec ullus deinceps timor erit aut dolor in tuis finibus. Paululum nunc laborabis, & magnam requiem, imo perpetuam lætitiam invenies. Si tu in agendo fidelem te navumque perpetuò præstiteris, Deus proculdubio fidelem se & locupletem præbebit in remunerando. Spem bonam foveto assequendæ palmæ: sed vitanda securitas est, ne torpeas aut insolescas. Extitit aliquando quidam, qui inter metum & spem anxius fluctuans, inter precandum supplex sic dicebat: O si me perseveraturum esse certò scirem! ac protinus intus in animo audivit divinum hoc responsum: Quid tum postea si scires, vellesne facere? Agedum, fac quod facere velles, & de perseverantia dubitare noli. Hac ille consolatione confestim confirmatus, divinæ se commisit voluntati: ita cessavit anxia fluctuatio, noluitque curiosè vestigare, quid sibi futurum foret, sed potius inquirere studuit quidnam Dei voluntati conveniens, eidemque acceptum ac perfectum esset, ad opera laudabilia inchoanda atque perficienda. Spem habeto in Domino, & rectè facito, inquit vates, & terram incoles, ejusque opibus pascêris. Unum est quod multos à profectu & ferventi sui correctione retrahit, horror difficultatis,

tatis, laborque certaminis. Enimvero illi maxime præ cæteris in virtutibus proficiunt, qui gravissima quæque, & sibi maximè adversantia, viribus vincere nituntur. Nam tanto magis proficit quisque, Deique gratiam tanto obtinet ampliorem, quanto magis seipsum vincit, & divina ope subigit. Sed non in omnibus tantundem inest ad vincendum & moriendum: verùm qui hoc opus diligentius urgebit, is valentior erit ad promovendum (etiam si plura sint ei toleranda) quàm alius bene alioquin moratus, sed ad virtutes segnior. Sunt autem duo potissimum quæ ad sui correctionem multum conducunt, videlicet ab iis se violenter abstrahere, in quæ propensa est natura vitiosa, & in id bonum summo studio incumbere quo indigeas. Illa quoque in primis tibi cavenda vincendaque sunt, quæ tibi in aliis maximè & frequentissime displicent. Fac ut tibi ex usu sint omnia: ut si qua rectè factorum exempla videas aut audias, ad imitandum accendaris: sin aliquid vituperandum animadvertas, caveas te ipse idem facias: aut si quando feceris, cito teipsum corrigere studeas. Sicut tu in alios, sic alii vicissim in te conjectos habent oculos. Quam jucundum & dulce est videre ardentes & religiosos homines

Christianos, bene moratos & Christi disciplinæ obtemperantes? Rursumque quàm triste & grave est videre intemperanter viventes, & ea ad quæ vocati sunt non exercentes? Quàm detrimentosum est ordinis tui institutum deserere, & ad ea quæ tibi mandata non sunt, inclinare? Memor esto instituti tui, & imaginem tibi propone crucifixi Christi, teque pudeat ejus inspecta vita, qui hactenus in illo imitando diligentiorem te non præstiteris, cum tamen Christianam vitam jam din professus fueris. Certè religiosus homo, si se attentè & addictè in sanctissima illa Jesu vita & supplicio exerceat, omnia sibi utilia & necessaria ibi abunde inveniet, nec opus est ut extra Jesum aliquid melius quærat. Si Jesus crucifixus nobis in animum veniret, quàm cito & satis docti evaderemus? Ardens homo Christianus jussa facilè capessit atque fert: idem si negligens & tepidus est, calamitatibus aliis super alias premitur, & undique angoribus vexatur, quippe qui & interiori consolatione careat, & exteriorem quærere vereatur. Et omnino quisquis Christi disciplinæ limites excedit, is gravi ruinæ subjectus est: & qui laxiorem & remissiorem vitam quærit, is semper angitur: quia semper aliquid est quod

quod ei displiceat. Propone tibi potius sanctorum illorum Christi apostolorum & discipulorum severam illam & religionis plenam vitam, & eos tibi imitandos ducito, ac de Dei erga te benevolentia, quin tibi ad illa vires libenter concessurus sit, dubitare noli. Hac via, virium spe plenus evades: hac via, coelesti passu sic illuc contendes, ut humana omnia despicias. Atque utinam nihil faciendum incumberet, quàm ut Deum toto corde & ore laudaremus, ejusque præcepta exequeremur. Humanis mundanis negotiis solui sola divina summa ope totisque viribus curaremus. Nam postquam eò pervenit homo, ut à nulla re mortali solatium quærat, tum demum fit, ut ei Deus verè sapere incipiat: uti omnem rerum eventum boni consulat, nec rebus secundis lætitia efferatur, nec afflictis angatur, sed sese totum Deo confidenter committat, qui est omnia in omnibus, cui nihil perit aut moritur, sed omnia vivunt, & ad nutum incunctanter inserviunt. Semper finem spectato, & perditum tempus nunquam reversurum memento.

Virtutem quidem sine solicitudine & diligentia nunquam assequêris. Quòd si tepesces, in deterius ferentur res tuæ: sin

ardenti animo operi incumbes, altam pacem invenies, leviorem que laborem senties, tum ob Dei erga te favorem, tum ob tuum virtutis amorem. Homo ardens & diligens ad omnia paratus est. Majoris est laboris resistere vitiis & animi perturbationibus, quam corporis insudare laboribus, & qui parva delicta non vitat, is paulatim labitur in majora. Gaudebis semper vespere, si diem impenderis fructuose. Tibi ipsi invigila, teipsum excita & admone, teipsum noli negligere, quicquid tandem aliis fiat. tantum proficies, quantum ipse tibi vim intuleris.

Libri primi finis.

DE

DE
Imitando Christo, &c.

LIBER SECUNDUS.

CAP. I.

De interiore hominis vita.

REgnum Dei intus in vobis est, inquit Dominus. Converte te toto animo ad Dominum, relicto hoc misero mundo, & inveniet animus tuus requiem. Dísce exteriora contemnere, & interioribus te addicere, & videbis regnum Dei in te venire. Est enim regnum Dei pax & gaudium in spiritu sancto, quod non datur impiis. Veniet ad te Christus, suam tibi consolationem exhibiturus, si ei se dignam intus paraveris mansiónem. Intus enim situs est omnis ejus splendor & pulchritudo, ibi libenter versatur. Frequens illi itio-

itio est ad hominem internum dulcis sermocinatio, grata consolatio, multa pax, familiaritas singularis. Agedum anima fidelis, præpara huic sponso cor tuum, quo ad te venire & in te habitare dignetur. Sic enim dicit: Si quis me diligit, is dicta mea exequetur, & ego paterque meus ad eum veniemus, & apud eum degemus. Da ergo Christo locum, cæteris omnibus ingressum ad te denegans: illum si habebis dives eris & copiosus. Ipse tibi prospiciet, tuaque omnia ita fideliter procurabit, ut in hominibus te spem habere nihil sit opus. Homines enim cito mutantur, velociterq; deficiunt. at Christus in perpetuum manet, suisque constanter adest ad extremum. Non est neque magna fiducia collocanda in homine fragili & mortali, etiam si utilis sit & charus: neque magnopere dolendum, si is interdum adversetur & contrà dicat. Qui hodie à te sunt, iidem cras ut adversentur fieri potest, & contrà, quippe qui sæpe ut aura vertantur. Tuam omnem fiduciam in domino collocato, facitoque ut hunc timeas, hunc ames. Ipse tuam causam probè aget, & quàm optimè componet. Non habes hic durabilem civitatem, & ubicunque es externus es & peregrinus, nunquam requiem adepturus,

rus, nisi cum Christo intimè conjunctus. Quid hic circunspicis, cum non sit iste locus tuæ quietis? In cœlestibus debet esse habitatio tua, suntque tibi terrestria omnia obiter aspicienda, ut prætereant omnia, neque non tu itidem cum eis. Sic ea aspice ut eis non adhærescas, ne captus pereas. Ad supremum Deum ferantur cogitationes tuæ, Christumque precibus sine intermissione interpellato. Si ardua cœlestiaque contemplari nescis, acquiesce in Christi supplicio, inque vulneribus ejus libenter habita. Si enim ad salutaria illa Christi vulnera vibicesque religiosè confugeris, magnam in rebus adversis confirmationem senties, nec multum curabis hominum despicientiam tui, & facilè eorum calumnias feres. Ipsemet Christus in mundo fuit hominibus despectui, & in maxima necessitate à notis & amicis inter probra derelictus. Christus ipse pati voluit & despici, & tu de ullo audebis conqueri? Christus adversarios habuit & maledicos, & tu tibi vis omnes amicos esse & benedicos? Unde conabitur patientia tua, si adversi nihil occurrerit? Si nihil quod tibi contrarium sit vis pati, quomodo eris amicus Christi? Adversa tibi & cum Christo & pro Christo ferenda sunt, si cum Christo regnare vis.

Si vel semel in Jesu penetralia verè intrasses, ejusque amoris ardorem vel tantulum degustasses, non solum tua commoda aut incommoda nihil curares, verùm etiam infamia tua gauderes: facit enim amor Jesu ut seipsum homo contemnat. Potest inquam amator Jesu, & verè interior homo, & intemperantium cupiditatum expers, sese ad Deum liberè convertere, ac supra seipsum spiritu elatus, eo quietè frui. Cui sapiunt omnia ut reipsa sunt, non ut dicuntur aut existimantur, is verè sapiens est & à Deo potius doctus, quam ab hominibus. Qui & intus versari, & externa parvi pendere scit, is nec loca requirit, nec tempora expectat ad religiosas exercitationes usurpandas. Citò se recolligit interior homo, quippe qui nunquam se totum extra effundat. Non illi obest labor exterior, aut occupatio ad tempus necessaria: quin ut quæque eveniunt, sic ille se eis accommodat. Qui intus ritè compositus & comparatus est, is hominum mirificos perversosque mores non curat. Tantum quisque impeditur & distrahitur, quantum ad se res attrahit.

Si ritè compositus ac probè purgatus esses, omnia tibi bono commodoque essent. Ideo tibi multa displicent, teque

sæpe

sæpe perturbant, quia nondum tibimet-ipsi planè mortuus, nec ab omnibus terrestribus sejunctus es. Animum hominis nihil sic contaminat & implicat, ut impurus amor rerum creatarum. Si externarum rerum consolationes aspernatus fueris, fiet ut cœlestia contemplari, & frequenter interius exultare queas.

CAP. II.

De modestia & obedientia.

QUis à te sit aut contrà noli magni pendere, sed illud age & cura, ut tibi in cunctis operibus tuis adsit Deus, animumque habeas sibi bene conscium: ita fiet ut te Deus probè defendat. Nam quem is tueri volet, huic nullius perversitas nocere poterit. Si tacere patique scies, auxilium Domini proculdubio videbis. Ipse tui liberandi tempus novit, ideoque te illi debes concredere. Dei est adjuvare, & hominem ab omni probro liberare. Sæpe multum prodest ad nos magis magisque deprimendos, vitia nostra ab aliis sciri atque argui. Dum se homo ob vitia sua demittit, facilè alios placat, parvoque negotio sibi irascentibus

bus satisfacit. Demissum hominem Deus protegit & liberat: ad demissum sese demittit, demisso multa largitur, eumque post ipsius depressionem ad gloriam extollit. demisso arcana sua patefacit, eumque suaviter ad se trahit & invitat. Demissus licet contumelia ignominiaque affectus, tamen pacato est animo, quippe Deo nixus, non mundo. Noli te quicquam profeciſſe existimare, nisi te omnium infimum esse sentias.

CAP. III.

De bono & placido homine.

TIbimet primo pacem concilia: ita demum cæteros pacificare poteris. Plus prodest homo placidus, quam bene doctus. At contentiosus etiam bonum in malam partem trahit, & malum facile credit. Bonus & placidus homo omnia in bonam partem convertit. Qui pacato est animo, is de nullo sinistrè suspicatur; at qui sua sorte contentus non est, & variis suspicionibus agitatur, is nec quiescit ipse, nec alios quiescere patitur. dicit sæpè quod non debet, & omittit quod fieri expediret. Quid aliorum sit officii

officii considerat, ipse sui negligens. Quare tuum officium in primis curato: ita demum alterius quoque officium meritò curabis. Tu facta tua excusare ac tolerare probè nosti, & aliorum excusationes non admittis. Æquius esset ut teipsum accusans, alterum excusares. Si ferri vis, ferto tu vicissim alterum: ac vide quàm procul absis adhuc à vera charitate atque modestia, quæ nulli, nisi sibimetipsi, indignari iracíve novit. Cum bonis & mansuetis rem habere haud magnum est, quippe cum id omnibus naturaliter jucundum sit, & pacem quisque exoptet, sibique consentientes plus cæteris diligat. Sed cum duris & perversis, nobisque adversantibus, aut malè moratis, pacatè posse vivere, hoc verò magni fortisque viri est, & magna laude digni. Sunt autem qui & ipsi secum & cum aliis pacem colunt. Sunt qui nec ipsi pace fruuntur, nec alios eadem frui sinunt, graves illi quidem cæteris, sed sibimetipsis semper graviores. Sunt & qui tum seipsos in pace retinent, tum alios ad pacem reducere student. Cæterùm omnis pax nostra in hac misera vita, potius in modesta tolerantia ponenda est, quàm in non sentiendo adversa.

Quo

Quo quisque magis adversa pati novit, eo majore pace fruitur, idemque & victor est sui, & dominus mundi, & amicus Christi, & hæres cœli.

CAP. IV.

De mentis sinceritate, intentionisque simplicitate.

DUabus alis homo supra terrestria attollitur, simplicitate videlicet & sinceritate. Simplicitas intentionis, sinceritas affectionis est: illa Deum intendit, hæc apprehendit & gustat. Nulla te bona actio impediet, si animum habebis ab omni intemperato affectu liberum. Si nihil aliud quàm Dei voluntatem & alterius utilitatem intendes & quæres, frueris animi libertate. Si rectus esset animus tuus, esset tibi universa rerum natura speculum vitæ, & liber sanctæ doctrinæ, nam nulla tam parva tamque vilis res est, quæ Dei bonitatem non repræsentet. Quòd si bonum purumque animum haberes, omnia sine impedimento videres, & probè perciperes. Purus enim animus & cœlum penetrat & Orcum: ac qualem quisque animum habet, sic & de

rebus

rebus externis judicat. Si usquam gaudium est, eo fruitur puri cordis homo. rursum si usquam est calamitas & angustia, eam melius novit nemo quam animus sibi malè conscius. Sicut ferrum conjectum in ignem rubiginem amittit, totumque candens efficitur: sic homo ad Deum se totum convertens, torporem exuit, & in novum hominem mutatur. Tepescens homo vel tantulum laborem refugit, & externam ambit consolationem. idem si ferìò seipsum vincere, divinaque via viriliter ingredi cœpit, fit ut quæ prius gravia sentiebat, eadem nunc levia ducat.

CAP. V.

De sui consideratione.

NObis ipsis nimis credere non debemus: nam sæpe & dotes nobis & sensus deest. Exiguo lumine præditi sumus, & idipsum negligentia facilè amittimus. Sæpe etiam tam cæco esse nos animo non advertimus: sæpe & peccamus, & peccatum insuper pejus excusamus, & interdum cupiditate perciti, studium putamus. In aliis parva reprehendimus: ipsi nostra majora prætermimus.

quæ

quæ ab aliis nobis inferuntur, ea facillimè sentimus & magni pendimus: quid à nobis ferant alii non advertimus. Enimvero si quis sua bene ritéque perpenderit, is cur de altero gravius judicet, causam non habebit. Interior homo sui ipsius curam omnibus curis anteponit: & qui sibimetipsi diligenter intendit, is facilè de altero tacet. Interior & religiosus nunquam eris, nisi de altero silebis, & in teipsum in primis inueberis. Si vibi & Deo totus intendes, parum te movebunt quæ exterinsecus accident. Ubinam es, dum ipse tibi præsens non es? aut postquam omnia percurristi, quid eo negotio profeciisti? Ut veram pacem & concordiam adipiscaris, necesse est ut omnibus postpositis te solum ob oculos habeas. Itaque & multum proficies, si omni humana cura supersedebis: & multum decrescet, si quid humanum magni facies. Nihil altum, nihil magnum, nihil gratum, nihil acceptum tibi sit, nisi quod aut plane Deus, aut Dei sit. O rebus quidem creatis quicquid solatii afferunt id totum inane ducito. Dei amans anima præ Deo despicit universa. Solus Deus æternus, immensus, implens omnia, solatium est animæ, & vera cordis lætitia.

CAP. VI

CAP. VI.

De bona conscientia lætitia.

BOni viri gloria in animi sibi bene conscii testimonio posita est. Esto tibi bene conscius, & perpetua frueris lætitia. Bene sibi conscius animus, & plurima ferre potest, & inter adversa etiam exultare lætitia. at malè sibi conscius semper timidus est & inquietus. Suaviter requiescet si te animus tuus non reprehendet. Noli lætari nisi cum bene feceris. Mali nunquam nec vera lætitia fruuntur, nec animi pacem experiuntur, quippe cum impii (ut ait Dominus) sint pacis expertes. Quòd si se in pace degere, nec malis invadendos, nec quemquam sibi nocere ausurum dixerint, eis ne credito, nam tanta in eos repentè existet ira Dei, ut & in nihilum redigantur eorum actiones, & pereant cogitationes. De calamitate gloriari amanti difficile non est: sic enim gloriari, est de Domini cura gloriari. Brevis est gloria quæ ab hominibus vel tribuitur vel accipitur, humanamque gloriam semper comitatur tristitia. Bonorum gloria in ipsorum conscientia, non in hominum ore

sita

sita est. Justorum lætitia & de Deo & in Deo est, eorumque gaudium de veritate. Qui veram æternamque gloriam cupit, is temporariam non curat: qui verò temporariam aut quærit aut non ex animo contemnit, is omnino minus amat cœlestem. Magnam habet animi tranquillitatem qui nec laudes nec probra curat. Facilè sorte sua contentus pacatumq; se præbet is, cujus conscientia munda est. Neque sanctior es si laudaris, neque deterior si vituperaris: id ipsum es quod es, neque major dici potes, quàm quantus Dei judicio es. Si attendes quid intus in animo sis, non curabis quid de te foris loquantur homines. Homo vultum, Deus animum videt. homo facta, Deus consilia pensat. Semper bene facere, & seipsum parvi pendere, modesti animi indicium est. Nullius humanæ rei solatium admittere, singularis sinceritatis & intimæ fiduciæ argumentum est. Qui nullum aliunde de se testimonium quærit, non dubium est quin is se totum Deo commiserit. Non enim qui seipsum commendat, is probandus est, inquit Paulus, sed quem Deus commendat. Habere cum Deo negotium in animo, nec ulla affectione extrinsecus agitari, status est hominis interioris.

CAP. VII.

CAP. VII.

De Jesu super omnia amando.

BEatus qui intelligit quid sit Jesum amare, & seipsum propter Jesum contemnere. Ob diligendum relinquendus est dilectus, quandoquidem vult Jesus se solum amari supra omnia. Est humanarum rerum dilectio fallax & instabilis: at Jesu fidelis & durabilis. Humanæ rei qui adhæret, is cum caduco casurus est, at Jesum qui amplectitur, is in perpetuum consistit. Illum dilige, ejus amicitiam retine, qui omnibus discedentibus non sit te derelicturus, neque tandem perire passurus. Ab hominibus velis nolis aliquando divellêris: quocirca tum vivens tum moriens adhæresce Jesu, ejusque fidei te committe, qui omnibus deficientibus solus tibi opem ferre potest. Est ille tuus amicus eo ingenio ut alienum non admittat, sed solus animum tuum sibi vendicet, & in ejus solio tanquam rex sedeat. quòd si rerum omnium humanarum societatem abjicere scires, libenter tecum habitaret Jesus. Penè totum perditum invenies quicquid extra Jesum in quem-

quemcunque impenderis. Noli confidere aut inniti nutanti calamo: nam mortales omnes herba sunt, & eorum omnis gloria floris instar cadit. Facile decipieris, si duntaxat in hominum speciem oculos conjeceris. nam si in aliis solatium lucrumque tuum quæres, sæpe detrimentum patiere. si Jesum in omnibus quæres, Jesum utique invenies: sin teipsum quæres, teipsum equidem invenies, sed ad tuam perniciem. Nam ipse sibi quisque plus nocet, si Jesum non quærit, quam universus orbis, omnesque adversarii.

CAP. VIII.

De familiari amicitia Jesu.

DUM Jesus adest, bene se habet omnia, nec quicquam difficile videtur: eodem absente omnia dura sunt. Jesu in hominis animo non loquente, quævis consolatio parum habet momenti: eodem vel unum verbum loquente, mera sentitur consolatio. Sic Maria Magdalena de loco surrexit in quo flebat, simulatque magistrum adesse, ipsamque vocare ei Martha nunciavit. Felix hora qua

qua Jesus à lachrymis vocat ad gaudium spiritus. Quàm aridus & durus es sine Jesu? quàm insipiens & vanus si cupis aliquid extra Jesum? majore profectò jactura, quàm si totum mundum perderes. Quid enim potest conferre mundus sine Jesu? Esse sine Jesu, acerba mors: cum eodem esse, vita dulcis est. Si tecum erit Jesus, nullus nocere poterit inimicus. Jesum qui invenit, bonum thesaurum invenit, vel potius summum bonorum. eundem qui amittit, nimium amittit.

Quid dixi nimium? plus amittit, quam si universum orbem amitteret. Sine Jesu qui vivit, pauperrimus est: cum Jesu cui bene convenit, ditissimus est. Cum Jesu versari magnæ artis est, eundemque scire retinere, magnæ prudentiæ. Esto modestus & placidus, & tibi aderit Jesus. Esto religiosus & quietus, & tecum permanebit Jesus. Eundem facilè fugaveris, ejusque gratiam amiseris, si ad exteriora deflexeris. Quòd si illum fugatum amiseris, ad quem tunc confugies? aut quem tunc quæres amicum? Sine amico quidem diu vivere non potes: quòd si Jesus tibi præ cæteris omnibus amicus non erit, desertus ab eo supra modum dolebis. Itaque stultè facis, si alli alii confi-

dis,

dis, aut alio lætaris. Præstat vel totum orbem, quàm unum Jesum habere infensum. Quamobrem omnium qui chari sunt, sit Jesus longè dilectissimus. cæteri propter Jesum, Jesus propter seipsum diligatur. Solus Jesus Christus singulariter est amandus, qui solus amicorum bonus & fidelis inveniatur. Propter hunc & in hoc tibi chari esse debent tum amici tum inimici, idemque pro omnibus illis orandus est, ut eum omnes cognoscant & diligant. Nunquam cupias singulariter laudari & amari: hoc enim Dei est, qui parem non habet. neu velis ut cujusquam animus tibi sit addictus, neu tu in cujusquam amore occuperis: sed & in te & in omnibus bonis viris sit Jesus. Mundum liberumque animum habeto, & ab omni humanarum rerum impedimento vacantem. Nam mundus sis oportet, & sincerum animum ad Jesum afferas, si vis vacare, & quàm suavis sit Dominus videre. Et quidem eò nunquam pervenies, nisi ejus favore præventus & attractus, in omnibus abolitis & abdicatis solus soli copuleris. Nam si Dei favor homini intervenit, fit ut nihil non possit homo: idem si discessit, pauper est & infirmus, & quasi tantum ad flagella relictus. Quæ dum fiunt, dejici non debes, aut desperare, sed

sed erga Dei voluntatem æquum animum gerere, omnesque casus tuos ad Jesu Christi laudem perpeti. nam hyemem sequitur æstas, & post noctem redit dies, & tempestati succedit magna serenitas.

CAP. IX.

De vacuitate solatii.

NON arduum est, humanum contemnere solatium, dum adest divinum. sed tum humano tum divino posse carere solatio, & ob Dei gloriam animi exilium libenter ferre, & nulla in re sibi fidere, aut meritum suum spectare, hoc demum magnum est, vel potius maximum. Quid magni est, si dum Dei favor adest, tu hilaris es & religiosus? quis illam horam non optet? Suaviter equitat, quem Dei gratia portat: & quid mirum, si onus non sentit, qui portatur ab omnipotente, & ducitur à summo ductore? Libenter alicujus rei solatio adhærescimus, & difficulter homo seipso exuitur multumque & diu certandum est homini, antequam discat seipsum plenè superare, suosque sensus omnes ad Deum trahere. Quandiu seipso nititur homo,

facilè delabitur ad humana solatia: sed Christi verus amator, & studiosus virtutum sectator, ad solatia illa non declinat, nec tales sensuum dulcedines quærit, sed potius vehementes exercitationes, & pro Christo duros labores. Igitur si quando tibi spirituale solatium divinitus datur, id tu cum gratiarum actione accipito, & Dei munus, non meritum tuum, esse scito, neve eo superbito. Noli dono nimium gaudere, aut inaniter insolescere, sed esto potius tanto modestior, neque non in cunctis actionibus tuis cautior atque timidor. Nam præteribit tempus illud solatii, sequeturque tentatio. Igitur sublato solatio ne protinus desperato, sed cœlestem opem cum modestia & patientia expectato. Potest enim Deus ampliore te & dono & consolatione iterum afficere. Neque verò novum istud est, aut insolens, experti viam Dei, si quidem præcipuæ sanctitatis homines, priscique vates, hujusmodi vicissitudinem sæpe sunt experti. Itaque quidam divino ope fultus ita dicebat: Equidem cum in tanta fælicitate essem, nunquam mihi lalabefactandus videbar.

Eadem sublata quid sibi evenerit, subjungit his verbis: Deinde te vultum tuum abdente perturbatus sum.

Interea

Interea tamen nequaquam desperat, sed tanto vehementius Dominum orat, atque ita dicit: Invocavi te, Domine; supplicavi Domino.

Tandem supplicationis suæ fructum reportat, seque exauditum testatur dicens, Exaudivit Dominus, meique misertus est. Sed in quonam? Tu meum mœrorem, inquit, in chorum vertisti, meque exutum cilicio, amicivisti gaudio. Quòd si hæc tantæ sanctitatis viris contigerunt, nobis humilibus & inopibus desperandum non est, si modò in frigore, modò in ardore simus: quandoquidem spiritus venit abitque arbitratu suo. Eam ob causam dicit Jobus. Eum tanti facis, ejus ut rationem habeas, eumque quotidie cures, & per singula momenta explores.

Quanam ergo in re spem habere, aut cui confidere debeo, nisi soli illi summæ Dei misericordiæ gratiæque cœlesti? Nam licet adsint homines boni religiosique fratres, & amici fideles, aut sancti libri & elegantes sermones, aut dulces cantus & carmina, omnia hæc parum juvant, parum arrident, si divina ope destitutus, meæ sum relictus inopiæ. Tunc nullum est melius remedium, quàm patientia & abnegatio mei secundum Dei voluntatem. Equidem in nullum unquam

incidi religiosum hominem, cui non aliquando subtractum fuerit divinum præsidium, aut qui non senserit ardoris diminutionem: nec extitit ullus unquam vir sanctus tam altè raptus & illuminatus, quin is vel citius, vel serius, aliquando certè fuerit tentatus. Non est dignus altâ Dei contemplatione, qui pro Deo non fuit exercitatus aliqua miseria.

Solet enim præcedens tentatio sequentis consolationis esse signum. Nam in qui tentationibus explorati sunt, cœlestis promittitur consolatio. Qui vicerit, inquit, dabo ei edere de arbore vitæ. Et datur consolatio divina; ut sit homo fortior ad adversa perferenda. Et sequitur tentatio, ne bono superbiat. Non dormit diabolus, nec adhuc mortua est caro: ideoque nunquam intermittito teipsum ad certamen præparare: nam à dextra sinistraque sunt hostes irrequieti.

CAP. X.

De gratitudine erga Dei beneficia.

QUid quæris quietem, cum natus sis ad laborem? Dede te potius patientiæ, quàm consolationi, & cruci portandæ quam

quam lætitiæ. Quis enim vel mundanus homo non libenter consolatione spirituali semper fruatur, si semper potiri queat? quippe quæ omnibus mundi deliciis carnisque voluptatibus antecellat. Nam omnes mundanæ deliciæ aut turpes sunt aut vanæ: at spirituales solæ jucundæ, solæ honestæ, ex virtutibus progenitæ, & à Deo puris infusæ mentibus. Sed ejusmodi sunt divina hæc solatia, ut eis nemo suo arbitrio frui queat, quippe cum non diu cesset tentatio. Multum adversatur cœlesti auxilio falsa libertas animi, nimiaque sui confidentia: & Deus bene facit, qui in hominem solatii beneficium conferat: sed homo malè facit, qui non totum Deo cum gratiarum actione acceptum ferat. Hinc fit ut in nos influere divina dona ideo nequeant, quia ingrati sumus in authorem, nec omnia refundimus in fontis originem. Gratiam enim qui habet novam provocat: & à superbe ingratis auferri solet, quod immodestè gratos conferatur. Nolo solatium quod mihi auferat aculeos, nec affecto rerum perspicientiam quæ me evehat in superbiam. Non enim quicquid altum est, idem & sanctum: nec omnis cupiditas pura est: nec quicquid dulce, idem & salubre: nec quicquid homini

charum, idem & Deo gratum. Libentes ea beneficia accipio, quibus modestior timidiorque reddar, & ad meipsum relinquendum paratior. Qui acceptis à Deo beneficiis, & iisdem postea subtractis doctus atque castigatus est, is sibi nihil audet boni arrogare, sed potius inopem se nudumque confitetur. Da Deo quod Dei est, & tibi ascribe quod tuum est: hoc est Deo gratias pro beneficiis age, tibi verò culpam tribue, & pro culpa pœnas deberi censeto. Habeto te semper infimo loco, & tibi dabitur summus: nam sine infimo summus non constat. Quos Deus nomine sanctitatis pro summis habet, ii seipsos pro minimis habent: quantoque sunt glorioſiores, tanto se gerunt summissius, pleni veritate & gloria cœlesti, non vanæ gloriæ cupidi. Qui Deo nixi consistunt, ii ut insolescant fieri nullo modo potest: & qui Deo ascribunt quicquid boni adepti sunt, ii mutuam gloriam non ambiunt, sed eam quæ à solo Deo est volunt, Deumque tum in se tum in omnibus cæteris sanctis hominibus laudari supra omnia cupiunt, semperque eòdem tendunt. Quocirca gratum te in parvis præstato, & dignus eris qui majora consequare. Sint tibi vel minima viliſſimaque dona pro maximis

nis & eximiis. Nam si datoris dignitas spectatur, nullum donum aut munus parvum aut vile videri debet. Non enim parvum munus est quod à summo Deo donatur, usqueadeo, ut si vel pœnas & verbera donet, id gratum esse debeat, utpote cum semper ad salutem nostram faciat quicquid nobis usu venire permittit. Qui Dei gratiam retinere cupit, is se & gratum pro collatis & patientem sublatis beneficiis præbeto, utque redeant orato, & ne amittat cautus & modestus esto.

CAP. XI.

De paucitate amatorum crucis Jesu.

HAbet nunc Jesus regni sui cœlestis amatores multos: sed crucis gestatores paucos: habet consolationis cupidos multos, sed calamitatis paucos: mensæ socios invenit frequentes: sed continentiæ paucos. Cum Christo gaudere volunt omnes: sed cum eodem adversa ferre pauci. Jesum multi ad panis usque fractionem sequuntur: sed ad supplicii calicem potandum pauci: Ejus miracula venerantur multi: sed crucis ignominiam

sequuntur pauci. Jesum multi diligunt quandiu adversa non contingunt: eundem multi laudant & gratias agunt, quandiu aliquid solatii ab eo accipiunt. Idem si se abscondit, & paulisper eos relinquit, aut in querimonias aut in animi dejectionem nimiam cadunt. At qui Jesum propter Jesum, non propter ullum suum ipsorum solatium diligunt, illi eum in calamitatibus & animi angoribus æquè ac in summis solatiis concelebrant, eique semper gratias agunt, idem facturi etiam si ille omnem eis consolationem in perpetuum denegaret. tantum potest merus amor Jesu nullo privato commodo aut amore sui permixtus. Itaque omnes mercenarii dicendi sunt qui semper quærunt solatia: omnes sui magis quàm Christi amatores esse perspicuum est, qui sua commoda lucraque semper cogitant. Gratis quidem servire Deo qui velit quotus quisque est? aut qui sit ita spiritualis ut omnibus humanis rebus sit nudatus? Vere inquam animo pauperem, & ab omnibus mundanis rebus nudum quis inveniat? precioſum illum, & ab ultimis usque orbis finibus petendum? Si vel omnes facultates suas impendat homo, nihil adhuc egit: & si gravi se peccatorum pœnitentia castiget, ad-

adhuc parum est: & si scientiam omnem percipiat, adhuc longè abest: & si singulari virtute, ardentissimáque fit religione præditus, adhuc multum ei deest, unum scilicet, quod ei summè necessarium est. Sed quidnam illud tandem? nimirum ut cæteris omnibus relictis seipsum relinquat, totusque ex seipso egressus, nihil privati amoris retineat. Quum omnia fecerit quæ facienda sciverit, nihil se fecisse sentiat, neve magni pendet quòd magnus haberi possit, sed verè inutilem servum se pronunciet, sicut veritas ait. Quum feceritis omnia quæ vobis præcepta sunt, tamen ita dicitote: Servi sumus inutiles. Tum demum animo inops & nudus erit, eique cum vate illo dicere licebit. Solus & inops ego sum. Et tamen illo nemo ditior, nemo liberior, nemo potentior, qui & se & omnia relinquere sciat, & ad infima se dejicere.

CAP. XII.

De Christi cruce ferenda.

DUrum multis videtur dictum hoc, Abnega temetipsum, tolle crucem tuam, & Jesum sequere. Sed multo durius

rius erit illud ultimum, Ite hinc execrabiles in ignem æternum. Qui enim nunc libenter audiunt & sequuntur dictum crucis, ii tunc non horrebunt tristem illam æterni supplicii sententiam. Atque hoc erit signum crucis in cœlo, quum Dominus ad judicandum veniet. Tunc omnes servi crucis, qui vitam crucifixo congruam vixerint, ad Christum accedent judicem cum magna fiducia. Quid igitur crucem tollere dubitas per quam itur ad regnum? In cruce salus est, in cruce vita, in cruce præsidium adversus hostes, in cruce infusio supernæ suavitatis, in cruce robur mentis, in cruce gaudium spiritus, in cruce virtus summa, in cruce perfectio sanctitatis. denique absque cruce nec animæ salus, nec æternæ vitæ spes est. Tolle ergo crucem tuam, & sequere Jesum, & ibis in vitam æternam. Processit ille ferens crucem suam, & in cruce pro te mortuus est, ut tu quoque crucem feras, & in cruce mori cupias. Nam si unà cum eo mortuus fueris, unà etiam vives: & si socius fueris supplicii, socius eris & gloriæ. Etenim ut hoc scias, in cruce atque in moriendo fita sunt omnia, nec ad vitam veramque pacem animi ulla alia via est quam crucis, & quotidianæ enectionis sui.

sui. Quocumque te vertas, in quamcumque partem conjicias oculos, nullam usquam supra infráve vel alteriorem vel inferiorem viam invenies, quam crucis. Omnia arbitrio judicioque tuo componas licet atque compares, fieri non potest quin tibi vel volenti vel invito semper sit aliquid patiendum, semperque in crucem incurras. Aut enim corporis dolorem experiere, animi ægritudine cruciabere. interdum à Deo derelinqueris; interdum ab altero exerceberis: & quod gravius est, sæpe tibimetipsi gravis eris: idque ita ut nullo remedio queas aut solatio liberari, quin tibi, quamdiu volet Deus, id sit perferendum. Vult enim Deus ut miseriam sine consolatione pati discas, eique te totum subjicias, & modestior calamitate fias. Christi supplicium nemo sic animo sentit, ut is cui similia pati contingit. Crux igitur semper parata est, & ubique te manet, nec effugere potes, quocunque curras: nam quocunque veneris, teipsum tecum portas, & semper teipsum invenies. Converte te sursum, converte deorsum, converte extrorsum & introrsum, ubicumque crucem invenias, ac necesse est ut ubicumque patientiam teneas, si animi pace frui, & perpetuam obtinere vis coronam.

Si tu crucem libenter portabis, ipsa te vicissim portabit, & ad optatum finem perducet, ubi videlicet patiendi finis erit, qui quidem hic futurus non est. Sin invitus portabis, onus tibi facies, & tibi ipsum magis gravabis, & tamen ferendum erit. Si crucem unam abjicies, in alteram profectò incurres; & quidem forsitan graviorem. Téne speras evasurum quod nulli mortalium licuit declinare? Quis sanctorum virorum in orbe sine cruce fuit & miseria? Ipse dominus noster Jesus Christus nullam horam fuit expers doloris & cruciatus, quandiu in hoc orbe vixit. Oportebat enim Christum pati & à mortuis resurgere, atque ita gloriam suam inire. & tu aliam viam quæres, ac non regiam hanc viam crucis? Tota vita Christi crux fuit & cruciatus, & tu tibi requiem quæres & lætitiam? Erras, erras si aliud quæris quam calamitatum perpessionem: quippe cum tota hæc vita mortalis plena sit miseriis, & circunsepta crucibus. ac quanto quisque in rebus divinis majores progressus habet, tanto sæpe in graviores cruces incidit, utpote cum calamitatis dolor magis amore crescat. Neque tamen iste tam multis calamitatibus pressus hic de quo loquor, caret levamento consolationis, quando-

qui-

quidem & hac cruce sua uberem fructum percipere se sentit. Nam dum se cruci ponere subjicit, fit ut omne calamitatis onus in divinæ consolationis fiduciam convertatur: ac quanto magis labefactatur calamitate caro, tanto magis animi consolatione corroboratur spiritus, adeoque non nunquam confirmatur sensu calamitatis & rerum adversarum (tantus est amor similitudinis crucis Christi) ut dolore & miseria vacare non optet: quoniam tanto se Deo acceptiorem esse credit, quanto plura & graviora pro eo ferre potest. Neque verò fit illud hominis virtute, sed Christi beneficio, quod tantum potest, tantumque perficit in carne fragili, ut quod naturaliter semper abhorret & fugit homo, id ardore spiritus aggrediatur & amet. Non humanæ faculcultatis est crucem ferre, crucem amare, corpus domare & subigere, fugere honores, libenter ferre contumelias, seipsum despicere & despici optare, adversa quæque cum damnis perpeti, & nihil prosperitatis in hoc orbe cupere. Horum tu nihil tuo marte poteris, si à teipso pendebis: sin Domino confides, dabitur tibi de cœlo fortitudo, tuæque ditioni subjicietur mundus & caro. quin ne Diaboli quidem inimicias timebis, si fide armatus,

matus, & Jesu cruce signatus eris. Quamobrem applica te, sicuti fidelem bonumque Christi servum decet, ad ferendam viriliter crucem domini tui, pro te pro amore in crucem sublati. Paratus esto ad toleranda multa adversa & varia incommoda in hac misera vita: siquidem sic tecum agetur ubicunque deges, eritque tibi omnino hæc ferenda conditio ubiubi latebis, nec ulla usquam via est evadendi calamitatum dolorumque miseriam, quin ea perpetienda est. Tu domini calicem avide pota, si ejus amicus & consors esse cupis: quod ad consolationes attinet, eas Deo committe, iis ipse utatur arbitrio suo. tu ferendis calamitatibus deditus esto, easque pro maximis solatiis ducito. Neque enim pares sunt hujus temporis calamitates futuræ gloriæ, qua fumus aliquando afficiendi, etiam si solus tu omnes perferre posses. Postquam eò perveneris ut tibi pro Christo adversa ferre dulce sit & jucundum, tunc tecum bene agi existimato, qui cœleste regnum inveneris in terris. Rursum quamdiu ferre gravaberis, & fugitabis, tamdiu male tecum agetur, teque ubique vexabit fuga calamitatis. Sin te ad officium tuum, hoc est ad patiendum moriendumque applicabis,

cubis, brevi sublevaberis, & pacem invenies. Etiamsi vel in tertium cœlum cum Paulo raptus fueris, non ideo exploratum habebis, nihil tibi adversi esse eventurum. Ego (inquit Jesus) ei ostendam quantum ei sit meo nomine patiendum. Itaque ut patiare necesse est, si Jesum diligere, & ei perpetuò servire placet. Atque utinam dignus sis qui pro Jesu nomine aliquid patiaris: quanta inde & tibi gloria, & sanctis omnibus lætitia, & hominibus utilitas existet? Nam patientiam commendant omnes, licet pauci pati velint. Equidem magna causa est cur pro Christo paululum pati velis, quum multo graviora patiare pro mundo. atque illud certò scito, tibi moriendo vivendum esse, ac quanto quisque sibi magis moritur, tanto eundem Deo magis vivisscere. Nemo aptus est ad comprehendenda cœlestia, nisi qui se submiserit ad adversa pro Christo ferenda. Denique nihil vel Deo acceptius, vel tibi salutarius in hac vita, quàm libenter pati pro Christo: adeò ut si tibi detur optio, malle debeas pro Christo adversa pati, quàm multis consolationibus recreari: ita enim & Christo & omnibus ejus cultoribus sanctis similior existes. Neque animi in copia voluptatum

tum & consolationum sirum est meritum nostrum officiique profectus, sed potius in gravibus malis calamitatibusque perferendis. Quod si quid melius aut homini salutarius esset quam adversa pati, utique Christus id & verbis & factis ostendisset. Nunc & discipulos sectatores suos, & omnes sui sequendi cupidos manifestè ad crucem ferendam hortatur in hunc modum: Si quis post me venire vult, abneget semetipsum, tollat crucem suam, & me sequatur. Igitur omnibus perlectis & exploratis sit hæc orationis conclusio. Per multas calamitates nobis in Dei regnum intrandum est.

Libri secundi finis.

DE *Imitando Christo*, &c.

LIBER TERTIUS.

CAP. I.

De interiore Christi colloquutione cum anima fideli.

Audiam quod in me loquatur dominus Deus. Beata anima, quæ loquentem in se Dominum audit, & ex ejus ore sermonem consolationis accipit. Beatæ aures quæ divini susurri sonitum accipiunt, & hujus mundi susurrationes nihil advertunt. Beatæ planè aures, quæ non foris sonantem vocem auscultant, sed loquentem interius docentemque veritatem. Beati oculi qui exterioribus clausi, interioribus sunt intenti. Beati qui ad interiora penetrant, & ad capienda arcana cœlestia magis ma-

magísq; quotidianis exercitationibus se studeant præparare. Beati qui Deo vacare gestiunt, & ab omni humano impedimento se excutiunt. Hæc animadverte, ô anima mea, & cupiditates exclude, ut quid in te loquatur Dominus Deus, audire queas. Hæc dicit amicus tuus: Ego salus, ego pax, ego vita tua sum: mihi adhære, & pacem invenies. Omitte omnia mortalia, & quære æterna. Quid enim sunt omnia temporalia, nisi fallaciæ? aut quid conducunt omnia creata, si à creatore deseraris? Quare omnibus abdicatis creatori tuo te redde acceptam ac fidelem, ut veram consequi valeas beatitudinem.

CAP. II.

Veritatem intus loqui sine strepitu verborum.

LOquere Domine: audit enim servus tuus. Servus tuus ego sum: da mihi intellectum, ut decreta tua discam. Inclina animum meum ad verba oris tui, fluente roris instar oratione tua. dicebant olim Israelitæ Mosi: Alloquere tu nos, & audiemus: non Dominus, ne moriamur.

Ego

Ego verò non sic Domine, non sic oro: sed potius cum Samuele vate summissè supideque sic obsecro. Loquere domine: audit enim servus tuus: neve me Moses aut reliquorum vatum aliquis alloquatur: sed tu me potius alloquere, Deus, inspirator & illuminator omnium vatum, qui me solus sine illis potes instruere: cum illi contrà sine te nihil profecturi sint. Possunt illi quidem verba sonare: sed spiritum non conferunt.

Pulcherrimè dicunt illi quidem: sed te tacente animum non accendunt. Literas illi tradunt sed tu sententiam aperis. Arcana illi profantur: sed consignatorum intellectum tu reseras. Mandata illi eloquuntur: sed tu ad eadem exequenda adjuvas. Illi viam ostendunt: tu ad eandem perambulandam das vires. Illi foris tantum rem agunt: tu animos instruis & illuminas. Illi extrinsecus irrigant: tu fœcunditatem das. Illi verbis clamant: tu audienti tribuis intelligentiam. Quamobrem non Moses me alloquatur, sed tu Domine, mi Deus, æterna veritas, ne moriar & infructuosus efficiar: néve si duntaxat extrinsecus admonitus, ac non etiam intus accensus fuero, mihi ad pœnam conferat auditus sermo, non ad rem collatus: cognitus,

non

non amarus: creditus, non servatus. Igitur tu loquere Domine: audit enim servus tuus. nam æternæ vitæ verba tu habes: alloquere me, quòd & animo meo consolationem, & toti vitæ correctionem afferat, & tibi gloriam honorémque pariat immortalem.

CAP. III.

Dei verba summisse esse audienda, eáque à plerisque non ponderari.

AUdi nate verba mea, verba suavissima, & quæ universæ philosophorum sapientúmque hujus mundi scientiæ antecellant. Verba mea spiritus & vita sunt, nec humano sensu pensanda, nec ad inanem voluptatem trahenda, sed cum silentio audienda, cúmque omni modestia atque aviditate accipienda. SERVUS. Beatus est quem tu erudis, Domine, & de lege tua doces, ut ei calamitatis tempore opituleris, ne pessum eat. DOMINUS. Ego & jam olim vates docui, & nunc etiamnum omnes alloqui non intermitto: sed multi ad vocem meam surdi sunt & duri. Pleríque mundum libentius audiunt quàm Deum, fa-

ficiliúsque carnis suæ appetitui, quàm Dei voluntati obsequuntur. Promittit mundus & temporalia & parva, & servitur ei magna aviditate: ego summa æternáque promitto: & torpent corda mortalium. Quis mihi tanta cura in omnibus servit & obedit, quanta mundo mundáque Dominis servitur? Pudeat te, & si causam quæris, audi. Ob exiguum stipendium longa via à multis curritur: & ob æternam vitam vix à paucis pes semel attollitur. Vile precium studiosè quæritur: pro uno numo interdum turpiter litigatur: & pro re inani parváque promissione dies noctésque fatigari non dubitatur: at pro bono immutabili, pro præmio inæstimabili, pro summo honore, & gloria immortali, vel tantulum laborare piget. Pudeat igitur te, serve piger & querule, quod illi ad interitum, quam tu ad vitam, paratiores existunt: magísque vanitate, quam tu veritate gaudent. Et illi quidem spe sua nonnunquam frustrantur: at mea promissio neminem fallit, nec mihi confidentem re infecta dimittit. Ego quod verbis promitto atque pronuncio, idem reipsa præsto atque impleo, si quis modò ad finem usque in amore mei perseveret. Ego bonorum omnium remunerator, ego

idem

idem religiosorum omnium vehe-
sum explorator. Inscribe verba mea cor-
di tuo, eáque diligenter pertracta: cum
enim tentationis tempore valde necessaria.
Quæ tu legens non intelligis, eadem
curationis tempore cognosces. Solo
autem electos meos duobus modis vi-
rare, videlicet tentatione & consola-
tione: eósque duabus rationibus quo-
tidie instituo, primùm eorum vitia re-
prehendendo: deinde eos ad virtutum
incrementa cohortando. Qui verba mea
habet, eadémque spernit, habet à qui
damnetur in novissimo die.

CAP. IV.

Precatio qua divina doctrina & religio implorantur.

DOmine mi Deus, qui meum esse
bonum es, quis ego sum ut te allo-
qui audeam? pauperrimus ego servulus
tuus, & abjectus vermiculus, multo &
pauperior & vilior, quàm vel scio vel
dicere audeo. Et tamen vel hoc ipsum
memento, Domine, me nihil esse, nihil
habere, nihil valere. Tu solus bonus, tu
justus, tu sanctus, omnia tu potes, omnia
pra-

vanitas, omnia imples, solos fontes te-
linquens inanes. Recordare misericordiæ
tuæ Domine, & imple animum meum
amore tuo, qui opera tua vacua esse
non vis. Nam quâ possim in misera hac
vita consistere, nisi me tua misericordia
favórque confirmet? Noli vultum tuum
à me avertere: noli tuam mei curatio-
nem procrastinare: noli consolationem
tuam abstrahere, ne tibi fiat anima mea,
qualis terra est humoris expers. Domine
doce me exequi voluntatem tuam: doce
me coram te dignè submissèque versari.
Nam tu mea sapientia es, méque verè
& cognoscis & cognovisti antequam non
solum ego in mundo natus sum, verum
etiam antequam mundus ipse factus est.

CAP. V.

Veritatem modestiámque coram Deo colendam esse.

NAte veritatem coram me colito,
méque semper cum animi simplici-
tate quærito. Qui veritatem in meo
conspectu colit, is à malis incursibus de-
fendetur, eúmque veritas à deceptoribus
& improborum calumniis liberabit.

Quòd

Quòd si te veritas liberaverit, verè liberis, nec hominum inania verba curabis.

SERVUS. Est ut dicis, Domine, atque ut vita mecum agatur quæso, videlicet ut me tua veritas doceat, custodiat, & ad felicem exitum perducat. Eadem me ab omni prava cupidine, & intemperato amore liberet: ita fiet ut magna animi libertate erga te utar.

VERITAS. Et ego te quid rectum quidque mihi acceptum sit docebo. Recole cum magno animi dolore ac mœrore peccata tua, néve tibi ob tua recta facta quicquam arroges. Nam re vera noceas es, & multis animi morbis obnoxius atque implicitus, qui tuapte natura semper ad nihilum tendas, facilèque labaris, facilè vincaris, facilè turberis & pessundaris. Denique nihil habes quo gloriari possis: sed potius multa ob quæ te parvifacere debeas, quippe multo infirmior quàm ut id percipere queas.

Quocirca fac ut omnium operum tuorum nihil magnum tibi videatur, nihil grande, nihil preciosum, & admirabile, nihil denique suspiciendum censeas, nihil altum, nihil verè laudabile & appetendum, nisi quod æternum est. Tibi super omnia placeat æterna veritas, displiceat tua summa vilitas, nihil sic timeas,

nihil sic vitúperes & fugias, ut vitia peccatáque tua, quæ magis displicere debent, quàm cujulvis rei jactura. Quidam se mihi non sinceros præbent: quin quadam curiositate & arrogantia ducti, arcana mea arduásque res studiosè rimantur, se suámque salutem negligentes. hi sæpe in graves tentationes & peccata propter suam curiositatem & superbiam, me eis adversante, labuntur. At tu omnipotentis Dei sententiam irámque pavidus time, néve Supremi opera excute, sed vitia tua perscrutare, quantum vel mali feceris, vel boni neglexeris. Nonnulli suam omnem religionem solum in libris, alii in picturis, nonnulli in exterioribus signis figurísque circumferunt: alii in ore me gestant, in corde non item. Sunt contrà qui mente perspicaces, & animo puri, ad æterna semper anhelant, de terrestribus inviti audiunt, naturæ necessitatibus dolenter inserviunt: & hi quidem quid veritatis spiritus in ipsis loquatur sentiunt, quippe qui eos terrestribus despectis amare cœlestia, mundóque contempto cœlum dies noctésque appetere doceat.

CAP. VI.

Dei laudatio, & de ejus beneficiis gratiarum actio: itémque de vi amoris Dei.

COllaudo te pater cœlestis, pater Domini mei Jesu Christi, qui me inopis dignatus fueris recordari. O misericordiæ pater, omnisque consolationis Deus, ago tibi gratias, qui me omni indignum consolatione quandoque tua recreas consolatione. Te ego perpetuo collaudo atque concelebro, nec non unigenitum filium tuum, & consolatorem spiritum sanctum, in omnem seculorum perpetuitatem. Eia Domine Deus, mei amator sancte, ubi in animum meum veneris, toto pectore exultabo. Tu mea gloria, meique cordis exultatio es: tu mea spes & perfugium tempore calamitoso. Sed quia adhuc amore debili & virtute sum imperfecta, necesse habeo à te confirmari afficiq; consolatione: quocirca vise me sæpius, sanctáque instrue disciplina. Libera me à pravis animi perturbationibus, animúmque meum ab omnibus effrenatis cupidinibus & vitiis sana,

sana, ut intus sanatus, & probè purgatus, aptus efficiar ad amandum, fortis ad patiendum, constans ad perseverandum. Magna res est amor, magnum omnino bonum, quod solum & leve reddit quicquid onerosum, & æqualiter fert, quicquid est inæquale. Nam onus sine onere portat, & amara omnia in dulcia sapidáque convertit. Ille inquam Jesu nobis amor ad magna facienda impellit, excitátque ad appetenda semper perfectiora. Amor vult esse sursum, nec ullis humilibus rebus retineri. Amor vult esse liber, & ab omni mundana affectione alienus, ne ejus interior impediatur aspectus, néve temporali aliquo vel commodo implicetur, vel incommodo succumbat. Amore nihil dulcius, nihil fortius, nihil altius, nihil latius, nihil jucundius, nihil plenius, nihil vel in cœlo vel in terra melius, quippe qui Deo sit natus, nec nisi in Deo super omnia creata possit requiescere. Amans volat, currit, lætatur, liber est, neque tenetur: omnia dat pro omnibus, & habet in omnibus omnia; utpote qui in uno summo supra omnia quiescat, ex quo manat & exitur omne bonum. Non dona spectat, sed ad donantem se convertit supra omnia bona. Amor modum nullum novit, sed supra

omnem modum fervet. Amor onus non sentit, labores nihili facit. supra vires conatur, utrum fieri id possit an secus, nihil pensi habens. quippe cum sibi nihil arduum, nihil illicitum arbitretur. Ergo valet ad omnia, multáque ad finem perducit, si non deficit & jacet amans. Amor vigilat, & dormiens non dormitat: laborans non lassatur, pressus non opprimitur, territus non perturbatur, sed quasi vivida flamma, ardensque facula sursum erumpit, tutóque penetrat. Si quis amat, novit quod hæc vox clamet. Magnus clamor in auribus Dei est ipse ardens affectus animi, dum dicit, Mi Deus, mi amor, tu totus meus, ego totus sum tuus. dilige in me amorem copiosum, ut discam interiora cordis ore degustare, quàm suave sit amare, & in amore quasi liquefactum natare. Fac ut ita amore flagrem, ut studii ardore meipsum superem. Cantem amoris canticum, in sublime te sequar amicum meum, tuáque laudes tanto amore decantem, ut me deficiat animus.

Te plusquàm meipsum amem: quin neque me, neque cæterorum quenquam, qui te vere amant, nisi & propter te, & in te amem, sicuti jubet lex amoris ex te relucens. Est amor velox, sincerus, pius, ju-

jucundus & amœnus, fortis, patiens, fidelis, prudens, tolerans, virilis, & sibi nunquam studens. Ubi enim sibi quis studet, ibi cadit amor. Est amor circumspectus, modestus, rectus, non mollis, non levis, nec vanis rebus addictus, sobrius, castus, constans, quietus, & in cunctis sensibus temperans. Est amor subjectus & obediens majoribus, sibi vilis & despectus, erga Deum religiosus & gratus, confidens semperque sperans; etiam tum, cum à Deo fastiditur: quandoquidem sine dolore non vivitur in amore. Qui non est paratus omnia pati, seque amici voluntati accommodare; indignus est qui amator appelletur. Denique amantem oportet omnia dura & amara propter amicum amplecti, nec adversis casibus ab eo avocari.

CAP. VII.

De veri amatoris exploratione, & quomodo sit hosti resistendum.

NAtè nondum fortis es & prudens amator. SERVUS. Quare Domine? DOMINUS. Quia vel ob exiguum insultum coepto desistis, &

nimis avidè consolationem quæris. Fortis amator consistit in tentationibus, nec callidis credit suasionibus inimici: itaque rebus secundis delectatur, ut adversis non offendatur. Prudens amator non tam amantis donum, quàm donantis amorem spectat. idem animum potius quàm censum attendit, & amico omnia munera postponit. Non in dono, sed in me supra omne donum acquievit nobilis amator. Neque verò continuò desponendum est animum, si quando vel de me vel de mei cultoribus sanctis minus bene sentis, quàm velles. Affectus ille bonus & dulcis, quo interdum percuteris, affectus est favoris præsentis, & præguſtatio quædam patriæ cœlestis, cui præguſtationi non nimis insistendum est, ut quæ vicissitudinem habeat. Sed adversus animi pravos motus certare, Diabolíque solicitationes spernere: hoc verò virtutis opus, magnáque mercede dignum est.

Itaque non est quod te usquequaque urant absurdæ istæ imaginationes, ex quavis occasione occurrentes solitæ. persevera constanter in instituto, & erga Deum animo esto sincero. Neque verò illusio est, quod aliquando in sublime subitò raperis, & mox ad animi solitum in-

ineptias reverteris: quas quidem quoniam invitus potius pateris, quàm earum author es, quamdiu displicent & reniteris, utiles potius sunt quàm perniciosæ. Scito antiquum illum hostem in id omnino incumbere, ut tuum boni studium impediat, téque ab omni religionis exercitatione avocet, videlicet à pia supplicii Christi memoria, ab animi tui custodia, à firmo proposito proficiendi in virtute. Multas malas cogitationes injicit, ut tibi tædium horroréque incutiat, quo te à precibus sacrarúmque literarum lectione revocet. Displicet ei summissa peccatorum confessio, & si posset, à communione te revocaret. Ei tu ne credito, néve eum cures, licet tibi sæpius fallaces intendat laqueos. In ipsum mala turpiáque ingerentem retorqueto, eíque sic dicito: Abi immunde spiritus, erubesce miser, impurissime tu, qui talia infers auribus meis, facesse à me, impostor pessime, nihil apud me efficies. Jesus cum mihi consortis bellator aderit, & tu fœde vinceris. Malo mori, & quidvis ferre, quàm tibi assentiri. Tace & obmutesce, jam ego te non audiam, etiam si plura mihi facessas negotia. Dominus mea lux & salus est: ecquem metuam? Dominus meæ vitæ firmamen-

tum est, ecquem formidem? Si contra me castra fiant, non metuam animo, Domino me adjuvante atque liberante. Certa more boni militis: quod si quando ob infirmitatem cecideris, resumito vires prioribus fortiores, de meo erga te favore etiam majore bene sperans: & inanem arrogantiam superbiámque etiam atque etiam caveto, quæ in causa est ut multi in errorem ducantur, & in cæcitatem penè incurabilem quandoque labantur. Afferat tibi cautionem perpetuámque modestiam ruina illa superborum, stulte sibi nimis arrogantium.

CAP. VIII.

De Dei beneficiis modestè occultandis.

NAte utile tibi & tutum est, collatum tibi divinitus religionis studium dissimulare, nec id insolentius jactando verbis efferre, aut supra modum extollere, sed potius teipsum despicere, & tanquam illis in indignum collatis timere. Non est ei affectioni tenacius inhærendum, quæ citò mutari potest in contrarium. Cogita dum tibi Dei adest gratia,

gratia, quàm miser & inops esse soleas sine gratia: nec in eo duntaxat fitos esse progressus vitæ spiritualis, si divinæ consolationis beneficio frueris, sed etiam si ejusdem subtractionem modestè, temperanter patientérque feras, ita ut tunc in precum studio non torpescas, nec reliqua opera tua consueta omnino dilabi permittas, quin quàm optimè poteris & scies, libenter quod in te erit facias, nec propter illam quam sentis mensis aridi-tatem aut anxietatem officium prorsus negligas. Multi enim, si quando eis non bene successit, protinus impatientes fiunt aut desides. Non semper est arbitrii hominis suis rebus moderari: sed Dei est & dare & consolari & quando vult & quantum vult, & cui vult, idque ut ipsi demum libet. Nonnulli seipsos ob collatum in se religionis studium incerti, perdiderunt, dum supra vires conando parvitatem suam non perpendunt, sed magis animi affectum, quàm rationis judicium sequuntur. Hi quia majora quàm Deo placitum fuit, susceperunt, divinum favorem citò amiserunt: & qui sibi in cœlo nidum posuerant, iidem mopes, viles, derelicti evaserunt, ut depressi ac depauperati non alis suis volare, sed pennis meis niti discerent. Qui adhuc

tyrones sunt, & viæ Domini imperiti, ir nisi prudentiorum consilio obtemperent, facilius decipi pessundarique possunt: illéque si opinioni suæ potius obsequuti sunt, quam exercitati obtemperarunt, in majore versantur periculo, qui à concepta semel opinione retrahi noluerint. Rarò fit ut qui sibi sapere videtur, is alterius imperium modestè ferat. Itaque præstat parum sapere cum modestia, exiguáque rerum perspicientia, quàm abundanter scientia sibi nimium placere, præstat minus habere, quàm multum habentem superbire. Non satis circumspectè agit, qui se totum lætitiæ tradit, oblitus pristinæ suæ inopiæ, castique timoris Domini, qui ne collata sibi beneficia amittat, metuere solet. Nec ille quidem satis cum virtute sapit, qui adverso difficilique tempore nimium desperanter se gerit, & de me minus fidenter quàm debet, cogitat atque sentit. Qui pacis tempore nimis securum se præbet, is belli tempore sæpe nimis dejectus & formidolosus existit. Si semper modestum te animique demissi præstare, spiritúsque tuos bene moderari ac regere scires, haud tam facile in periculum & offensam incideres. Consultum est ardoris spiritu concepto cogitare quid futurum

sit,

sit, si lux discesserit: rursúmque ubi id contigerit, eandem reverti posse cogitare, à me ideo subtractam, ut & tu cautior, & ego reddar glorioſior. Est enim sæpe talis exploratio conducibilior, quàm si rebus secundis perpetuò fruereris arbitratu tuo. Neque enim in eo sita sunt virtutis opera, si divinis visis & consolationibus abundes, aut literarum sis peritus, aut in sublimi gradu colloceris: sed si vera modestia nitaris: si divina charitate sis plenus: si Dei gloriæ caste & sincere perpetuò studeas: si teipsum nihili facias, veréque despicias, heque non ab aliis quoque despici deprimíque magis quàm honorari gaudeas.

CAP. IX.

De seipso in Dei oculis parvi faciendo.

DOminum meum alloqui audeo, ipse pulvis & cinis: qui si me pluris fecero, tu mihi contra stas, & dicunt contra me verum testimonium mea crimina, cui non possum contradicere. Sin meipsum vilipendens in nihilum redegero, abjectáque omni de me existimatione,

meipsum pro pulvere, ut sum, habuero, erit mihi propitia gratia tua, & vicina cordi meo tua lux: atque ita fiet ut si me vel tantuli feci, etiam illud ipsum tantulum, me prorsus in nihilum depresso, evanescat in perpetuum. Hîc tu me mihi ostendes quid sim, quid fuerim, & unde venerim, nihil videlicet & de nihilo. qui si mihimetipsi relinquor, continò nihil sum nisi mera infirmitas. Sin tu me subitò respexisti, statim fortis efficior, novâque repleor lætitia. & admodum mirum est me sic repentè sublevari, te tam benignè complectente, qui meopte pondere semper ad ima feror. facit hoc amor tuus me gratis præveniens, & in tot necessitatibus subveniens, méque à gravibus periculis tutans, & ex innumeris, (ut verè dicam) malis eripiens. Nam & meipsum malè amando perdidi: & te solùm quærendo sinceréque amando tum meipsum tum te inveni, cóque amore meipsum etiam magis in nihilum demersi. Nam tu, ô mihi dulcissime, plura in me confers non solùm quàm promereri queam, verum etiam quàm sperare, ne dicam rogare, audeam. Ago tibi gratias, mi Deus, quod licet ego sim omni indignus bono, tua tamen nobilitas & immensa bonitas etiam ingratis

&

& à te longè averſis benefacere nunquam intermittit. Converte nos ad te ut ſimus grati, ſummiſſi, religioſi, tu qui noſtra ſalus & virtus & fortitudo es.

CAP. X.

Omnia ad Deum, ceu ad finem ultimum, eſſe referenda.

NAte ſupremus tibi ultimúſque finis ego ſim oportet, ſi beatus eſſe cupis. Hac intentione expiabitur ingenium tuum, ſæpius ad ſeipſum & ad res creatas malè propenſum. Nam ſimulatque in re quapiam tibiipſi ſtudes, in teipſo deficis & areſcis. Itaque omnia ad me unum referas oportet, quippe qui omnia dederim & ſingula ex me ſummo bono manare ſcias, ideóque ad me, ceu originem ſuam, eſſe revocanda. Ex me parvus æquè ac magnus, pauper æquè ac dives tanquam ex vivo fonte vivam aquam hauriunt: & qui mihi ſponte & liberaliter ſerviunt, ii beneficiis aliis ſuper alia cumulabuntur. Sed extra me ſi quis gloriari, aut aliquo privato bono delectari voluerit, is perpetuo veróque gaudio, animíque lætitia non potietur, ſed

sed in varia incommoda & angores incurret. Itaque nihil boni, nihil virtutis vel tibi vel omnino ulli mortalium adscribere debes, sed omnia Deo, sine quo nihil habet homo, accepta ferre. Ego omnia dedi, ego idem omnia mihi meo jure vendico, magnáque cum severitate gratiarum actionem exigo. Hæc veritas est, qua fugatur humanæ gloriæ vanitas.

Quòd si quis cœlesti favore veráque charitate præditus erit, hunc nec invidia, nec animi dejectio, nec amor sui occupabit. Vincit enim omnia, animíque vires omnes explicat divina charitas. Quòd si recte sapis, in me solo gaudebis, in me solo sperabis, quemadmodum unus Deus bonus est, super omnia laudandus, & in omnibus celebrandus.

CAP. XI.

Dulce esse contempto mundo servire Deo.

NUnc iterum loquar, Domine, neque silebo, inque mei & Dei & Domini & regis sublime cœlum incolentis auribus in hunc modum fabor: O quanta est, Domine, voluptas illa, quam te-

reverentibus repositam habes? nedum amantibus, nedum toto animo tibi servientibus. Verè ineffabilis est tui contemplandi dulcedo, quam largiris amatoribus tuis. Atque in eo maximè charitatis tuæ dulcedinem exeruisti, quod cum non essem tu me fecisti, & postea longe à te errantem in viam reduxisti, ut tibi servirem: útque te amem præcepisti. O fons amoris perpetui, quid de te dicam, aut tui oblivisci qui possim? qui mei recordari dignatus fueris. qui erga tuum me, postquam jam contabueram atque perieram, contra spem omnem misericordia usus fueris, & nihil promeritum, favore amicitiáque demerueris, pro qua quidem beneficentia quam tibi gratiam referam? Serviam videlicet tibi, sed quid magnum est ei servire, cui omnis rerum natura servire debet? Illud potius magnum mihi & admirandum videtur, quod tam inopem, tam indignum, in servitutem admittere, & in dilectorum tibi servorum numerum cooptare dignaris. En tua sunt omnia quæcunque habeo, & quibus tibi servio. Sed quid quod magis tu mihi servis, quam ego tibi? En cœlum ipsum & terra, à te ad hominis usus condita, præsto sunt, & quotidie quicquid à te mandatum est, exequuntur.

Quin

Quin etiam angelos ad hominis usum creasti atque ordinasti. Sed omnium longè maximum est, quòd tu ipse servire homini dignatus es, & teipsum ei daturum promisisti. Pro quibus innumeris beneficiis quamnam tibi gratiam referam? Utinam tibi per omnem vitam servire possim: utinam is sim qui vel unius diei dignum servitium exhibeam. Verè tu omni servitio, omni honore & æterna laude dignus es. Verè tu Dominus meus, & ego tenuis servus tuus sum, qui tibi totis viribus servire, laudibúsque tuis nunquam satiari debeo. Et quidem sic volo, sic cupio, & quicquid mihi deest tu supplere dignare. Magnus honor, magna gloria tibi servire, & omnia propter te contemnere. Magnam enim mercedem reportabunt, qui se sanctissimæ isti servituti sponte subjecerint, inveniéntque suavissimam sancti spiritus consolationem, qui amore tui humanas abjecerint voluptates. Magnam animi libertatem consequentur, qui arctam pro nomine tuo ingressi viam, mundanas curas omnes contempserint. O gratam jucundámque Dei servitutem, qua homo verè liber & sanctus efficitur. O sacrum istatum religiosi famulatus, qui hominem angelis reddit æqualem, Deo acceptum, dæ-

dæmonibus terribilem, cunctisque fidelibus commendatum. O amplectendum & semper optandum servitium, quo & summum bonum paratur, & gaudium quæritur sine fine mansurum.

CAP. XII.

Animi cupiditates examinandas esse & moderandas.

NAte multa tibi addiscenda restant. SER. Quænam, Domine? DOM. Ut cupiditatem tuam arbitrio meo planè subjicias, & non jam tui amator, sed meæ voluntatis exequendæ sis cupidus. Sæpe te cupidines accendunt, & vehementer impellunt: hic tu considerato utrum honore meo, an commodo tuo magis moveare. Nam si mea causa cupis, boni consules quicquid ego statuero: sin privati quæstus aliqua cupido latet, idipsum est quod te impedit & gravat. Cave ergo ne conceptæ inconsulto me cupiditati nimium innitaris, ne fortè postea pœniteat, ac quod primo placuerit, quódque ceu optimum affectaveris, idem deinde displiceat. Nam nec omnis affectio, quæ bona videtur, statim est se-

sequenda, nec contraria primo aspectu fugienda. Expedit interdum etiam bonis studiis & cupiditatibus frænos adhibere, ne vel animi importunitate modum transeas, vel aliis intemperantia tua offensioni sis, vel iisdem resistentibus subitò turbatus labaris. Nonnunquam violentia uti convenit, & appetitui repugnare, neque quid velit, quidve nolit caro, rationem habere, quin potius operam dare ut vel invita spiritui obtemperet, & tandiu coërceatur servitutémque ferat, donec parata sit ad omnia: pauciíque contenta esse, & tenui conditione delectari, nec adversus ullum incommodum obmurmurare condiscat.

CAP. XIII.

De ratione patientiæ, & certamine adversus cupiditates.

ERgo quantum audio, mi Domine Deus, est mihi perquàm necessaria patientia: multa enim in hac vita accidunt adversa: ut licet pacem omni ratione appetam, fieri tamen nequeat ut sine bello & dolore viram degam. DOM. Ita est, nate. Nolo autem te eam pacem quærere,

quæ

quæ tentationibus careat, aut adversa non sentiat: sed tunc quoque pacem à te invictam existimare, cum variis multisque miseriarum rerúmque adversarum calamitatibus exagitantibus explorabere. Quòd si te multa pati posse negabis, æternum ignis cruciatum ferre qui poteris? De duobus malis semper minus est eligendum. Ut ergo æterna illa futura supplicia evadas, mala præsentia pro Deo æquo animo ferre studeto. An putas seculi hujus homines aut nihil malorum, aut parum pati? ne delicatissimos quidem à malis immunes esse comperies. Dices: Sed fruuntur multis voluptatibus, suæque voluntati obsequuntur, ideóque miserias suas parvi pendunt. finge eis omnia ex animi sententia succedere, quandiu id duraturum est? Nimirum fumi ritu peribunt, qui in hac vita copiosi sunt, ità ut præteritorum gaudiorum nulla superstet recordatio. Quin & adhuc superstites non sine acerbitate & molestia ac timore illis fruuntur. Etenim quibus ex rebus voluptatem capiunt, ex iisdem dolorem non rarò concipiunt: & meritò: ut qui intemperanter voluptates consectantur, iidem non sine acerbitate & perturbatione eas percipiant. Sunt illæ sanè perbreves omnes,

&

& falsæ, & intemperantes, & turpes: sed hoc illi præ ebrietate & cæcitate non vident: quin brutorum animalium ritu ob exiguam vitæ mortalis delectationem, animæ mortem sibi conciliant. Quocirca tu nate cupiditates tuas sequi noli, sed voluntatem tuam aversare. Delectare Domino, & animi tui postulata tibi concedet. Etenim si verè delectari, largámque consolationem à me vis percipere, scito tibi in rerum omnium mundanarum contemptu, infirmarúmque istarum voluptatum abjectione ficam esse solicitatem, amplúmque præmium consolationis: quantóque tu te magis ab omni humanarum rerum solatio subtraxeris, tanto suaviores majoréſque consolationes in me inventurum esse. Sed ad eas non sine tristitia & labore certamine pervenies. obstat enim inolita consuetudo: sed ea meliori consuetudine vincetur. obmurmurabit caro: sed ea spiritus ardore frenabitur. instigabit te & exacerbabit serpens antiquus: sed precibus fugabitur, & insuper utili labore magnus ei aditus obstruetur.

CAP. XIV.

CAP. XIV.

De obediendo majoribus exemplo Jesu Christi.

NAte qui se obedientiæ subducit, is se divino favori subducit: & qui privata quærit, amittit communia. Qui non libenter & sponte superiori se subdit, hoc ipso indicat suam se carnem nondum prorsus habere dicto audientem, sed eam sæpe recalcitrare & obmurmurare. Quocirca disce celeriter superiori te submittere, si carnem tuam domare cupis. Citius namque vincitur exterior inimicus, si interior homo est illabefactatus. Nullus animæ molestior aut pejor hostis est quàm tute tibi, non concordans cum spiritu. Oportet enim te verum adhibere contemptum tui, si vis carne & sanguine superior evadere: quandoquidem adhuc intemperantius amas, ideóque te totum alienæ voluntati committere horres. Sed quid magnum tu pulvis & nihil præstas, si propter Deum te subdis homini? cum ego ille omnipotens & supremus, qui ex nihilo omnia creavi, homini me tua causa submisse

misse subjecerim, factus omnium humillimus & infimus, ut tu superbiam istam humilitate mea vinceres. Disce obtemperare, pulvis; disce te deprimere, terra & lime, omniúmque pedibus subjicere: disce voluntatem tuam frangere, & omnibus subjectum te præbere. Exardesce contra teipsum, néve patere fastum in te vivere, sed ita subjectum parvúmque te præbe, ut te pervadere, & luti vicorum rim conculcare possint omnes. Quid habes, inanis homo, quod conqueraris? quid est, ô impure, quod vituperantibus contra dicas, cum toties offenso Deo toties Scygias pœnas meritus sis? Sed ego tibi benignus peperci, animam tuam habens in precio, ut tu cognito mei erga te amore, gratum te de beneficiis mei s semper præberes, veræque obedientiæ & modestiæ perpetuò addictus, mi contemptum patienter ferres.

CAP. XV.

De occultis Dei judiciis considerandis, ne bonis expellamur.

TU tuis judiciis in me tonans, Domine, omnia membra mea timore concutis ac tremore, animúmque meum supra

supra modum perterres. Attonitus ego illud considero, cœlos ipsos in tuo conspectu non esse mundos. quod si in angelis ipsis vitium deprehendisti, nec eis pepercisti, quid me futurum est? si stellæ ipsæ de cœlo cecidere, ego pulvis quid sperem? Quorum opera videbantur laudabilia, ii ad ima deciderunt: & qui angelorum pane vescebantur, eos vidi porcorum siliquis delectari. Nulla est ergo sanctitas, si tu manum tuam, Domine, retrahas: nulla prodest sapientia, si tu gubernare desistas: nulla juvat fortitudo, si tu conservare desinas: nulla tuta est castitas, nisi tu eam tueare: nulla prodest sui custodia, nisi tua adsit sacra vigilantia.

Nam relicti mergimur & perimus: iidem te curante erecti vivimus: inconstantes nos quidem, sed qui à te confirmemur: trepidi, sed qui à te accendamur.

Enimvero mihi de meipso humillimè & abjectissimè sentiendum est, planéque nihili pendendum, si quid boni videor habere. debeo, inquam, meipsum ruis illis inexhaustis judiciis submissimè subjugare, ubi me nihil aliud quàm nihil de nihilo esse comperio. O pondus immensum: ô pelagus intranabile, ubi me nihil

nihil nisi totum nihili esse comperio. Ubinam est igitur latebra gloriæ? ubi pactæ gloriæ confidentia? Absorpta est omnis vana gloria in tuorum de me judiciorum gurgite. Quid sunt mortales omnes in tuo conspectu? scilicet gloriatur lutum adversus figulum. Potest ne vanis laudibus insolescere, cujus animus in veritate Deo subjectus est? non si universus eum mundus extollat, postquam eum sibi subjecit veritas: nullo inquam laudantium ore movebitur, qui spem suam omnem fixit in Deo. Nam & illi ipsi qui loquuntur, omnes nihil sunt, & cum verborum suorum sonitu defecturi sunt. At Domini veritas æterna manet.

CAP. XVI.

Quo animo esse, & quid dicere oporteat in rebus expetendis.

NAte omnibus in rebus sic tibi dicendum est. Domine si tibi placitum fuerit, hoc ita fiat. Domine si hoc tibi honori futurum est, fiat in tuo nomine. Domine si hoc mihi expedire & utile fore vides, effice ut eo utar ad honorem tuum:

tuum: sin mihi non salutare, sed noxium fore nôsti, aufer à me cupiditatem hanc. Neque enim à spiritu sancto est omnis cupiditas, etiam si homini recta bonáque esse videatur: éstque difficilè certò judicare bonúsne an diversus spiritus impellat ad hoc aut illud agendum: an potius tu ipsius spiritu moveare. Multi ad extremum decepti sunt, qui primo spiritu bono videbantur instigati. Itaque semper cum Dei metu animíque summissione cupiendum est, quicquid animo optandum occurrit: cúmque mera objurgatione sui tota res committenda Deo, atque ita dicendum: Domine utrum magis expediat, tute scis: utrum ipse voles, facito. Da quod vis, & quantum vis, & quando vis. Age mecum ut agendum nôsti, útque tibi placet, & quod tibi maximam gloriam pariat. Ibi me colloca ubi voles, & mecum omnibus in rebus liberè agito. In manu tua ego sum: verte versáque me in omnem partem. Ecce me servum tuum ad omnia paratum: quandoquidem non mihi, sed tibi (atque utinam dignè & perfectè) vivere cupio.

CAP. XVII.

Preces ob Dei voluntatem exequendam.

COncede mihi, benignissime Jesu, fervorem tuum, qui mihi adsit, mecum laboret, mecum ad finem usque perseveret. Da mihi semper velle & cupere quæ tibi accepta charáque sint. Tua voluntas mea sit, meáque tuam semper sequatur, & cum ea optimè concordet. Sit mihi idem velle & nolle tecum, ita ut nihil nisi quod tu velis aut nolis, ego velle aut nolle queam. Da mihi ut omnibus quæcunque sunt in mundo moriar, ac propter te in hoc seculo contemnam & nesciri. Da mihi super omnia optata in te acquiescere, animúmque pacatum habere: tu vera pax cordis, tu sola requies: extra te omnia dura sunt & inquieta. In hac pace, hoc est in uno te summo æternóque bono dormiam & requiescam.

CAP. XVIII.

CAP. XVIII.

Verum solatium in solo Deo esse quærendum.

QUicquid solatii optare aut cogitare possum, id non hîc, sed in futurum expecto. quod si vel omnia quæ usquam sint solatia solus haberem, omnibusque deliciis frui possem, certum est eas diu durare non posse. Itaque plenam consolationem consequi, perfectéque recreari non nisi in Deo potes, ô anima mea, inopum consolatore, modestorúmque opitulatore. Expecta paulisper, anima mea, expecta divinum promissum, & consequeris in cœlo copiam omnium bonorum. Quod si præsentia ista intemperantius appetes, æterna cœlestiáque perdes. Sint tibi temporalia in usu, æterna in cupiditate. Nullo tu temporali bono satiari potes, quippe ad quod fruendum non sis creata. Etiam si omnia bona creata haberes, non tamen beata fores: quin in omnium creatore Deo sita est tua felicitas: non illa quidem qualis stultis mundi amatoribus videtur & laudatur: sed qualem expectant boni

fidentésque Christi discipuli, qualémque præguſtant interdum ſpirituales & mundi cordis homines, quorum obverſatio in cœlo eſt. Vanum & breve eſt omne humanum ſolatium: beatum & verum, quod intus à veritate percipitur. Religioſus homo ubique circumfert conſolatorem ſuum Jeſum, eúmque ſic alloquitur: Adeſto mihi Domine Jeſu, omni & loco & tempore. Hæc mihi ſit conſolatio, omni humano ſolatio libenter carere. Aut ſi quando aberit tua conſolatio, ſit mihi tua voluntas, juſtáque exploratio pro ſummo ſolatio. Neque enim tu in es, qui perpetuò iraſcaris aut terreſcias.

CAP. XIX.

Omnem ſolicitudinem eſſe Deo committendam.

NAte, ſine me tecum agere, quod volo: ſcio ego quid è re tua ſit. Tu cogitas ut homo, & in multis ſic ſentis, ut tibi humana mens ſuadet. SERV. Domine vera dicis: majorem tu mei curam geris, quàm ego ipſe poſſem: nam caducè ſanè ſtat, qui non omnem ſuam ſolicitudinem tibi committit. Domine dum

dum modò recta firmáque permaneat erga te mea voluntas, utere me arbitrio tuo: nam non nisi bonum esse potest, quicquid de me statueris. Igitur sive me in tenebris esse vis, laudo: sive me in luce, id quoque laudo. Sive me dignaris consolari, laudo: sive rebus adversis vis premi, hoc quoque laudo. D O M. Nate, sic te animatum esse oportet, si mecum cupis habere negotium: nec minus ad patiendum quàm ad gaudendum alacris, illibentius inops & pauper, quam plenus & dives, esse debes. S E R V. Domine libenter pro te patiar, quicquid tu mihi evenire volueris: volóque de manu tua bonum juxtà ac malum, dulce ac amarum, lætum ac triste accipere, & pro omnibus quæ mihi acciderint gratias agere. Tuere me ab omni peccato, & nec mortem nec orcum timebo, ac modò tu me in perpetuum non repudies, aut de libro vitæ deleas, nulla mihi calamitas nocebit.

CAP. XX.

Hujus vitæ miserias Christi exemplo ferendas esse æquo animo.

NAte, ego ob salutem tuam de cœlo descendi, tuásque miserias non ne-

cessitate, sed charitate trahente susceperit, quo tu patientiam discerres, & temporales miserias non indignanter ferres. Nam ex qua hora natus sum, donec in cruce vitam finii, nunquam defuêre quos ferrem dolores: rerum necessariarum magnam penuriam tuli: multas de me querimonias frequenter audivi: ignominias & probra comiter tuli: pro beneficiis ingratitudinem reportavi: pro miraculis maledicta: pro doctrina reprehensiones. SERV. Domine, quandoquidem tu te in vita patientem præbuisti (in quo quidem maximè patris tui præceptum exequutus es) æquum est ut miser ego & nocens secundum voluntatem tuam patientem me præbeam, ac quandiu ipse voles, vitæ mortalis onus pro salute mea portem. Nam & si onerosa sentitur vita præsens, tamen tuo jam beneficio facta est levior, & tum tuo exemplo, tum sanctorum tuorum vestigiis tolerabilior infirmis & clarior: quin & multo magis consolatoria, quàm fuit olim in lege veteri, quum & cœli porta clausa manebat, & obscurior via videbatur, & tam pauci regnum cœleste quærere curabant: quinetiam qui tunc justi servandique erant, ii ante supplicium tuum, sacrzque mortis meritum in cœleste regnum in-

intrare non poterant. Quantam ego tibi gratiam debeo, quod tum mihi, tum cunctis fidentibus rectam bonámque ad æternum regnum tuum viam dignatus es ostendere? Nam via tua, via nostra est, & per sanctam pátientiam ad te, coronam nostram, contendimus, qui nisi nos antecessisses atque docuisses, quis sequi curaret? quam multi non solum pone, sed etiam procul manerent, nisi tua ista præclara exempla inspicerent? En etiam tuis tot signis & præceptis auditis, tamen tepidi sumus; quod fieret si tantum lumen ad te sequendum non haberemus?

CAP. XXI.

De injuriarum tolerantia, & quemnam verè patientem esse constet.

QUidnam istud est quod loqueris, fili? desine conqueri: considera tum meum tum cæterorum sanctorum supplicium: nondum ad sanguinem usque restitisti. Parum est quod tu pateris, si cum illis conferaris, qui tam multa passi sunt, tam vehementer tentati, tam graviter afflicti, tot modis explorati &

exercitati. Itaque tibi in memoriam revocandi sunt aliorum casus graviores, ut levius feras tuos tantulos: aut si tibi tantuli non videntur vide ne & hoc tua faciat impatientia: atque omnino sive parvi sunt, sive magni, da operam ut omnes patienter feras. Nam quanto tu te melius ad patiendum composueris, tanto & sapientius egeris, & majorem mereberis, & facilius feres, animo & usu ad hoc non segniter paratus. Neque verò ita dixeris: Hoc ego ab illo homine pati nec possum nec debeo, nam & grave damnum intulit, & quæ nunquam cogitavi, de aliis me criminatur: ab alio quidem libenter feram quæ ferenda videro. Insipientiæ est ista cogitatio, neque patientiæ virtutem considerat, nec à quo coronanda sit, sed magis personas & illatas sibi injurias perpendit. Non verè patiens est, qui non nisi quantum & à quo libeat, vult pati. At verè patiens homo nihil pensi habet à quonam homine: majorene, an æquali, an inferiori: bonone & sancto, an perverso & improbo exerceatur: quin quicquid ei ab ullo mortalium adversi infertur, quantum & quotiescunque id sit, id grato animo, ceu de Dei manu accipit, & in lucro ponit: quia nihil tantum tantulúmve

lúmve est, si id pro Deo patiare, quin mercedem mereatur. Quapropter esto ad pugnam accinctus, si vis potiri victoria. Sine certamine quidem patientiæ coronam nunquam obtinebis. Quod si pati non vis, coronari recusas: sin coronari cupis, viriliter certato, pugnámque patienter sustineto. Nam nec sine labore requies, nec sine pugna paratur victoria. SERV. Effice Domine, ut tuo beneficio præstare queam, quod natura posse non videor. Scis me alioquin parum posse pati, & vel levi casu facilè dejici: fac ut mihi omnis rerum adversarum miseria pro tuo nomine amabilis sit & optanda: nam pro te pati & vexari, est animæ meæ admodum salutare.

CAP. XXII.

De infirmitatis suæ confessione, & hujus vitæ miseriis.

INjustitiam infirmitatémque meam tibi, Domine, confitebor. Sæpe me parva res dejicit, & mœrore afficit. Interdum fortem me præstare statuo: & mox vel exiguo casu tentatus, in magna versor angustia. Nonnunquam ex re vilissima

exiſtit graviſſima tentatio: ac qui me, quum eam non ſentirem, non incutum eſſe putavi, idem me nonnunquam levi flatu penè labefactari video. Quamobrem aſpice, Domine, humilitatem fragilitatémque meam tibi cognitiſſimam: miſerere mei méque ex hoc luto eripe, ne ſubmerſus funditus peream. Urit hoc me ſubinde, & coram te pudefacit, quòd tam ſum caducus, & ad reſiſtendum perturbationibus infirmus: quæ & ſi me non omnino ad aſſenſionem pertrahunt, tamen mihi moleſta & gravis eſt earum infeſtatio, tædéque admodum ſic quotidie in lite vivere. Atque hinc mihi perſpicua fit infirmitas mea, quòd me multo facilius invadunt ſceleratæ cogitationes, quàm diſcedunt. Utinam tu meos labores & dolores, ô fortiſſime Deus Iſraelitarum, & fidelium animarum cupidiſſime, reſpicias, meáq; cœpta omnia ſecundes. Robora me cœleſti fortitudine, ne vetus homo, miſera caro, ſpiritui nondum planè ſubjecta, dominetur, adverſus quam certandum erit, quandiu in hac miſerrima vita ſpirabitur: miſerrima, inquam, quippe in qua nunquam deſint calamitates & miſeriæ, in qua plena laqueis & hoſtibus ſint omnia. Nam ſuccedunt tentationes ten-

ta-

tationibus: quinetiam adhuc durante priore conflictu, superveniunt nec opinanti plures alii. Potéstne igitur amari vita, quæ tot habet amaritudines, tótque calamitatibus & miseriis subjecta est? aut potéstne etiam vita dici, quæ tot mortes pestésque gignat? Et tamen amatur, & in ea voluptates multi consectantur. Vituperatur frequenter mundus, quòd tam fallax sit & vanus: nec tamen facilè relinquitur, nimium dominantibus carnis cupiditatibus. Nimirum alia ad eum amandum, alia ad contemnendum alliciunt. ad amandum allicit carnis oculorúmque cupido, & vitæ superbia: ejusdem odium tædiúmque pariunt pœnæ & miseriæ subsequentes. Sed vincit, proh dolor, voluptas pravamentem mundo addictam, ita ut sensuum titillationibus delinita retineatur, quando Dei suavitatem, interiorémque virtutis dulcedinem neque vidit neque gustavit. Verùm qui mundum planè contemnunt, & Deo sub sancta disciplina vivere student, ii divinam dulcedinem iis qui seipsos verè abnegaverint, promissam non ignorant, & quàm graviter mundus erret, quámque variè fallatur, vident.

CAP. XXIII.

In Deo supra omnia bona donáque acquiescendum esse.

SUpra omnia & in omnibus semper in Domino acquiesce, anima mea; siquidem ipse est sanctorum æterna requies. Dà mihi dulcissime & amantissime Jesu in te supra omnem rerum naturâ acquiescere: supra omnem salutem & pulchritudinem, supra omnem gloriam & honorem, supra omnem potentiam & dignitatem, supra omnem scientiam & solertiam; supra omnes divitias & artes, supra omnem lætitiam & exultationem, supra omnem famam & laudem, supra omnem suavitatem & solatium, supra omnem spem & promissionem, supra omne meritum & cupiditatem, supra omnia dona & munera, quæ tu dare potes & fundere, supra omne gaudium & jubilum, quod mens capere potest & sentire, denique supra omnes angelos & archangelos, supra omnem cœli exercitum, supra omnia visibilia & invisibilia, & supra quicquid tu mi Deus non es. Nam tu mi Deus omnium optimus es: tu solus potentissimus

mus: tu solus copiosissimus & plenissimus: tu solus suavissimus & solatii efficientissimus, tu solus pulcherrimus & amabilissimus: tu solus omnium nobilissimus & gloriosissimus: in te uno omnia bona, eáque perfecta & sunt & fuerunt & futura sunt: ideóque & minus & parum est quicquid tu præter teipsum mihi donas, aut de teipso præfacis promittísve, non viso nec plenè adepto. Siquidem non potest animus meus verè quiescere, nec eò quod adest, satis contentus esse, nisi omnia dona omnémque rerum naturam prætergressus, in te acquiescat. O mi dulcissimè sponse Jesu Christe, amator purissime, dominator universi, utinam veræ libereatis alas habeam ut ad te volem, & in te requiescam. O quando licebit planè vacare mihi, & videre quàm tu sis suavis, Domine mi Deus? Quando tandem me in te planè colligam, ita ut præ tui amore non jam meipsum, sed te solum incredibili sentiendi modo, eóque non cuivis cognito, sentiam? Nunc frequenter gemo, & infelicitatem meam cum dolore fero, quia multa mala in hac miseriarum valle occurrunt, quæ me sæpius conturbant, contristant, obnubilant, sæpius impediunt, distrahunt, alliciunt, implicant, ne liberum

rum ad te aditum habeam, néve jucundis fruar amplexibus, præsens semper beatis spiritibus. Moveant te mea tot suspiria, tot ærumnæ, quas in terris perfero.

O Jesu splendor æternæ gloriæ, solamen peregrinantis animæ, apud te est os meum vocis expers, téque meum alloquitur silentium! Quousque tardat adventum suum Dominus meus? veniat ad me pauperculum suum, lætúmque faciat: & porrecta manu miserum ex omni angustia eripiat.

Veni, veni: nam sine te nulla dies, hora nulla erit quieta, quippe qui mea sis lætitia, sine quo vacua est mensa mea.

Miser ego sum, & nescio quo pacto quasi carcere compedibúsque premor, donec tu me luce præsentiæ tuæ reficias, ac libertate dones, amicúmque vultum ostendas. Quærant alii pro te quicquid libuerit: mihi quidem aliud nihil nec placet nec placebit, nisi tu, mi Deus, mea spes & salus æterna.

Nunquam tacebo, nunquam precari desinam, donec tuus revertatur favor, méque domi alloquaris. JESUS. En! adsum ego tibi, quia me invocasti: tuæ me lachrymæ, animíque cupido, & dejectio atque angor, ad te me commovendo.

vendo devocarunt. SERV. Ego te, Domine, tui fruendi cupidus invocavi, propter te omnia respuere paratus. Tu enim prior me ad te quærendum excitasti: qua equidem de re tibi, Domine, gratias ago, qui pro tua singulari misericordia tuum me tanto affeceris beneficio. Denique quid pluribus opus est, aut quid superest, nisi ut me tibi modestissimè submittam, injustitiæ vilitatisque meæ perpetuò memor? Tui enim nullus usquam in omnibus quæ cœlo terráque admiranda continentur similis est. Tua opera supra modum bona sunt, Domine, sententiæ veræ, & providentia tua reguntur universa.

Quamobrem laudibus & glória afficiaris, ô Patris Sapientia! te animúsque ésque meum una cum universa rerum natura collaudet atque conce[illegible]et.

CAP. XXIV.

De tot Dei beneficiorum recordatione.

APeri, Domine, meæ mentis oculos, méque secundum legis tuæ præcepta vivere doce. Effice ut voluntatem tuam in-

intelligam, magnáque cum reverentia ac diligenti consideratione tua cum in universos tum in me collata beneficia recolam, ut inde dignas tibi gratias agam. Quanquam ut verum fatear, ne minimam quidem eorum partem laudibus æquare possim, tantúmque abest ut tot collatis in me bonis par sim, ut dum liberalitatem tuam considero, præ ejus magnitudine deficiat me spiritus. Nam quæcunque vel animi vel corporis, sive extra sive intus, tum naturaliter tum contra naturam possidemus, tua sunt beneficia tuámque beneficentiam, benignitatem, bonitatem commendant, à quo bona omnia acceperimus. Quod si alius alio plura aut pauciora accepit, omnia quidem tua sunt, & sine te ne minimum quidem haberi potest. Quod si quis majora adeptus est, non potest de merito suo gloriari, neque se supra cæteros extollere, aut minori insultare: siquidem tanto quisq; major meliórque est, quanto sibi minus ascribit, quantóque est in agendis gratiis modestior & religiosior: ac quo se quisque magis omnium vilissimum indigniss-múmque existimat, eo est majoribus obtinendis aptior. Rursum si quis pauciora adeptus est, dolere, aut id indignè ferre, aut ditiori invidere non debet,

sed te potius intueri, tuámque bonitatem maximè laudare, quod tam copiosè, tam libenter, nullo personarum discrimine, tu largiaris. A te omnia, ideoque in omnibus laudandus es: ac quid cuique donari expediat, tu scis: & cur hic minus, ille plus habeat, dijudicare non nostrum, sed tuum est, quicquid cuique conveniat perspectum habes. Itaque Domine Deus, magni etiam beneficii loco habeo, non multa habere quæ humano more laudanda & gloriosa esse videantur: atque ita censeo, debere hominem suæ vilitate & inopia non modò non angi & dolere, animúmque dejicere, verum etiam magnum inde solatium hilaritatémque percipere: quia tu, Deus, inopes & humiles, vulgóque despectos, tibi familiares domesticósque cooptes. Testes sunt ipsi apostoli tui, qui à te totius orbis principes constituti, ita modestos, ita simplices se & omnis malitiæ dolíque expertes præstitere, ut non modò à querelis abstinerent, verum etiam contumeliis pro tuo nomine affici se gauderent, & à quibus homines abhorrent, ea ipsi avidissimè amplexarentur. Nihil ergo tui amatorem, tuorúmque beneficiorum cumulum agnoscentem, æquè exhilarare debet, ut tuæ voluntati, æterníque decreti

creti cognitio, quo quidem ita contentus esse, itáque id boni consulere debet, ut non minus minimum quam alius maximum se esse cupiat: nec minus infimum, quam summum locum, boni consulat: nec minus libenter despectus sit & abjectus, nulliúsque nominis homuncio, quam vel omnium illustrissimus atque maximus. Nam voluntas tua, & amor honoris tui, omnia superare debet, eúmque magis consolari, & ei magis placere, quam omnia in ipsum vel collata vel conferenda beneficia.

CAP. XXV.

De quatuor pacis conciliantibus.

NUnc te, fili, viam veræ pacis & libertatis docebo. SERV. Fac Domine quod dicis: nam istud audire mihi gratum est. DOM. Da operam, fili, ut alterius potius, quàm tuam voluntatem facias. Semper minus quam plus habere malis. Semper infimum locum quære, & omnibus parere cupias. Semper opta oráque ut Dei voluntas in te planè fiat. Hæc qui præstat, eum scito in fines pacis & quietis ingredi. SERV. Domine

Domine brevis iste tuus sermo multum continet perfectionis: estque dictu exiguus ille quidem, sed & mente plenus, & fructu copiosus. Quod si ei fideliter obtemperarem, equidem non tam facilè existeret in me perturbatio: ac quoties me impacatum gravatúmque sentio, ab hac doctrina me deflexisse comperio. Sed tu qui omnia potes, & humanæ animæ profectum semper amas, auge tuam erga me beneficentiam, ut & tua dicta exequi, & salutem assequi valeam.

CAP. XXVI.

Precatio adversus malas cogitationes.

DOmine mi Deus noli à me discedere: mi Deus vide ut mihi opem feras: nam existunt in me pravæ cogitationes, & timores qui animum meum vexent: quas ego cogitationes quonam pacto illæsus transeam aut perfringam? DOM. Ego tibi præibo, humanamque potentiam deprimam: & aperto carceris ostio arcana abdi áque tibi pandam. SERV. Ita facito, Domine, omnésque pravas cogitationes tuo vultu fugato. Hæc mihi unica spes est & consolatio, ad te omni cala-

calamitate confugere, tibi confidere, te intimis sensibus invocare, & patienter consolationem tuam expectare.

CAP. XXVII.

Preces ad mentis illuminationem obtinendam.

COlluſtra me, bone Jeſu, ſplendore luminis æterni, & ex animi mei quaſi domicilio diſſipa tenebras univerſas. Cohibe tot evagationes, & violentas tentationes retunde. Pugna pro me fortiter, & expugna malas beſtias, videlicet illecebrarum cupiditates, ut virtute tua pax fiat, ſanctáque aula, hoc eſt, mundatus animus meus, laudibus tuis perſonet. Impera ventis & tempeſtatibus, jube mare pacari, jube flatum aquilonis ſedari, & erit magna tranquillitas. Mitte lucem veritatémque tuam, quæ terram colluſtret: nam ego terra ſum rudis & iners, donec tu me illumines. Effunde favorem tuum deſuper: perfunde animum meum beneficentia cœleſti: ſuppedita religionis aquam, quæ irrigata terræ ſuperficie, bonum, vel potius optimum fructum elicíat. Eleva mentem preſſam mole peccatorum,

torum, & ad cœlestia totam cupiditatem meam suspende, ut gustata suavitate supernæ felicitatis, tædeat de terrenis cogitare. Eripe, vel potius rape me ex omni rerum humanarum non durabili consolatione: nam appetitum meum planè sedare & solari nulla res creata potest. Junge me tibi indissoluto amoris vinculo: nam tu solus amanti sufficis, & absque te frivola sunt universa.

CAP. XXVIII.

De vitanda curiosa inquisitione in vitam alterius.

NAte, noli esse curiosus, aut supervacaneas habere solicitudines. quid hoc aut illud ad te? tu me sequere. Quid enim tua refert qualis quisque sit, quidve quisque agat aut loquatur? Non necesse habes aliorum causam agere: pro teipso rationem reddas oportet. quid ergo te alienis implicas? Ego omnes novi, & omnia quæcunque sub sole fiunt, video: ac quomodo cum quóque agatur scio, quid cogitet, quid velit, & quò tendat ejus consilium. Itaque mihi committenda sunt omnia: tu pacem colito, & inquietos

tos quidlibet agitare finito, suorum omnium factorum dictorúmque rationem utique reddituros: neque enim fallere me possunt. Neve magni nominis umbra, neve multorum familiaritas, neve privata hominum amicitia tibi sit curæ. Nam animi distractiones ista gignunt, eúmque atra caligine circumfundunt. Equidem libenter tibi dicta mea eloquerer, & arcana detegerem, si adventum meum diligenter observares, & animi ostium mihi aperires.

CAP. XXIX.

In quibusnam firma pax animi, veríusque profectus consistat.

Fili, ego sic loquutus sum: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis. Pacem omnes cupiunt: sed quæ ad veram pacem necessaria sunt, non omnes curant. Pax mea cum modestis, & animi mansueti hominibus rem habet. Pax tua in magna patientia sita est, eáque multa frui tibi licebit, si me audieris, & vocem meam sequutus fueris. Quamobrem omnibus in rebus attende quid agas aut dicas, & hoc

hoc unum age ut mihi placeas, & extra me nihil cupias aut quæras. De aliorum quidem dictis factísve nihil temere judices, néve rebus tibi non commissis te implices: hac ratione fiet ut & parum & rarò turberis. Nam nullam unquam sentire perturbationem, nec ulla animi aut corporis affici molestia, præsentis temporis non est, sed status æternæ quietis. Quare ne existima te veram pacem inveniſſe, si nihil molesti sentis: aut totum esse bonum, si nullum pateris adversarium: aut perfectum, si omnia ex animi tui sententia succedunt: néve te magni aliquid esse putes, aut unicè amari existimes, si in magna religione versaris & dulcedine. Neque enim ex istis cognoscetur verus amator virtutis, nec in istis consistit hominis profectus & perfectio. In quonam igitur? nimirum in offerendo teipsum toto animo voluntati divinæ, nullâque in re tanta tantuláve nec in tempore nec in æternitate tibi ipsi studendo: ita ut inter prospera & adversa eundem vultum cum gratiarum actione perpetuò retineas, omnia æqua lance pensando. Denique si tam fortem te támque perseverantis fidei præstiteris, ut subtracta interiori consolatione animum tutum vel ad majora per-

perferenda præpares, nec te justum sanctúmque prædices atque collaudes, fiet ut vera rectáque pacis via gradiare, sitque indubitata spes fore ut rursus vultum meum cum læto cantu videas. Quod si ad plenum tui contemptum perveneris, scito futurum esse ut pace tanta fruare, quanta maxima cadit in istam mortalitatem.

CAP. XXX.

De liberæ mentis excellentia: itémque supplicem precationem præstare lectioni.

EST hoc sanè opus perfecti viri, Domine, nunquam à cœlestium rerum tractatione animum relaxare, & inter multas curas quasi sine cura transire, non more torpentis, sed præstabilitate liberæ mentis nulli humanæ rei intemperantiore cupidine adhærendo. Obsecro te, mi clementissime Deus, tuere me ab hujus vitæ curis, ne tot corporis necessitatibus nimis implicer, néve earum rerum quæ animæ officiunt, voluptate capiar, néve molestiis fractus dejiciar. Non de rebus illis loquor, quas toto animo ambit mun-

mundana levitas: sed de miseriis illis quæ animum meum communi mortalitatis infelicitate pœnali gravant, retardántque quo minus in libertatem spiritus quoties libet, intrare queat. O mi Deus, dulcedo ineffabilis, verte mihi in amaritudinem omne carnale solatium, quod ab æternorum amore me abstrahit, & intuitu nescio cujus præsentis delectantísque boni allicit. Ne me vincat, mi Deus, ne vincat caro & sanguis, ne me mundus ejúsque brevis gloria decipiat, ne me diabolus astutia sua supplantet. Da mihi ad resistendum fortitudinem, ad tolerandum patientiam, ad perseverandum constantiam. Da pro omnibus mundi solatiis suavissimam tui spiritus unctionem: & pro carnali amore infunde tui nominis amorem. Ipse cibus & potio, & vestis, & cætera ad corporis alimoniam necessaria, ardenti spiritui sunt onerosa. Effice ut hujusmodi alimentis temperatè utar, non cupidine eorum nimia implicer. Omnia quidem abjicere non licet, quippe cum sustentanda sit natura: rursum superflua & jucundissima quæque appetere, lex sancta vetat: nam alioquin caro adversus spiritum insolesceret. Inter hæc quæso manus tua me regat & doceat, ne quid nimium fiat.

CAP. XXXI.

Amore sui à summo bono maximè retardari homines.

FIli, totum toto emas oportet, neque quicquam tui retineas, nam ut hoc scias, plus tibi nocet amor tui, quam quicquid usquam est: sitque ut secundum eum quem geris amorem & cupiditatem, quæ res magis minúsve adhæreat. Quod si puro, simplici, temperato amore præditus eris, carebis servitute rerum. Noli concupiscere quod non licet habere. Noli habere quod te impedire, & animi libertate privare potest. Mirum quod non teipsum cum omnibus quæ optare aut habere potes, mihi toto animo penitus committis. cur vano mœrore consumeris? cur superfluis curis fatigaris? Præbe te arbitrio meo obtemperantem, & nullum patiere detrimentum. Nam si ut commoda tua compares, optatisque potiare, animum rebus quærendis applicueris, locúmque mutare concupiveris, nunquam quietem assequeris, nec à solicitudine liber eris. nam in omni re erit quod desideres, & in omni loco erit qui ad-

adversetur. Juvat igitur res quæque non adepta aut copiose aucta, sed potius contempta, & ex animo radicitus exciſa: id quod non tantum de censu æris aut divitiarum dictum accipias velim, verum etiam de honoris ambitione, vanæque laudis cupiditate, quæ omnia cum mundo intereunt. Locus quoque hominem parum munit, si deest ardens spiritus: nec diu consistit pax illa extrinsecus quæsita, si vacat vero fundamento constitutionis animi: hoc est, nisi in me steteris, locum non animum mutaveris. Nam orta sumptáque occasione non solùm quæ fugeris, sed etiam plura invenies.

CAP. XXXII.

Preces ad animi mundiciem, cœlestémque sapientiam obtinendam.

COnfirma me, Deus, dono sancti spiritus: da mihi virtutem tantam, ut corroborato interiore homine, animum ab omni inutili solicitudine & languore evacuem, nec ullius rei, sive vilis, sive pretiosæ, variis cupiditatibus trahar: sed & meipsum & cætera omnia pro perituris habeam: quandoquidem nihil sub sole per-

perpetuum est: quin vana sunt omnia, & animi excruciantia. Hæc qui sic accipit, is in primis sapit. Da mihi, Domine, cœlestem sapientiam, ut te supra omnia quærere & invenire, te supra omnia sapere & diligere, & cætera secundum ordinem sapientiæ tuæ uti sunt, sic accipere condiscam. Da & prudenter declinare adulantes, & patienter ferre adversantes: nam nec quavis verborum aura moveri, nec aurem blandienti præbere Sireni, ea demum sapientia est: atque ita demum tutò pergitur cœpta via.

CAP. XXXIII.

In maledicos.

FIli, si qui de te malè senserint aut dixerint, id tu ægrè ferre noli: quin ipsemet de teipso deteriora sentito, & neminem te infirmiorem esse credito. Si animi occulta virtutis via incedes, volantia verba haud magni pendes. Est non parva prudentia, silere adverso tempore, animúmque suum ad me convertere, nec humano judicio perturbari. Non in hominum sententia tibi debet esse

esse posita pax: apud quos sive bene sive malè audias, non idcirco es alius. In me, in me inquam, vera gloria verâque pax sita est, cáque multa fruetur, si quis hominibus nec placere concupiverit, nec displicere metuerit. Ex intemperato quidem amore, & vano timore oritur animi omnis inquietudo, sensúmque distractio.

CAP. XXXIV.

In rebus adversis quomodo sit invocandus laudandúsque Deus.

COllaudatur nomen tuum, Domine, in perpetuum, qui me hac calamitate tentari volueris: quam equidem effugere non possum, sed ad te confugere necesse habeo, ut me adjuves, & hæc res mihi ut bono sit efficies. Domine nunc in calamitate sum, nec animo meo bene est, quin præsenti casu multum vexor. Itaque quid dicam pater charissime? teneor angustiis: vindica me ab hac hora, in quam quidem ideo veni, ut tu celebreris, me tantopere depresso, deinde tua ope liberato. Quæso te, Domine, ut me ex hoc malo velis eripere, inopem,

pem, & fine te quò me vertam nescientem. Da mihi Domine, nunc quoque patientiam, adjuva me, mi Deus, & feram vel gravissimos casus intrepidè. Enimvero inter hæc quid dicam? Domine fiat voluntas tua, ego malum hoc atque angorem sum sanè meritus, ideóque mihi ferendum est (atque utinam id patienter faciam) donec finita tempestate lætiora succedant. Potest autem omnipotens manus tua hanc quoque tentationem à me amovere, & ejus impetum mitigare, ne planè succumbam, quemadmodum antea quòque sæpe mecum egisti, mi Deus, pro tua erga me misericordia. Quanto autem difficiliori casu premor, tanto suavius ope tuæ supremæ dexteræ recreabor.

CAP. XXXV.

De divino petendo auxilio, & confidentia recuperandæ gratiæ.

NAte, ego sim Dominus ille hominum confirmator in rebus adversis, ad quem tu te recipias si quando tibi non bene est. Illud autem cœlestem consolationem maximè impedit, quod tu te tar-

tardius ad preces convertis. Nam antequam me sedulò ores, multa interim solatia quæris, æque rebus externis recreas. ideóque fit ut parum prosint omnia, donec adverteas eum esse me qui eos ex malis eripiam, qui spem suam in me collocarunt, extra quem nullum nec validum sit auxilium, nec utile consilium, nec durabile remedium. Sed jam resumpto spiritu post tempestatem rursus convalesce in luce meæ misericordiæ. nam præsto adsum (inquit Dominus) ad universa non solùm in integrum restituenda, verùm etiam cumulatè instauranda. Numquid mihi quicquam est difficile? aut ero tibi similis sum, qui promissa non præstans? ubi est fides tua? sta firmiter & perseveranter: præsta te virum tolerantem atque fortem, aderit tibi suo tempore consolatio. Expecta, expecta me, veniam & te curabo. Tentatio est quæ te vexat, & solicitudo vana quæ exterret: quid confert solicitudo de futuris casibus, nisi ut dolorem super dolorem habeas? Satis est suum diei malum: vanum est & inutile de futuris vel turbari vel lætari, quæ forsan nunquam evenient. Sed humanum est hujusmodi imaginationibus illudi, & parvi adhuc animi signum tam facile hostis solicita-

tione trahi. Ipse quidem vel sine an falsis illudat ac decipiat, & præsentiumne amore, an futurorum formidine prosternat hominem, nihil pensi habet.

Quare noli animo turbari aut formidare: crede mihi, & in misericordia mea fiduciam habeto. Sæpe tibi prope adsum, quum tu me procul abesse putas: eumque omnia tibi periisse arbitraris, sæpe tanto majus instat lucrum. Non idcirco perierunt omnia, si res in contrarium cecidit. Non debes ex præsentium malorum sensu judicare, neque orta alicunde calamitate sic affici atque percelli, quasi spes omnis sublata sit emergendi. Noli te prorsus derelictum putare, si quando ego tibi ad tempus vel calamitatem misi, vel etiam optatam suberati consolationem: sic enim pergitur ad cœleste regnum: & hoc profectò magis è re tua est, cæterorúmque cultorum meorum ut adversis excitemini, quàm si vobis omnia ex animi sententia succederent. Ego abditas cogitationes ita novi, ut sciam tuæ salutis magnopere interesse ut interdum in tristibus relinquare, ne fortè secundo successu elatus in eo tibi placeas, quod non es. Ego quod dedi auferre, & iterum reddere possum quando libet. Si dedi, meum est: si ademi,

tuum

rum non ademi, cum omne munus bonum perfectúmque donum meum sit. Igitur si quando tibi mali adversíque aliquid mitto, noli indignari, aut animo concidere: ego idem te citò sublevare, & omnia tristia in gaudium mutare queo. Cæterùm in eo quod sic tecum ago, justus sum, multúmque commendandus, quod si sapis, & factum hoc meum verè perpendis, nunquam ob res adversas tam dejectè dolere debes, sed potius gaudere, & mihi gratias agere: quinimò hoc unicè gaudendum judicare, quod ego te doloribus affligens tibi non parco. Sicut dilexit me pater, ego vos diligo, dixi meis illis charissimis discipulis, quos utique non ad peritura gaudia misi, sed ad magna certamina: non ad honores, sed ad infamiam: non ad ocium, sed ad labores: non ad requiem, sed ad copiosum fructum cum patientia ferendum. Horum memento, fili mi, verborum.

CAP. XXXVI.

De spernendis omnibus rebus humanis, ut creator possit inveniri.

MI Domine, longè majore adhuc tuo favore indigeo, ut quidem eò per-

veniam, ut me neque hominum quisquam, neque res ulla creata possit impedire. Nam quandiu me res ulla retinet, ad te liberè volare nequeo. Cupiebat ille liberè volare, qui dicebat, Utinam columbæ ritu alas habeam, ut in requiem avolem. Quid simplici oculo quietius? aut quid eo liberius, qui in terris nihil concupiscit? Oportet igitur omnes pertransire res creatas, & seipsum eo usque promovere, ut extra seipsum raptus homo, videat te conditorem nihil cum rebus creatis habere simile. Quod nisi ab omnibus rebus creatis sit expeditus homo, divinis liberè vacare non potest. Ideo enim pauci extant rebus divinis contemplandis addicti, quia pauci à perituris rebus humanis se totos semovere sciunt. quam quidem ad rem magno opus est favore divino, qui animum attollat, & supra seipsum rapiat. Aequi nisi homo spiritu attollitur, & ab omnibus rebus humanis liberatus, totus Deo conjungitur, haud magni ponderis est quicquid vel scit vel habet. Diu parvus erit, & humi jacebit, qui rem ullam magni æstimat præter unum immensum æternum bonum. Quicquid quidem Deus non est, id nihil est, próque nihilo ducendum. Multum sanè differt inter ho-

hominis divinitus illuminati ac religiosi sapientiam, & literati eruditique scientiam: estque multo nobilior illa doctrina quæ supernè manat e divina scaturigine, quàm quæ humano ingenio laboriosè quæritur. Exsistunt equidem multi rerum divinarum contemplandi cupidi; sed qui, quæ ad eam rem necessaria sunt, exercere non studeant. Est & illud magnum impedimentum, quod in signis & rebus sensibilibus statur, & perfectæ interfectioni sui exigua opera impenditur. Nescio quid sit, & quo spiritu ducamur, & quid nobis in mentem veniat qui spirituales dicimur, quòd summa ope & solicitudine in res perituras atque viles incumbimus; iidemque de animi nostri negotiis vix rarò collectis plenè sensibus cogitamus. Quid quod post exiguam eorum collectionem statim foras erumpimus, nec opera nostra severiora examinatione scrutinamus? Ubinam versentur affectus nostri non attendimus, & quod tam immunda sint omnia nostra non deploramus. Sunt enim omnium hominum corrupti mores, quæ olim causa fuit tanti diluvii. Corrupto igitur intus affectu, necesse est ut & sequens actio, index vacuitatis vigoris, corrumpatur. Nam ex puro animo bonæ vitæ fructus

proficiscitur. Quantum quis faciat, quæritur: sed quanta virtute faciat, non tam studiosè perpenditur. Num dives sit, num fortis, num pulcher, num strenuus, bonúsque scriptor, aut cantor, aut agricola, investigatur: quàm pauper sit spiritu, quàm patiens & mitis, quàm religiosus & interior, à multis tacetur. Natura hominis exteriora intuetur: gratia ad interiora se convertit: illa frequenter fallitur, hæc in Deo spem habet, ne decipiatur.

CAP. XXXVII.

De sui abnegatione, & omnis cupiditatis abdicatione.

NAte, libertatem perfectè adipisci non potes, nisi teipsum totum abneges. Captivi sunt omnes avari & sui amantes, cupidi, curiosi, vagi, voluptatum non Jesu Christi semper studiosi, & sæpe non statura molientes, quippe cum perituram sit quicquid ex Deo ortum non est. Accipe breve absolutúmque dictum: Omnia relinque, & omnia invenies, relinque cupiditatem, & invenies requiem. Hoc mente pertracta, & postquam omnia

im-

impleveris, intelliges. S. Domine non est hoc opus unius diei, aut puerorum ludus: quin in eo paucis comprehenditur omnis religiosi hominis perfectio. D. Nate, non protinus averti, aut animum despondere debes, audito nomine perfectionis: sed potius ad sublimiora provocari, & ad ea saltem cupiditate suspirare. Utinam eo loco essent res tuæ, eóque pervenisses, ut tui ipsius amans non esses, sed arbitrio meo planè pareres: ita fieret ut mihi valde placeres, omnémque vitam cum gaudio & pace transigeres. Habes adhuc multa relinquenda, quæ nisi mihi prorsus tradideris, non adipiscéris quod postulas. Suadeo tibi ut à me emas aurum igne candens, quo locuples fias: hoc est sapientiam cœlestem, omnia humilia conculcantem. Abjice terrenam sapientiam, hoc est define tibi humano more placere & blandiri. Dixi tibi vilissima emenda preciosis, & quæ in rebus humanis magni fiunt. Nam vilis & parva, ac penè oblivioni tradita videtur illa vera cœlestis sapientia, quæ sibi non multum arrogat, nec in terris magni cupit fieri: quam quidem multi ore prædicantes, vita longe dissentiunt: & tamen ea est preciosus ille, & multis abditus margarita.

CAP. XXXVIII.

CAP. XXXVIII.

De humani animi instabilitate, déque Deo sibi ante omnia proponendo.

NAte noli ei, in quo nunc es, affectui credere, quippe mox in alium mutando. Quamdiu enim vives, mutabilitati subjectus eris etiam nolens, ut modò lætus, modò tristis, modò pacatus, modò turbatus, nunc religiosus, nunc contra, nunc sedulus, nunc piger, nunc gravis, nunc levis existas. Sed supra mutabilia ista stat sapiens ille & spiritu ritè doctus, non attendens quid in se sentiat, aut qua parte flet ventus instabilitatis, sed omne mentis institutum ad quem debet finem, hoc est, ad optimum intendens. Nam ita fit ut possit homo hujusmodi idémque inconcussus permanere, simplici intentionis oculo per tot tamque varios eventus ad me sine intermissione directo. Quanto autem purior est intentionis oculus, tanto constantius inter diversas iuur procellas, sed in multis caligat ille oculus, faciléque in objectam aliquam voluptatem intuetur, ut raro re-

reperiatur qui ab amoris sui nævo totus sit immunis. Sic Judæi olim Bethaniam ad Martham & Mariam venerant, non propter Jesum tantum, sed ut Lazarum viderent. Mundandus ergo est intentionis oculus, ut simplex sit & rectus, atque ultra omnia, quæ varia interveniunt, ad me dirigendus.

CAP. XXXIX.

Deum amanti, supra omnia & in omnibus esse jucundum.

ECce Deus meus & omnia! quid amplius volo? aut quid facilius optare possum? O sapidum & dulce verbum: sed amanti verbum, non mundum, nec ea quæ in mundo sunt. Deus meus & omnia: intelligenti satis dictum est: & idem sæpe repetere, jucundum est amanti. Te siquidem præsente jucunda sunt omnia: eodem absente molesta. Tu animum efficis tranquillum, & magnam pacem festivámque lætitiam. Tu facis ut de omnibus bene sentiatur, & in omnibus te laudêre: neque quicquam sine te diu placere potest: quin ut aliquid gratum sapidúmque sit, favor tuus adsit oportet, &

& illud sapientia tua condiatur. Cui tu sapis, quid ei non sapiat? rursum cui tu non sapis, quid ei voluptatem afferre queat? Sed in tua sapientia deficiunt mundi sapientes, & qui carnem sapiunt: quippe hic mors, illic plurima vanitas invenitur. Verùm qui te per mundanorum contemptum carnisque interfectionem sequuntur, ii verè sapientes censendi sunt, utpote qui de vanitate ad veritatem, de carne ad spiritum transferantur. His sapit Deus: & quicquid in rebus creatis extat, id totum referunt ad laudem conditoris. Dissimilis tamen est, & quidem admodum dissimilis sapor creatoris & creaturæ, æternitatis & temporis, lucis increatæ, & lucis illuminatæ. O æterna lux, & quæ cuncta creata superas lumina, affulge mihi: tuáque coruscatione omnia animi mei intima penetra, expia, exhilara, collustra, vivifica spiritum meum cum suis facultatibus, quo tibi cum gestientis lætitiæ cantu adhærescam. O quando veniet beata illa & optanda hora, qua tu me sic tua præsentia saties, ut mihi sis in omnibus omnia! Hoc quidem quamdiu non dabitur, ne gaudium quidem plenum erit. Adhuc (id quod mihi dolet) vivit in me vetus homo, nondum totus crucifixus, nondum planè mortuus.

Ad-

Adhuc vehementer concupiscit adversus spiritum, bella movet intestina, nec requum animæ quietum esse patitur. Sed tu qui maris potestati dominaris, ejusq; fluctuum motus componis, age, adjuva me. Dissipa gentes belli cupidas, eásque virtute tua contere: exere magnitudinem tuam, istamque dextram nobilita: nam mihi nulla usquam spes, nullum perfugium est, nisi in te, Domine mi Deus.

CAP. XL.

Hanc vitam nunquam à tentationibus esse tutam.

NAte, nunquam in hac vita periculis carebis, quin quoad vives semper tibi necessaria erunt arma spiritualia. Inter hostes versaris: dextra sinistráque oppugnaris. Itaque nisi te undique sapientiæ scuto proteges, non eris diu sine vulnere. Præterea nisi animum tuum in me defixeris, cum sincera voluntate cuncta propter me patiendi, ardorem istum ferre, aut beatorum palmam consequi nequibis. Quamobrem omnia viriliter pervadas oportet, & valida manu utaris adversus objecta. Nam vincenti datur manna: tor-

torpenti verò relinquitur multa miseria. Quod si quæris in hac vita requiem, quomodo tunc pervenies ad æternam? Addice te non quieti, sed patientiæ, quære veram pacem non in terris, sed in cœlis: non in hominibus cæterisve rebus humanis, sed in solo Deo. Dei amore debes omnia libenter subire, labores, dolores, tentationes, vexationes, anxietates, necessitates, infirmitates, injurias, obloquutiones, reprehensiones, depressiones, probra, correctiones, despectiones. Hæc ad virtutes invitant, hæc Christi tironem explorant, hæc fabricant cœlestem coronam: huic ego homini pro brevi labore æternam mercedem, pro intereunte probro sempiternam gloriam persolvam. Téne putas spiritualia semper habiturum arbitrio tuo solatia? Non ea fuit olim meorum illorum sanctorum conditio; quin gravia multa, variásque tentationes, & ingentes clades pertulerunt: in quibus tamen omnibus patientes se præstiterunt, Deo magis quàm seipsis confisi, scientes hujus temporis adversa nequaquam esse futura ipsorum gloriæ paria. Vísne tu statim habere quod multi post multas lachrymas & labores vix tandem obtinuerunt? Expecta Dominum, virum te præbe, néve diffidentia cœpto desistito, sed pro Dei gloria

gloria corpus animámque constanter impendito. Ego te cumulatissimè remunerabor, tibíque in omni calamitate adero.

CAP. XLI.

Contra hominum vana judicia.

NAte, animum tuum in Dominum constanter conjicito, néve humanum judicium metuito, ubi tua te conscientia pium insontémque pronunciat. Ista pati conducibile beatúmque est, néque id modesto animo, & Deo magis quàm sibimetipsi confidenti grave est. Multi multa loquuntur, ideóque eis parum adhibendum est fidei: & ut omnibus satisfiet fieri non potest. Et quanquam studuit Paulus omnibus placere, séque omnibus omnia præbuit, tamen idem humano judicio censeri minimi fecit. Præstitit ille quidem ad aliorum utilitatem salutémque pro virili quod potuit: sed quo minus aliorum judicio damnaretur aut despiceretur, prohibere non potuit, ideóque totum negotium Deo, qui totum noverat, commisit, & adversus improborum summáque cum licentia mentientium calumnias & maledicta, patientia

tientia se modestiáque defendit. Respondit tamen interdum, ne infirmis taciturnitate sua pareret offensionem. Cur tu tandem ab homine mortali damnari reformides? qui hodie vigens, cras nusquam comparet. Deum time, & homines non expavesces. Quid in te verbis injuriisve potest quisquam? Sibi potius quàm tibi nocet, nec Dei judicium effugere poterit, quicunque tandem ille est. Habe tu Deum ob oculos, & querulis verbis noli contendere. Quod si in præsentia immerita infamia opprimi videris, id ægrè ferre noli, aut impatientia coronam tuam minuere, sed me potius in cœlum intuere, qui possum hominem ab omni probro & injuria vindicare, & pro suis quemque factis remunerari.

CAP. XLII.

De pura integráque traditione sui, ad animi libertatem obtinendam.

NAte, relinque teipsum & me invenies. fac ut nihil tibi vendices, nihil proprium habeas, & semper lucraberis. Nam majoribus insuper donabere, simul atque teipsum non revocaturus tradideris. S. Domine

Domine quoties me tradam, & in quibus me relinquam? D. Semper & omni hora tum in parvis tum in magnis rebus. Nihil excipio: quin in omnibus nudatum te inveniri volo. Alioquin quî possis esse meus, & ego tuus, nisi sis ab omni propria voluntate intus foríque spoliatus? Hoc quanto celerius egeris, tanto melius tecum agetur: & quanto plenius & sincerius, tanto & magis mihi placebis, & plus lucrabere. Nonnulli sese tradunt illi quidem, sed cum aliqua exceptione. Neque enim plenè Deo confidunt, ideóque ut sibi prospiciant dant operam. Alii primò etiam totos se dedunt: sed postea pulsante tentatione ad sua redeunt, ideóque in virtute minimè proficiunt. Hi ad veram puri cordis libertatem, & jucundissimum meæ familiaritatis beneficium nunquam aspirabunt, nisi antegressa fuerit sui integra traditio immolatióque quotidiana, sine qua ut Dei conjunctione fruaris nec fit nec futurum est. Dixi tibi sæpissime, & nunc iterum dico: relinque tradéque teipsum, & fruêris alta pace animi. Da totum pro toto, nihil exige, nihil repete: in me mere & citra hæsitationem mane, & me habebis: animóque liber, & à tenebris immunis eris. Hoc cohare, hoc ora, hoc

ut

ut optes operam dato, ut teipso planè exutus nudus nudum Jesum sequare, tibique mortuus mihi vivas in perpetuum. Tunc abeunt & vanæ imaginationes, & improbæ perturbationes, & curæ superfluæ: tunc & immoderatus timor faceſſet, & intemperans morietur amor.

CAP. XLIII.

De rebus externis ritè administrandis, déque confugiendo ad Deum in periculis.

NAte, illud tibi diligenter curandum eſt, ut in omni & loco & externa actione atque negotio animum liberum & ſui compotem habeas, omniáque tibi, non te illis ſubjicias, actionúmque tuarum non ſervus ſis aut mancipium, ſed dominus, ſed rector, ſed verè manumiſſus, & Hebræus, in liberorum Dei ſortem libertatémque tranſlatus, qui præſentia calcantes, æterna ſpeculantur, & mortalia ſiniſtro, cœleſtia dextro oculo intuentur: quos temporalia non trahunt ad inhærendum: ſed potius ea ipſi trahunt ad bene ſerviendum, ſicut & à Deo & à ſummo opifice conſtituta ſunt, qui nihil

nihil inordinatum reliquit in rebus à se conditis. Jam verò si in omni casu non rei speciei inhæseris, neque carnali oculo visa auditáve lustraveris, sed in quaque re protinus in tabernaculum ad consulendum Dominum cum Moyse intraveris, audies nonnunquam divinum responsum, déque multis tum præsentibus tum futuris doctus redibis. Semper enim Moyses ad tabernaculum se recepit in dubiis & quæstionibus solvendis, confugitque ad precationis opem ad pericula hominúmque improbitatem propulsandam. Sic & tu in cordis tui penetrale debes confugere, divinam opem intentius implorando. Nam propterea deceptos à Gabaonitis Josuam cæterósq, Israelitas fuisse memoriæ proditum extat, quod Dominum non prius consuluerunt: sed dulcedini verborum creduli pietatis specie delusi sunt.

CAP. XLIV.

Ne importunus sit homo in negotiis.

NAte, causam tuam mihi semper committito: ego eam suo tempore rite componam. Expecta decretum meum, & senties inde profectum. S. Domine libenter

benter equidem rem omnem tibi committo, quia parum mea proficit cogitatio. Atque utinam non sic essem de futuris casibus solicitus, sed me incunctanter arbitrio tuo subjicerem. D. Nate, sæpe rei cujuspiam cupidus homo eam affectat: deinde eandem adeptus aliter sentire incipit: quippe cum durabiles non sint ejusdem rei cupiditates, sed vos ad alia atque alia impellant. Itaque vel in minimis seipsum relinquere non est minimum, estque verus hominis profectus in sui abnegatione positus, ut qui id præstiterit, is liberrimus sit atque tutissimus. Sed antiquus ille hostis omnibus bonis adversans à tentatione nunquam cessat, & noctes diésque graves molitur insidias, si fortè incautos in fraudis laqueum præcipitare possit. Quare vigilate & orate, inquit Dominus, ne intretis in tentationem.

CAP. XLV.

Hominem nihil ex seipso habere boni, neque de ulla re gloriari posse.

DOmine, quid est homo ut tu sis ejus memor? quid est homine natus, ut eum cures? quid promeruit ut eum favore

vore tuo prosequereris? Domine quid possum conqueri si me deserueris? aut quid meritò expostulare, si mihi postalata non concesseris? Certè hoc mihi vere cogitare licet ac dicere: Domine nihil ego sum, nihil per me boni habeo, quin omnium inops ad nihil semper tendo. Quod nisi à te adjutus, & intus in animo instructus fuero, totus efficior tepidus & dissolutus. Tu verò Domine semper idem es, idémque permanes in æternum, semper bonus, justus, sanctus, qui omnia bene, juste, sancte facias, & cum sapientia componas. At ego ad defectum magis quàm ad profectum pronus, non semper in eodem statu perduro, quippe temporis vicissitudinibus obnoxius. Sed idem tamen te manum adjutricem porrigente facile recreor, quandoquidem solus sine ulla humana ope auxiliari potes, méque usquadeo confirmare, ut vultus meus jam in diversa non mutetur, sed in te uno animus meus corrigatur & acquiescat. Itaque si dum vel animi religionem desidero, vel aliqua necessitate ad te quærendum (quippe cum nemo sit qui mé consoletur) impellor, omnem humanam consolationem scirem abjicere, equidem de favore tuo meritò bene sperare, nonnunquamque consolationis donum cum

lætitia expectare possem. Denique mi est beneficii quicquid unquam mihi bene succedit: ego tibi vanus & nihili homuncio sum, inconstans & infirmus.

Igitur gloriari unde possim? aut cur suspici cupiam? de nihilo videlicet: at id quidem vanissimum est. Verè pestilentissima & inanissima res est ambitio, quæ hominem & à vera gloria abstrahat, & cœlesti favore spoliet. Nam dum sibi placet homo, tibi displicet: dum humanis laudibus inhiat, veris virtutibus privatur. Est autem vera gloria, sanctáque lætitia, de te, non de seipso gloriari: déque tuo nomine, non de sua virtute gaudere, aut re ulla nisi propter te delectari. Ergo tuum, non meum nomen laudetur: tuum, non meum opus extollatur: tuum illud sanctum nomen ita celebretur, ut ego nulla hominum laude afficiar. De te perpetuò lætus gloriabor: de me nihil nisi de infirmitatibus meis. Appetant Judæi mutuam inter se gloriam: ego ei studebo quæ à solo Deo est. Omnis quidem humana gloria, omnis honor mortalis, omnis mundana excellentia, si cum tua ista æterna gloria conferatur, vanitas est & stultitia. O mea veritas, mea misericordia, mi Deus, beata Trinitas, tibi soli laus, virtus, ho-

honor, gloria, in omnem seculorum perpetuitatem. Amen.

CAP. XLVI.

De mortalis honoris contemptu.

NAte, tua nihil referre putato, si alios honorari & extolli, te verò despici contemníque videas. Erige ad me in cœlum animum, & ab hominibus in terris contemni non ægrè feres. S. Domine in cæcitate sumus, & vanitate facile seducimur. Si rectè meipsum inspicio, nunquam mihi ab ulla re facta est injuria, quo fit ut quod de te meritò conquerar non habeam. Sed quia in te & frequenter & graviter peccavi, meritò armatur in me omnis rerum natura. Igitur mihi infamia & contemptus, tibi laus, honor, gloria debetur. Ac nisi me sic comparavero, ut me ab omnibus despici atque derelinqui, planéque nullo loco haberi æquo animo feram, non possum nec animam consequi pacatum atque stabilem, neque divinitus illustrari, nec tibi plenè conjungi.

CAP. XLVII.

Pacem sibi in hominibus non esse collocandam.

NAte, si tibi pacem in quoquam mortalium, propter tuam cum illo concordiam atque consuetudinem collocaveris, instabilis eris & inquietus. Sin te ad sempiternam immortalémque veritatem receperis, amici discessu obitúve non cruciabere. Tanto enim magis Deo propinquat homo, quanto ab omni solatio terreno longius recedit: tantóque in Deum altius ascendit, quanto in se profundius descendit, quantóque magis sibi vilescit. Qui verò boni quidpiam sibi arrogat, is Dei favorem in se vigere prohibet, quippe cum Sancti Spiritus favor submissum animum semper quærat. Si tu teipsum planè in nihilum redigere, atque ab omni creato amore eximere scires, equidem in te magna cum beneficentia defluerem. Sed dum tu in res creatas intueris, subtrahitur tibi creatoris aspectus. Disce teipsum in omnibus ob creatorem vincere: ita fiet ut ad Dei cognitionem pervenias. Vel quantulacunque

res

res si intemperanter amatur & respicitur, à summo bono retardat, hominémque vitiat.

CAP. XLVIII.

In vanam secularémque scientiam.

NAte, elegantibus acutísque hominum dictis moveri nolito: neque enim in sermone, sed in virtute, situm est regnum Dei. Attende verba mea quæ & animos accendunt, & mentes illuminant, & igniculos injiciunt, & veram afferunt consolationem. Nunquam quicquam eo consilio legas, ut doctior aut sapientior esse videare: sed ut vitia interimas operam dato: hoc enim tibi plus proderit, quàm multarum difficilium quæstionum notitia. Ubi multa legeris cognoverísque, ad unum tandem veniendum erit principium. Ego is sum qui homines scientiam doceo, & parvulis perspicatiorem intelligentiam concilio, quàm à quoquam hominum doceri queat: ita ut quos alloquar, facile sapientes evadant, & in spiritu multum proficiant. Væ illis qui curiosa multa ex hominibus quærunt, & viam mihi serviendi parum

curant. Veniet tempus illud quum exiſtet magiſter magiſtrorum Chriſtus dominus angelorum, qui ab omnibus rationes exigat, omniúmque conſcientiam examinet: cum quidem Jeroſolyma adhibitis lucernis perſcrutabitur, fiéntque manifeſta quæ in tenebris latuerint, tacentibus linguarum argutiis. Ego is ſum qui demiſſam mentem uno momento ſic attollo, ut veritatis æternæ plures capiat rationes, quàm quis vel decem annorum ſtudio literario conſequi poſſit. Ego doceo ſine ſtrepitu verborum, ſine turba opinionum, ſine faſtu ambitionis, ſine pugna argumentorum.

Ego is ſum qui doceo terrena deſpicere, præſentia faſtidire, æterna quærere & ſapere, fugere honores, ferre offenſiones, omnem ſpem in me ponere, extra me nihil cupere, & me ſuper omnia ardenter amare. Nam amando me quidam divina penitus ita didicit, ut mira loqueretur, plúſque omnia relinquendo profecit, quàm nulla ſtudiorum ſubtilitate potuiſſet. Sed aliis communia, aliis ſingularia eloquor, nonnullis in ſignis & figuris ſuaviter appareo, aliis in multo lumine arcana patefacio. librorum quidem una vox eſt, quæ non omnes æque inſtruat. At ego intus ſum doctor veritatis,

tis, animorum scrutans, cogitationum intelligens, actionum promovens, & tantum cuique tribuens, quantum æquum esse judico.

CAP. XLIX.

De non attrahendo ad se res exteriores.

NAte, in multis insciũ te esse oportet, & pro mortuo in terris te ducere, proque eo cui totus orbis sit crucifixus. Multa etiam surda aure præterenda sunt, & quæ ad pacem tuam pertineant cogitanda. Utilius est oculos ab iis quæ displicent, avertere, & suam cuique sententiam relinquere, quàm contentiosis sermonibus servire. Si cum Deo tibi probè convenerit, inque ejus judicium intuitus fueris, facilius vinci te sustinebis. S. O Domine quò deventum est? en breve damnum defletur, ob exiguum quæstum laboratur & curritur, vixque tandem sub noctem domum redditur, & spirituale detrimentum oblivioni traditur. Quod parum, ne dicam nihil prodest, huic studetur: & quod summè necessarium est, negligenter præteritur:

usqueadeo totus in externa effluit homo, ac nisi cito resipiscat, libens in exterioribus jacet.

CAP. L.

Non omnibus esse credendum : itemq; de facilitate lapsus verborum.

OPitulare mihi, Domine, in hac calamitate : nam hominum quidem inane est præsidium. Quàm sæpe ibi non inveni fidem, ubi fore putavi ? rursumque ibi reperi, ubi minus speraſſem ? usqueadeo vana spes est in hominibus, & in te uno, Deus, salus est posita justorum. Agimus tibi gratias, Domine Deus, ob omnia quæ nobis accidunt infirmis & instabilibus, quíque facile fallamur & mutemur. Quis est qui se omnibus in rebus ita cautum circumspectúmque præbere queat, ut non aliquando in aliquam fraudem difficultatémque veniat ? Sed tibi, Domine, qui confidit, animóque simplici studet, is non ita facile labitur. aut si in aliquam incidit calamitatem, quantacunque tandem difficultate implicetur, cito à te vel inde eripitur, vel consolatione confirmatur, quippe

quippe qui eos qui in te spem habent, ad extremum non deseras. Equidem rari sunt fidi amici, qui in omnibus perseverent rebus adversis: tu, Domine, tu solus es fidelissimus in omnibus, neque quisquam tui similis est. O quàm sapuit sancta illa anima quæ dixit: Confirmata est mea mens, & in Christo fundata. Si sic mecum ageretur, non tam facile me solicitaret humanus timor, nec verborum jacula moverent. Sed quis omnia prævidere, quis cavere futura mala queat? Quod si quamvis prævisa, tamen sæpe lædunt, quanto feriunt improvisa gravius? Sed cur mihi miser non melius prospexi? aut cur aliis tam facile credidi? Verùm homines sumus, & quidem fragiles, etiamsi à multis angeli existimemur & dicamur. Cui vero credam, Domine, cui nisi tibi, qui ipsa veritas es, neque fallis neque falli potes. Nam homines quidem omnes sunt mendaces, infirmi, instabiles, caduci, maximè in verbis, ut non temere protinus credi debeat quicquid veri speciem præ se ferat, quo fit ut prudenter præmonueris cavendos esse homines: & suos cujusque domesticos esse ipsius inimicos, neque credendum esse dicentibus: hic adest, aut illic adest. Doctus sum damno meo, atque

que utinam cautior inde, non insipientior efficiar. Cautus esto (inquit quidam) cautus esto, & quod dico, tacitè habeto. Deinde tacente me, & illud occultum credente ipsemet silere non potuit, quod sileri jusserat, sed statim & me & se prodito abiit. Ab hujusmodi fabulis & incautis hominibus tuere me Domine, ne unquam in eorum manus incidam, aut talia committam. Suggere ori meo vera stabiliáque dicta, callidámque linguam à me procul amove. Nam quod mihi fieri nolim, id alteri ne faciam omnino cavere debeo. Quam bona quámque tranquilla res est de aliis silere, neque omnia nullo discrimine credere, neque facile plusculum eloqui, paucísque se judicare, sempérque te animorum cognoscentem quærere, neque quovis verborum vento circumferri, sed omnia tum interiora tum exteriora arbitrio nutúque tuo cupere perfici. Quam tutum est ab Dei favorem retinendum humanum fugere splendorem, nec ea appetere quæ sua specie sunt admirationi: sed illa omni diligentia sectari quæ vitæ correctionem & pietatis ardorem afferunt. Quàm multis nocuit cognita & præpropere laudata virtus? rursum quàm profuit eadem silentio servata in hac fragili

gili vita, quæ tota tentatio fertur & malicia?

CAP. LI.

De habenda in Deo confidentia, si maledictorum jaculis appetare.

NAte, constantem te præbeto, & in me spem firmam habeto. quid enim sunt verba nisi verba, quæ per aërem volantia, lapidem non lædant? Si sons es, vide ut te corrigere velis. Sin nullius tibi peccati conscius es, da operam ut calumniam in Dei gratiam æquo animo feras, & saltem verba interdum toleres, qui verberum asperitatem tolerare nondum queas. Cur verò tantula animum tuum commoveant, nisi quia adhuc carnalis es, & hominum majorem, quàm debes, rationem habes? Nam quia despici metuis, reprehendi ob delicta non vis, & excusationum quæris umbracula. Sed inspice te diligentius, & cognoscis vivere adhuc in te mundum, & vanum amorem placendi hominibus. Cum enim ob commissa tua contendi pudeatque refugias, ex eo utique perspicuum fit nec verè modestum te, nec verè vel

mundo te, vel tibi mundum esse mortuum. Sed audi verba mea, & non curabis vel decem millium hominum verba. En si in te dicerentur quæcunque vel fingi malicioſiſſimè poſſunt, quid tibi ea nocerent, ſi ea ferri ſineres, neque pluris quàm feſtucam penderes? nunquid vel pilum tibi evellerent? Sed qui & parvi animi eſt, nec Deum habet ob oculos, is facile male dicto movetur. Qui verò mihi confidit, nec à ſuo judicio pendet, is humano terrore vacat. Ego enim arcanorum omnium judex ſum & cognitor: ego quo pacto ſit acta res ſcio, ego & injurium & injuriam paſſum novi, à me ortum eſt iſtud negocium méque permittente accidit, ut multorum hominum mentes patefiant. Ego & de ſonte & de inſonte judicabo: ſed prius utrúmque occulto judicio explorare volui. Hominum teſtimonium ſæpe fallit: meum judicium verax eſt, idémque conſiſtet non evertendum. & latet illud quidem plerunque, atque à paucis penitus perſpicitur: ſed nunquam vel errat, vel errare poteſt, etiam ſi inſipientibus parum æquum eſſe videatur. Itaque ad me confugiendum eſt in omni judicio, nec ſuo cuique utendum eſt arbitrio. Juſtus quidem nullo ſibi divinitus oblato caſu pertur-

turbatur, neque vel calumnias admodum curat, vel ob aliorum justas sui excusationes inaniter exultat. Perpendit enim eum esse me qui corda renésque scruter, neque ex aspectu aut humana specie judicem. Nam sæpe in oculis meis culpandum reperitur, quod hominum judicio laudandum est. S. Domine Deus judex juste, fortis, patiens, qui hominum fragilitatem pravitatémque nosti, esto robur meum omnísque fiducia. Neque enim mihi satis est conscientia mea: tu nosti ignota mihi, itaque in omni reprehensione submittere me, eámque molliter ferre debui: quod si quando non præstiti, ignosce mihi propitius, néque iterum hoc beneficio affice, ut me patientiorem deinceps præbeam. Nam conducibilior est mihi tua singularis misericordia ad veniæ consequutionem, quàm meæ justitiæ opinio ad latentis conscientiæ defensionem. At licet mihi nullius peccati sim conscius, non tamen idcirco sum absolvendus, quippe cum remota misericordia tua, nullus apud te mortalium sit absolvendus.

CAP. LII.

CAP. LII.

Ob æternam vitam omnia gravia esse toleranda.

NAte, noli vel laboribus frangi, quos mea causa fusceperis, vel rebus adversis usqueadeo dejici: quin te mea promissio in omnibus casibus roboret atque consoletur, qui satis idoneus sum ad immensa præmia reddenda. Non tu hic diu laborabis, neque semper vexabere doloribus. expecta paulisper, & videbis celerem finem malorum, eritque cum cessabit omnis labor & tumultus. Exiguum & breve est quicquid tempore finem habet. Quocirca age ut agis, labora fideliter in vinea mea, ego ero merces tua. Scribe, lege, canta, geme, tace, ora, patere viriliter adversa, digna est his omnibus & majoribus præliis vita æterna. Veniet pax una die quæ nota est Domino, & erit non dies aut nox hujus scilicet temporis, sed lux perpetua, claritas infinita, pax firma, tuta requies. Tunc non dices illud: Utinam liberer ex hujus mortis corpore, neque item clamabis: Hei mihi cui tandiu sit hic habitandum.

dum. nam & mors peſſundabitur, & ſalus erit nunquam intermoritura, angor nullus, lætitia beata, ſocietas dulcis & honeſta. O ſi vidiſſes ſanctorum in cœlo coronas perpetuas, quantáque nunc quoque geſtiant gloria, qui iſti mundo olim contempti, vel ipſa vita indigni putabantur: profectò tu te protinus ad terram dejiceres, malléſque vel omnibus parêre, quàm vel uni imperare, nec iſtius vitæ lætos dies concupiſceres: quin potius Dei cauſa adverſis premi gauderes, & nullo loco inter homines haberi, maximum lucrum duceres.

Quod ſi tibi hæc arriderent, & altius in animum dimitterentur, ne ſemel quidem conqueri auderes. Scilicet ob æternam vitam non omnia ſint laborioſa toleranda: aut divinum regnum vel adipiſci vel amittere tantula res eſt.

Attolle in cœlum oculos: en unà mecum omnes ſancti mei, qui in iſta vita acre certamen obiere, nunc gaudent, nunc conſolationem percipiunt, nunc tuti ſunt, nunc requieſcunt, mecum in regno patris mei ſine fine permanſuri.

CAP. LIII.

CAP. LIII.

De æternitatis die, & hujus vitæ angoribus.

O Supernæ civitatis mansio beatissima, ô dies æternitatis clarissima, quam nulla nox obscurat, sed summa veritas semper irradiat: dies semper læta, semper tuta, statu nunquam in contraria mutando. O utinam illuxisset illa dies & omnia hæc mortalia finem adepta forent. Lucet illa quidem sanctis perpetua claritate splendens, sed non nisi procul ac velut in speculo, quippe peregrinantibus in terra. Norunt cœli cives quàm læta sit illa: gemunt exules Evæ nati, quod tam amara plenáque molestiarum sit hæc dies hujus temporis & parvi, & mali, pleníque doloribus & angoribus, ubi homo tot peccatis inquinatur, tot malis irretitur, tot urgetur timoribus, tot curis distenditur, tot curiositatibus distrahitur, tot implicatur vanitatibus, tot erroribus circunfunditur, tot laboribus atteritur, premitur tentationibus, enervatur deliciis, egestate cruciatur. O quando finis erit horum tot labo-

laborum? quando tandem liberabor à misera hac servitute vitiorum? quando unius tui, Domine, memor ero? quando in te plene lætabor? quando omni impedimento carens, vera libertate fruar, sine ulla vel mentis vel corporis molestia? quando erit pax solida, pax imperturbabilis atque tuta, pax intus & foris, pax ex omni parte firma? Jesu bone quando te coram videbo? quando regni tui gloriam contemplabor? quando eris mihi omnia in omnibus? aut quando tecum degam in regno tuo, quod ab omni æternitate tibi dilectis præparasti. Relictus sum inops & exul in hostili solo, ubi quotidiana bella, ubi vigent infortunia maxima. Solare exilium meum, mitiga dolorem, quando ad te summa animi cupiditate anhelo. Nam ab hoc quidem mundo quicquid offertur ad solatium, id mihi est oneri. Te penitus frui cupio, sed apprehendere nequeo. Opto inhærere cœlestibus, sed deprimunt res temporales, & non interemptæ affectiones. Mente omnia superare volo, sed carni invitus subjacere cogor. Sic ego infelix homo mecum ipse pugno, sumque mihimetipsi gravis, dum sursum spiritus, deorsum caro tendit. Quantum intus certamen patior, dum mente tracta

cœ-

cœlestia, & mox oranti occurrit turba carnalium? Mi Deus noli à me procul discedere, neve præ ira tuum me averſare. Diſſipa fulguris tui ſplendore omnes quæ ab hoſte injiciuntur imaginationes, eáſq; jactis ſagittis diſturba. recollige ad te ſenſus meos, fac ut mundanorum omnium obliviſcar, útque vitiorum imaginationes cito abjiciam atque contemnam. Succurre mihi, æterna veritas, ut nulla me moveat vanitas. Adveni cœleſtis ſuavitas, fugiente adventu tuo omni impuritate. Illud quoque mihi miſericorditer ignoſce & veniam da, quoties in precibus aliud quàm ee revolvo. Etenim ut verum fatear, admodum diſtrahi ſoleo, ac ſæpenumero ibi non ſum, ubi corpore ſto aut ſedeo: ſed potius quò cogitationibus feror. ibi ſum, inquam, ubi mea eſt cogitatio: ubi mea frequenter verſatur cogitatio, ibi eſt quod amo: quódque me aut naturaliter delectat, aut ex conſuetudine placet, id mihi facile occurrit. Hanc ob cauſam tu veritas aperte dixiſti, Ubi eſt theſaurus tuus, ibidem & animus. Si cœlum amo, cœleſtia libenter perpendo. Sin mundum amo, mundi rebus ſecundis gratulor, & ejuſdem res adverſas doleo. Si carnem amo, carnalia ſubinde imagi-

nor:

nor: sin spiritum, de spiritualibus cogitare me delectat. Quæcunque enim amo, de iis libenter & loquor & audio, eorúmque imagines domum mecum reporto. Enimvero beatus ille qui propter te, Domine, humana omnia missa facit, naturæ vim infert, carnísque cupiditates spiritus ardore crucifigit, ut serenata conscientia, puras tibi preces libet, dignúsque sit qui angelorum cœtibus interfit, omnibus terrenis tum foris tum intus exclusis.

CAP. LIV.

De æternæ vitæ desiderio, & quanta sint certantibus bona promissa.

NAte quum tibi beatitudinis æternæ desiderium desuper infundi sentis, & ex tabernaculo corporis exire concupiscis, ut claritatem meam sine vicissitudinis umbra contemplari possis, aperi animum tuum, & sanctum hunc afflatum avidissime accipe. Age summas supernæ bonitati gratias, quæ tecum tam benigne agat, te tam clementer invisat, tam ardenter excitet, tam valide sublevet, ne tuopte pondere ad terrestria labaris.

Ne-

Neque enim id cogitatione conatúve tuo consequeris, sed solâ dignatione superna gratiæ aspectúsque divini, ut cùm in cæteris virtutibus, tum in primis in modestia proficias, & ad futura certamina te præpares, operámque des ut mihi totis animi víribus adhæreas, ardentíq; voluntate servias. Nate sæpe ignis ardet, sed flammæ semper comes est fumus. sic & nonnulli desiderio flagrant rerum cœlestium, & tamen à carnalium affectionum tentatione liberi non sunt, ideóque non planè ob solam Dei gloriam ea faciunt, ad quæ ferenda ejus opem tam cupide petunt. Tale est & tuum sæpe desiderium, cujus tamen summam esse sinceritatem præ te fers. Neque enim parum perfectum est, quod privata commoditate est infectum. Petito non quod tibi jucundum commodúmque, sed quod mihi acceptum sit & gloriosum. nam si rectè judicas, decretum meum & desiderio tuo & omnibus quæ desiderantur, præferre sequíque debes. Novi desiderium tuum, frequentésque gemitus audivi. jam velles esse in gloriosa libertate natorum Dei: jam te delectat æterna domus, & cœlestis patria plena gaudio: sed nondum venit hora illa, quin adhuc aliud tempus est, belli videlicet, laboris, &

& explorationis. optas summo repleri bono: sed id assequi nondum tibi licet. Ego is sum (inquit Dominus) quem expectare debes donec veniat regnum Dei. Explorandus es adhuc in terris, & in multis exercendus. Concederur equidem tibi interdum consolatio, sed plena satietas non item. Quocirca constantem te fortémque præbeto tum in agendo, tum in patiendo naturæ contraria. Oportet te novum induere hominem, & in alterum virum mutari. sæpéque tibi & facienda sunt quæ nolis, & omittenda quæ velis. Aliis sui conatus succedent, tibi non item: aliorum dicta audientur, tua pro nihilo ducentur: alii patientes impetrabunt, tu repulsam patiere: alii hominum ore magni celebrabuntur, de te tacebitur: aliis munia obeunda committentur, tu ad nihil utilis judicabere. Has ob causas nonnunquam dolebit natura tua, magnúmque certamen tolerabit: sed magnum bonum inde consequêris, si id silentio tuleris. His & hujus generis aliis explorari solet fidelis Domini servus, ecquid seipsum abnegare, & in omnibus frangere queat. ac vix quicquam est in quo mori æquè è re tua sit, ac in eo ut quæ voluntati tuæ adver-

versentur, ea videas & perpetiaris, maximè dum absurda & tuo judicio minus utilia imperantur: in quibus quia majoris potestati, cui subjectus es, resistere non audes, fit ut alterius nutui omissa omni tua sententia obtemperare durum tibi videatur. Sed considera, nate, quis fructus, quantum præmium quàm brevi labores istos sit sequuturum, & non ægrè feres, sed patientiæ solatium percipies maximum.

Nam pro brevi ista, quam nunc sponte reliqueris, voluntate frueris in cœlo perpetua. Ibi quippe quicquid voles, quid optare poteris, invenies: ibi bonorum omnium copiam nullo amittendi timore habebis, ibi tua voluntas una mecum nihil unquam extraneum privatúmve cupiet: ibi nullus tibi resistet, nemo de te conqueretur, nemo te impediet, quin optata universa præsto aderunt, animique tui cupiditatem cumulatissime explebunt. Ibi reddam gloriam pro tolerata contumelia, laudis amictum pro mœrore, pro infimo loco regiam sedem in sempiternum. Ibi apparebit fructus obedientiæ, gaudebit labor pœnitentiæ, modestáque subjectio gloriosè coronabitur. Quamobrem nunc te omnium imperio modeste subjungito, neque quis

dicat

dicat aut jubeat curato, sed illud in primis operam dato ut sive superior aliquis, sive æqualis, sive etiam inferior aliquid à te postulaverit aut etiam inuerit, omnia boni consulas, & sincera voluntate exequi studeas. Quærant alii alia, glorientur alii in aliis, laudentúrque vel ab innumeris: tu non nisi in tui contemptu, & in meo imperio exequendo, meáque gloria curanda gaudeto, atque illud unicè optato ut sive per vitam, sive per mortem Deus in te semper honoretur.

CAP. LV.

Quemadmodum malis pressus homo sese Deo tradere debeat.

AGO tibi, Deus sancte pater, immortales gratias, quod quæ tu vis (vis autem nihil nisi bonum) fiunt. In te læter ego tuus, non vel in me, vel in quoquam alio: nam tu solus vera lætitia, tu mea spes & corona, tu gaudium honórque meus, Domine: denique nihil nisi à te acceptum habeo, idque nullo meo merito: tua sunt quæcunque vel dedisti vel fecisti. Ego inops, & laboribus ab ineunte ætate agitatus animo

mo doleo, ídque nonnunquam ita ut erumpant lachrymæ, útque ob imminentia mala perturber. Desidero pacis gaudium, pacem natorum tuorum flagito, qui consolationis tuæ lumine pascuntur. Si tu pacem dederis, si gaudium fuderis, animum habebo plenum modulationis, laudésque tuas religiose cantantem. Sin tu te (uti sæpissime soles) subtraxeris præceptorum tuorum via currere non potero, sed potius in genua lapsus pectus tundam, quia mecum non sic agetur ut antea, quum lucerna tua mihi desuper illucente, sub alarum tuarum umbra protegerer adversus irruentia mala. Pater juste, sempérq; laudande, venit hora qua ego tuus explorer. Pater amande, æquum est ut hac hora aliquid tua causa patiar. Pater perpetuò venerande, venit hora quam tu ab omni æternitate futuram sciebas, ut ego ad exiguum tempus sic foris succumbam, ut intus semper apud te vivam, útque paulisper contemnar, deprimar, deficiam coram hominibus, malísque & languoribus affligar, quo denuo tecum in aurora novæ lucis resurgam, & in cœlestibus illustris efficiar. Pater sancte, tu sic statuisti, sic voluisti, quodque fieri præcepisti, id factum est. Hoc enim beneficii à te con-

fertur

ferunt in amicum tuum, ut amore tui malis afficiatur in hac vita, quoties, & à quo, & quomodo tu fieri permiseris. Nam nec sine consilio providentiáque tua, nec sine causa quicquam fit in terris. Et quidem è re mea est, Domine, quod me depressisti, ut institutа tua discam, & omnem animi fastum atque arrogantiam abjiciam. Mihi utile est pudore fuisse suffusum, ut à te potius quàm ab hominibus consolationem petam. Neque non ex eo imperveſtigabile judicium tuum expavescere didici, qui justos una cum impiis affligas, sed non sine æquitate & justitia. Ago tibi gratias, qui me malis afficere nihil peperceris, sed acerbos cruciatus, dolores, angores foris intúsque mihi inflixeris. in quibus qui me consoletur, ex omnibus qui sub cœlo sunt nullus est, sed tu solus is es, mi Domine & Deus, cœlestis animarum medicus, qui & vulneras & sanas, qui ad inferos deducis, & idem reducis. Tua me correctio petit, tua virga docet: en ego me, pater charissime, correctionis tuæ virgæ subjicio: feri dorsum cervicémque meam, ut pravitatem meam sub tuam voluntatem flectam, fac me pium modestúmque discipulum, sicuti probè facere consuevisti, ut tibi ad nutum plane

obtemperem. Tibi me meáque omnia ad corrigendum commendo, quando hic quàm in posterum corrigi præstat. Universa tu & singula scis, neque te quicquam latet in humana conscientia. Tu futura antequam fiant, nosti, neque est quod & de iis quæ in terris geruntur, doceat, aut admoneat quisquam. Tu scis quid mihi ad proficiendum conducat, quantúmque profint res adversæ ad vitiorum quasi rubiginem abstergendam, utere erga me judicio arbitrióque tuo, neve me ob nocentem vitam meam nulli melius aut clarius, imo nulli prorsus nisi tibi uni notam despicito. Da mihi, Domine, scire quæ scienda sunt, amare quæ amanda, laudare quæ tibi summe placent: suspicere quæ tuo judicio pretiosa sunt, & vituperare quæ oculis tuis fœdent. Noli committere ut ego vel ex exteriorum oculorum aspectu judicem, vel ex imperitarum aurium auditu sententiam feram; sed vero judicio tum visibilia tum spiritualia discernam, & ante omnia tuæ voluntatis arbitrium semper exquiram. Falluntur sæpe hominum sensus in judicando, fallitur & hujus amatores sæculi tantum visibilia amando. Nunquid tanto melior est homo, quanto homini major habetur? fallax fal-

fallacem, vanus vanum, cæcum cæcus, infirmum infirmus decipit dum extollit, veréque probro afficit, dum inaniter laudat. Nam quantus quisque tuo judicio est, tantus re vera, ac non major est, ut rite dixit quidam.

CAP. LVI.

Humilibus operibus insistendum esse, quum deficitur à summis.

NAte, non potes perpetuò in ardentissimo virtutum studio, summóq; res divinas contemplandi gradu consistere, quin necesse est, ob originalem corruptionem ut interdum ad inferiora descendas, & vitæ mortalis onus etiam invitus & cum tædio feras. Quandiu mortale corpus circumferes, corporis tædium gravitatémque senties. Itaque sæpe tibi in carne de carnis onere gemendum est, quod spiritualibus studiis & divinæ contemplationi fine intermissione inhærere non potes. Hic tibi ad humilia & exteriora opera confugere expedit, téque in bonis actionibus recreare, & dum ego tuus supernè ad te visendum veniam firma cum confidentia expectare, exiliúmque

tuum & mentis jejunitatem patienter ferre, donec iterum à me invisaris, & ab omnibus angoribus libereris. Nam faciam te laborum obliviſci, & interiore quiete perfrui. Aperiam tibi divinarum literarum campum, ut gestienti animo percurrere incipias viam præceptorum meorum, atque ita dicas: Non sunt conferendæ temporis hujus calamitates cum futura gloria nobis exhibenda.

CAP. LVII.

Debere hominem non consolatione, sed verberibus dignum se existimare.

DOmine, non sum consolatione, aut ulla spirituali cura tua dignus: itaque æquum te mihi præbes, dum inopem me & consolationis expertem relinquis. Nam etiamsi mare lachrymarum funderem, nec sic quidem consolatione tua dignus essem: quin non nisi flagris pœnisque dignus sum, qui te tam graviter tam sæpe offenderim, inque tam multis tantopere deliquerim. Itaque si res rite perpendatur, ne tantula quidem consolatione dignus sum. Et tamen tu clemens & misericors Deus, qui opera tua perire non vis, ad

ad exerendas tuæ bonitatis opes in vasa misericordiæ tuæ, dignaris me nullo meo merito supra humanum modum consolari. Neque enim humanarum confabulationum similes sunt tuæ consolationes. Quid verò feci ut me ulla cœlesti consolatione prosequereris? Equidem nihil me boni feciſſe recolo, sed semper & ad peccata pronum, & ad correctionem pigrum fuisse. id quidem adeo verum est, ut si negem, tu refellas, neque me possit quisquam defendere. Quid peccatis meis meruì, nisi Orcum & ignem æternum? Equidem vere confiteor dignum esse me omni ludibrio atque contemptu, neque decere ut inter religiosos tuos degam. Equidem ægre adducor ut faciam: sed quia verum est, faciam ut mea ipse peccata arguam, quo facilius misericordiam tuam impetrem. Quid verò dicam nocens ego, & omni probro plenus? Equidem nihil habeo quod eloquar, nisi hoc unum: Peccavi, Domine, peccavi, miserere mei, ignoſce mihi, sine ut calamitatem meam paulisper deplorem, antequam in tenebrosam & opertam mortis caligine terram migrem. Quid tu verò à fonte misericordiæ homine aliud exigis, quàm ut sese ob delicta sua afflictet atque deprimat? Nam in vera sui afflictatione,

animíque depressione, nascitur spes veniæ, reconciliatur Deo perturbata conscientia, recuperatur Dei favor amissus, defenditur homo ab ira futura, sibíque mutuo occurrunt cum sancto osculo Deus, & pœnitentiam agens hominis anima. Submissus, inquam, nocentis hominis peccatorum dolor, sacrificium est tibi, Domine, acceptum, longéque suavius fragrans, quam thuris suffitus. Idem jucundum illud unguentum est, quo sacros pedes tuos perfundi voluisti, qui afflictum depressúmque hominis animum nunquam aspernaris. Hic locus est perfugii adversus hostis-iram: hic corrigitur & abluitur quicquid aliunde depravatum est & inquinatum.

CAP. LVIII.

Dei favorem, cum iis quorum mens terrestris est, nihil habere negotii.

NAte, precioſior est favor meus, quàm ut si rebus extraneis, terreníque consolationibus admisceri patiatur. Itaque quicquid ei impedimento est, abjicias oportet, si te eo perfundi cupis. Quære secessum, ama solus habitare tecum, nul-

lius

lius require confabulationem, sed potius religiosas ad Deum funde preces, ut & tua mens extimuletur, & animus bene sibi conscius sit. Totum orbem nihili facito, Deique vocatum omnibus exterioribus anteponito. Neque enim simul & mihi vacare, & pereuntibus delectari potes. A notis & charis amicis discedendum est, & ab omni mortali solatio avocandus animus: sic Christi discipulos admonet Petrus, ut se in hoc mundo pro advenis gerant & peregrinis. O quanta futura est morituro fiducia, quem nullius rei cupido in mundo detinet. Verum sic ab omnibus semotum habere animum, hominis est non ægri, neque novit interioris hominis libertatem animalis homo. Enimvero si spiritualem se fieri vult, renunciet oportet tum remotis tum propinquis, sibique à nemine magis, quàm à seipso, caveat. Si teipsum perfectè viceris, cætera facilius subegeris, nam de seipso triumphare, perfecta victoria est. Qui enim se sibi sic subjectum habet, ut & appetitus rationi, & ratio mihi in cunctis obediat, hic vere & sui victor, & mundi dominus est, ad quod quidem fastigium si scandere cupis, viriliter incipiendum est, & securis admovenda radici, ut tum tui, tum omnis privati

carnalísque boni occultum intemperánique studium excidas & extirpes. Nam ex hoc uno hominis intemperantiore amore sui pendet, quicquid fere homini radicitus extirpandum est, quo malo devicto & subacto, magna pax, perpetuáque tranquillitas subsequetur. Sed quia pauci sibimetipsis perfecte mori, & ex seipsis plene exire conentur, fit ut plerique in seipsis impliciti remaneant, neque supra se spiritu evehi queant. Qui verò mecum libere versari cupit, necesse est ut is pravas & intemperatas affectiones suas omnes interimat, neque ulli creatæ rei privato amore cupide inhæreat.

CAP. LIX.

De naturæ & gratiæ motibus diversis.

NAte, naturæ & gratiæ motus diligenter adverte: nam ita subtili & inter se contrario modo moventur, ut nisi à spirituali & penitus illuminato homine vix discerni queant. Omnes quidem bonum appetunt, inque suis dictis factísque boni aliquid præ se ferunt, ideóque boni specie multi falluntur. Natura callida est, & multos trahit, illa-

illaqueat, decipit, sempérque se finem actionum esse vult. At gratia simpliciter se gerit, & omne mali genus declinat: fallaciam nullam adhibet, omniáq; plane propter Deum facit, in eóque ad extremum requiescit. Natura mori, premi, superari, pa êre, subjici recusat. Gratia sui interfectioni studet: appetitui resistit: subjici vincíque cupit, neque sui libertate vult uti: sub magisterio haberi amat neque in quenquam dominari cupit, sed sub Deo semper vivere, degere, esse, Deíque causa omnibus rebus humanis submisse subjici parata est. Natura suo commodo studet, & quid sibi lucri ex altero proveniat attendit: at gratia non quid sibi utile sit & commodum, sed quid multis prosit, magis considerat. Natura honore & gloria libenter afficitur: at gratia Deo honorem omnem gloriámque tribuit. Natura probrum contemptúmque timet: at gratia ob Christi nomen contumelia se affici gaudet. Natura ocium quietémque corporis amat: gratia ociari nescia, laborem libenter amplectitur. Natura curiosa pulchráque ambit, & à vilibus crassisque abhorret: gratia simplicibus humilibúsq; delectatur, aspera non aspernatur, nec abinduendo obsoletos pannos refugit. Na-

tura peritura inuetur, terrenis lucris gaudet, dolet damno, & quovis contumelioso verbo irritatur: at gratia æternorum rationem habet, perituris non inhæret, jactura non turbatur, neque verbis durioribus exacerbatur: quippe quæ sibi in cœlo, ubi nihil perit, thesaurum collocaverit. Natura cupida est, & libentius accipit quã donat, privati commodi amans. At gratia benigna est & liberalis, privati commodi fugiens, paucis contenta, dare quam accipere beatius judicans. Natura ad res conditas, ad carnem, ad vanitatem, ad vagationes proclivis est: at gratia ad Deum & virtutes allicit, vale dicit rebus conditis, fugit mundum, carnis cupiditates odit, vagationes cohibet, & in publico apparere erubescit. Natura externa solatia ambit, quorum illecebris permulceatur: at gratia in solo Deo quærit solatium, summóque bono supra omnia visibilia sese oblectat. Natura omnia privati lucri commodíque causa, nihil gratis facit, semperque aut par aut majus præmium, aut laudem favorémve pro benefactis sperat, suáque facta & dona magni pendi cupit. At gratia nihil mortale quærit, nec aliam quam Deum solum sibi mercedem postulat, neque rerum ad vitam hanc necessariarum plus appetit,

quam

quam quantum ad æternam consequendam necessarium est. Natura amicorum propinquorumque multitudine gaudet, nobilitate generisque sui natalibus gloriatur, arridet potentibus, blanditur divitibus, applaudit sui similibus. At gratia & inimicos amat, nec amicorum turba superbit, nec natalium locum ortúmve suspicit, nisi forte major ibi virtus extitit. Eadem pauperi magis quam diviti favet: innocentis quam potentis vicem magis dolet: veraci non fallaci gratulatur: bonos semper exhortatur ad optima quæque bona maximè sectanda, Deique filium virtutibus effingendum. Natura de egestate inopiáque faci è conqueritur: gratia inopiam fert constanter. Natura ad se omnia refert, próque se certat & contendit: at gratia ad Deum, unde originem ducit, omnia refert, sibi nihil boni ascribit, non arrogans, non contentiosa est, nec suam sententiam aliis præfert, sed in omni veri indagatione divinæ sapientiæ judicióque sese submittit. Natura scire avet, & nova audire mysteria: ostentatrix sui, & multa sensibus experiendi cupida: cognosci cupit, & ea facere, unde laudem admirationémque consequatur. At gratia novis curiosisque rebus percipiendis operam

non impendit, quippe cum illud totum ex antiqua illa labe ortum habeat, cum nihil novum sit in terris durabile. Itaque hominem docet cohibere vanam delectationem, ab ostentatione abstinere, laudanda & pro sua dignitate admiranda modeste occultare, & ex omni re atque scientia utilitatis fructum, Deique laudem & honorem quærere. Non se neque sua vult prædicari, sed Deo ob dona sua gratias agi cupit, qui mera charitate omnia largiatur. Hæc gratia lumen est supra naturam positum, & Dei donum quoddam singulare, ac propriè electorum nota & pignus salutis æternæ, quod hominem de terrestribus ad cœlestia amando evehit, & ex carnali spiritualem efficit. Itaque quanto natura acrius premitur & vincitur, tanto major gratia infunditur, & interior homo novis donibus secundum Dei imaginem quotidie reformatur.

CAP. LX.

De naturæ corruptione, & divinæ gratiæ viribus.

DOmine mi Deus, qui me tui similem ad imaginem tui creasti, concede mihi

mihi beneficium illud (quod quidem mihi tam necessarium, tantíque ad salutem momenti esse ostendisti) ut vincam naturam meam, ita pravam, ut me ad peccata interitúmque trahat. Sentio enim in carne mea legem peccati, quæ legi mentis meæ repugnet, nèque appetitui in multis obedire cogat, ita ut ejus insultibus resistere nequeam nisi mihi opituletur tua illa sanctissima gratia, animo meo ardenter infusa. Opus est inquam tua gratia, & quidem magna, ut vincatur natura, semper ad malum ab ineunte ætate prona. Nam primi hominis vitio lapsa vitiatáque per peccatum natura, manavit hujus labis pœna in omnes homines, ut ipsa natura quæ bona & recta à te condita fuerat, pro vitio jam & infirmitate corruptæ naturæ dicatur, quia relictus ei motus ad malum & inferiora trahat. Nam quod ad exiguam illam vim attinet, quæ in ea remansit, ea est tanquam scintilla quædam latens in cinere. Hæc est ipsa ratio naturalis, atra caligine circunfusa, sic tamen ut adhuc boni malíque, & veri falsíque judicium ac discrimen habeat, tametsi nec quicquid approbat, præstare potest, nec pleno jam lumine veritatis, nec sanitate affectionum suarum potitur. Hinc fit, mi

Deus,

Deus, ut lege tua, quod ad interiorem hominem attinet, delecter, sciens præcepta tua esse bona, justa, sancta, & quæ omne malum ac peccatum arguant, fugiendúmque doceant. Sed carne servio legi peccati, dum appetitui magis quam rationi obedio. Hinc fit ut adsit quidem mihi voluntas: sed præstandi facultatem non invenio. Hinc sæpe multa bene facere statuo: sed quia deest divinus favor, qui infirmitatem meam adjuvet, fit ut vel ob levem repugnantiam resiliam ac defetiscar. Hinc fit ut perfectionis viam agnoscam equidem, & quid sit officii mei satis perspicue videam: sed meæ labis pondere pressus ad perfectiora non assurgam. O quàm mihi necessaria est, Domine, tua gratia, tum ad inchoandum bonum, tum ad progrediendum atque perficiendum. nam neque sine ea quicquam possum & eadem me confirmante, omnia in te possum. ô verè cœlestis gratia, sine qua nulla hominis merita, nulla naturæ dona ullo in precio sunt habenda. Nihil artes, nihil divitiæ, nihil pulchritudo, aut fortitudo, nihil ingenium aut eloquentia apud te momenti habent, Domine, sine gratia. nam naturæ quidem dona bonis cum malis sunt communia, at gratia donum est electo-

electorum proprium, qua præditi æterna vita digni habentur. denique tanti est, ut sine ea nec vaticinandi donum, nec miraculorum effectio, nec abstrusissima rerum arcanarum perspicientia, ullius sit precii: quin neque fides, neque spes, neque virtutes cæteræ tibi sine charitate & gratia acceptæ sunt. O beata gratia, quæ spiritu pauperem, virtutibus divitem facis: eadémque bonis divitem reddis animo summissum. Veni, descende ad me, reple me manè consolatione tua, ne me præ mentis lassitudine ac jejunitate deficiat animus. Quæso te, Domine, dignare me tua gratia: ea enim mihi satis est, quamvis cæteris quæ natura cupit, non impetratis. Ea, inquam, mihi si adsit, nullius tentationis, nullius calamitatis malum metuam. Hæc mihi fortitudo est: hæc consilium adfert & auxilium: hæc eadem universis & hostibus potentior, & sapientibus sapientior est. Magistra est veritatis, doctrix disciplinæ, lumen animi, angorum solamen, tristitiæ fugatrix, timoris sublatrix, nutrix religionis, parens lachrymarum. Denique sine ea quid ego sum nisi aridum lignum, & stirps inutilis atque abjicienda? Hæc igitur tua gratia, Domine me semper & antecedat & sequatur, effi-

efficiátque ut recte factis perpetuo incumbam, per Jesum Christum filium tuum. Amen.

CAP. LXI.

Nos ipsos abnegare, Christúmque per crucem imitari debemus.

NAte, quantum à teipso discesseris, tantum ad me transieris. Quemadmodum nihil foris concupiscere interiorem pacem parit, sic seipsum interim relinquere, hominem Deo conjungit. Volo te discere perfectam abnegationem tui in voluntate mea, sine ulla contradictione & querela. Sequere me: ego sum via, veritas, & vita. Sine via non ambulatur, sine veritate nescitur, sine vita non vivitur. Ego sum via qua incedere, veritas cui credere, vita quam sperare debes. Ego sum via inviolabilis, veritas nunquam fallens, vita infinita. Ego sum via rectissima, veritas suprema, vita vera, beata, increata. In via mea si perseveraveris, veritatem cognosces, téque veritas ita liberabit, ut æternam vitam consequare. Vitam si vis adipisci, præceptis obedito. Veritatem si noscere vis, mihi

mihi credito. Perfectus fieri si vis, omnia vendito. Meus discipulus esse si vis, teipsum abnegato. Beatam vitam consequi si vis, præsentem vitam contemnito. In cœlo si vis extolli, in terris teipsum deprimito. Mecum regnare si vis, mecum crucem portato. Soli enim crucis servi beatitudinis, veræque lucis viam inveniunt. S. Domine Jesu Christe, quandoquidem arcta mundóque invisa est via tua, fac ut ego tecum mundum despiciam. Neque enim major est domino servus, neque magistro superior Dominus. Exerceatur servus tuus in via tua, postquam ibi mihi salus est, veráque sanctitas. Extra eam quicquid ego vel lego vel audio, id me plene non recreat aut delectat. D. Nate, postquam ista omnia & legisti, & scis, beatus eris, ea si præliteris. Præcepta mea qui & tenet & exequitur, is me amat, & ego vicissim eum amabo, meque ei patefaciam, efficámque ut mecum sedeat in regno patris mei. S. Domine, effice igitur ut ista mihi contingant, quæ tu dixisti & promisisti. Crucem ego de manu tua accepi; eam ad mortem usque perferam, quemadmodum tu mihi injunxisti. Certè veri Christiani vita crux est: sed hac via itur in paradisum: retrocedere, aut cœpto desistere non licet.

Eia

Eia fratres, pergamus unà: aderit nobis Jesus, propter Jesum crucem hanc suscepimus, propter Jesum in cruce perseveremus. Erit nobis idem adjutor, qui & dux est, & anteit. En ante nos ingreditur rex noster pro nobis pugnaturus. Sequamur viriliter: nemo terrore percellatur: simus parati fortiter in bello mori: neve à cruce refugiendo, gloriæ nostræ maculam inuramus.

CAP. LXII.

Ne nimium dejiciatur homo, si quando in aliquod delictum lapsus est.

NAte, magis mihi placet patientia, animique summissio in rebus adversis, quàm multum solatium & religio in secundis. Cur tantula re contra te dicta cruciaris? quæ etiamsi major esset, commoveri non deberes. Noli istud curare: nec primum nec novum est, nec ultimum erit, si diutius vixeris. Satis tu virilis es, quandiu nihil occurrit adversi: bene etiam consulis cæteris, eósque verbis confirmare nosti: sed cum tibi proforibus adest repentina calamitas, & consilio

filio & fortitudine deficeris. Animadverte quanta sit tua fragilitas, quam sæpius experiris in parvis casibus. Atqui & ista & cætera illis similia tibi salutaria sunt. Abjice ista ex animo tuo, sicuti faciendum esse nosti: quod si te tangunt, da operam ne vel dejiciant, vel diu distineant: eáque si cum gaudio non potes, saltem patienter ferto. Quod si talia minus libenter audis, indignationémque sentis, reprime te, neve aliquid ex ore tuo prodire patere, unde parvuli offendantur. Ita fiet ut & mox sedetur ista commotio, & animi dolor reverso Dei favore dulcescat. Vivo adhuc ego, inquit Dominus, adjuvare te paratus, & plus solito consolari, si me confisus religiosè invocaveris. Esto æquiore animo, & ad majorem tolerantiam accingere. Non ideò despondendum est, si te sæpius affligi, gravitérque tentari vides. Homo es, non Deus: caro, non angelus. Túne possis semper in eodem virtutis statu manere? cùm id & angelo in cœlo, & primo homini in paradiso defuerit, quippe qui non diu constiterint. Ego is sum qui & mœrentes erigam sospitatè, & eos qui suam infirmitatem agnoscunt, ad meam evehamdignitatem. S. Domine, ago tuis dictis gratias, mihi melle mellísque favo dulcioribus.

cioribus. Quid facerem in tantis calamitatibus & angoribus, nisi tu me sancta ista oratione confirmares? Dummodo tandem ad portum salutis perveniam, quid refert quæ & quanta patiar? Da finem bonum: da felicem ex hac vita discessum: memento mei, mi Deus, méque recta via in regnum tuum dirige. Amen.

CAP. LXIII.

De altioribus rebus, occultísque Dei judiciis non scrutandis.

NAte, de arduis rebus, occultísque Dei judiciis caveto ne disputes, cur hic ita derelinquatur, ille tanto favore augeatur: hic usque adeò crucietur, ille extollatur. Ista humanum captum excedunt, nec ad perveſtigandum divinum consilium ulla ratio aut disputatio satis est idonea. Igitur si quando ista tibi suggerit hostis aut etiam curiosi quidam scíscitantur homines, respondeto illud vatis: Justus es, Domine, rectúmque est tuum judicium, itémque illud: Judicia Domini vera, & æquitate apta sunt, metuenda sunt, non discutienda mea judicia, utpote quæ humanum captum exce-

excedant. Ne de sanctorum quidem meritis quærere aut disputare velis, quis cæteris sanctior aut in cœlesti regno major fuerit. Hæc enim sæpe lites & contentiones gignunt inutiles: superbiam quoque & ambitionem alunt, unde invidiæ & dissensiones oriuntur, dum alius alium cæteris sanctiorem esse superbè contendit. Harum rerum discendi cupiditas & investigatio nullum fructum affert: quinimò sanctis displicet. Neque enim dissensionis ego, sed pacis Deus sum, quæ pax in vera modestia, non in arrogantia sita est. Nonnulli charitatis studio in hos quàm in illos sunt propensiores: sed id humano potius quam divino affectu faciunt. Ego is sum qui sanctos omnes condidi, qui eosdem donavi, gloriáque affeci: ego singulorum merita novi, ego illos suavissimis muneribus provocavi: ego amandos ante omnem ævi seriem præscivi: ego eos ex mundo, non ipsi me elegerunt: ego meo favore vocavi, misericordia attraxi: ego eos per varias tentationes perduxi, præclarísq; consolationibus perfudi: ego eis perseverantiam dedi, eorúmque patientiam coronavi: ego & primum & novissimum novi: ego omnes incredibili amore complector: ego in omnibus sanctis

meis

meis laudandus, & in singulis supra omnia celebrandus atque honorandus, quos à me destinatos tam glorioſe evexerim, nullis eorum meritis antegreſſis. Itaque qui vel minimum meorum contemnit, is ne magnum quidem honorat, quippe cum parvos æquè ac magnos ego idem fecerim, ut qui ulli sanctorum derogat, idem & mihi & omnibus cœlestis regni consortibus deroget. Omnes enim unum sunt charitatis vinculo idem sentientes, idem volentes, simulque omnes mutuo se amore prosequentes. Quinimò (quòd multò altius est) plus me quàm se suáque merita diligunt: nam supra se rapti, & extra sui amorem tracti, totiin amorem mei pergunt, inque ejus fruitione conquiescunt, ita ut nihil eos avertere aut deprimere queat, quippe qui æterna veritate pleni, igne ardeant charitatis inextinctæ. Definant igitur carnales & animales homines de sanctorum statu differere, qui non nisi privata gaudia diligere sciunt. Multi adhuc naturali affectu, & humano amore in hos aut illos trahuntur: ac quomodo in inferioribus animati sunt, ita & de cœlestibus imaginantur. Enimverò dici non potest quanto inter seſe distent discrimine, quæ imperfecti cogitant, & quæ divinitus illumi-

illuminati homines desuper sibi patefacta speculantur. Quamobrem cave, nate, ne ei curiosius tractes, quæ ingenii tui captum excedunt: sed in id potius incumbe, ut vel minimus in regno Dei inveniaris. Jam verò si quis sciret quinam in regno cœlesti cæteris sanctiores aut majores habeantur, quid ei prodesset ejus rei notitia nisi se mihi tantò magis submitteret, & in majorem nominis mei laudem exurgeret? Multò acceptiorem rem Deo facit, qui de suorum peccatorum magnitudine, virtutúmque exiguitate cogitat, ac quàm longè à sanctorum perfectione distet, quàm qui de sanctorum magnitudine aut parvitate disputat. Non gloriantur illi de suis meritis, quippe qui sibi nihil bonitatis ascribunt, sed mihi omnia accepta ferant, utpote qui eis omnia pro immensa mea charitate donaverim. Et quidem tanto amore divinitatis tantáque lætitia circumfluunt, ut nihil eis gloriæ, nihil felicitatis desit. Omnes sancti quantò gloria sublimiores, tantò modestiores, mihíque & viciniores & chariores sunt. Atque hanc ob causam scriptum est illud, eos coronas suas ante Deum abjecisse, & prono coram agno vultu, adorasse viventem in omnia secula. Quærunt multi quisnam sit in regno Dei maximus,

ignari

ignari an ipsi in minimorum numero habendi. In cœlo vel minimum esse magnum est, ubi omnes magni sunt: omnes enim filii Dei & vocabuntur & erunt. Minimus in mille propagabitur, & qui centenarius pœnas dabit, juvenis morietur. Cum enim quærerent discipuli quinam esset in regno cœlesti maximus, hoc audivere responsum: Nisi mutati fueritis & parvulorum similes evaseritis, non intrabitis in regnum cœleste. Itaque quisquis sese instar hujus pueri deprimerit, is erit in regno cœlesti maximus. Væ eis qui cum parvulis submittere sese dedignantur: nam humilior est regni cœlestis janua, quàm ut per eam intrare possint. Væ & divitibus qui suas hic habent consolationes: nam pauperibus in Dei regnum ingressis, ipsi foris stabunt ejulantes. Gaudete humiles: exultate pauperes: nam vestrum est regnum Dei, si tamen veritati obtemperatis.

CAP. LXIV.

Omnem spem & fiduciam in solum Deum esse defigendam.

DOmine, in quonam mihi fita est in hac vita fiducia: aut quidnam mihi maximo solatio est ex omnibus rebus quæ usquam

usquam sub cœlo constant? Nónne tu, Domine mi Deus, immensa prædite misericordia? Quando mihi vel sine te bene, vel te præsente malè fuit? Equidem propter te pauper quàm sine te dives esse malo: potiúsque tecum in terra peregrinari quàm sine te cœlum possidere. Ubi tu es, ibi cœlum est: rursúmque ubi tu non es, ibi mors & orcus est. Tu mihi in desiderio es, ideóque ad te gemere, clamare, orare necesse habeo. Nulli denique plenè possum confidere, qui mihi in meis necessitatibus opportunè auxilietur, nisi tibi soli Deo meo: tu mea spes, tu fiducia, tu consolator, & in omnibus fidelissimus. Omnes suis rebus student: tu nihil nisi salutem profectúmque meum expetis mihíque omnia in bonum convertis. Quod verò variis me tentationibus & casibus objicis, id omne ad utilitatem meam constituis, mille modis tibi dilectos explorare solitus, qua quidem in exploratione non minus diligi debes, & laudari quàm si me cœlestibus consolationibus repleres. In te ergo, Domine Deus spem omnem perfugiúmque mihi collocо: in te calamitates omnes, angoréſque meos constituo; nam extra te quicquid conspicio, id omne infirmum & instabile invenio. Siquidem nec amici

prodesse, nec fortes opem ferre queunt, nec prudentes utile dare consilium, nec doctorum libri consolari, nec ulla opum copia liberare, nec abditus locus tutari, nisi tu ipse adsis, adjuves, confirmes, consoleris, instruas, & custodias. Etenim omnia quæ videntur ad pacem ac felicitatem consequendam pertinere, te absente nihil sunt, nihilque felicitatis re vera afferunt. Itaque omnium bonorum finis, & vitæ culmen, & omnis orationis profundum tu es, & in te supra omnia spem habere, validissimum est solatium cuiorum tuorum. In te conjectos habeo oculos: tibi confido, mi Deus, misericordiæ pater. Felicita, sanctámque effice animam meam cœlesti felicitate, ut ea fiat tua sancta habitatio, & sedes æternæ gloriæ, nihilque in templo tuo sordium inveniatur, quod oculos tuæ majestatis offendat. Pro tuæ bonitatis magnitudine, misericordiæque multitudine respice me, & preces exaudi inopis servi tui, procul exulantis in regione ferali. Protege & conserva animam servuli tui, inter tot mortalis vitæ discrimina, méq; ductu favoris tui dirige per viam pacis, in patriam sempiternæ claritatis.

Libri tertii finis.

DE

DE
Cœna Domini.

LIBER QUARTUS.

Ad corporis, & sanguinis Christi Communitatem, Exhortatio.

Vox Magistri.

VEnite ad me omnes, qui laborantes estis, onustíque & ego recreabo vos. Panis, quem ego pro Mundi vitâ dabo, caro mea est; accipite, comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facitote ad mei memoriam. Quisquis enim carne meâ vescitur, & sanguinem bibit, is in me manet, & ego in eo. Verba, quæ vobis locutus sum, spiritus sunt, & vita.

CAP. I.

In Communitate quanta sit adversùs Christum adhibenda reverentia.

Vox Discipuli.

SIC effatus es, tua sunt hæc ampliſſima verba, (Chriſte, veritas æterna,) licèt uno tempore, eâdemque paginâ S. minimè conſcribantur. Quoniam igitur & dicta tua ſunt, & vera, gratè profectò cuncta, ſummâque fide, animo meo imprimam. Tua ſunt; à Te profecta ſcio, quæ Tute protuliſti; quin & mea ſunt, utpote mihi in ſalutem palàm edita. Libenter ex ore ſummi doctoris excipio, quò penitiùs animo diſcipuli inhæream. Quid novi, ſi tuam ad orationem tam acceptam, tantâque dilectione conditam, expergiſcar? interìm autem me deterrent, nec domo pedem efferre ſinunt flagitia mea. Tu quidem (quod fateor) ad cuſum in cœlum me benignè prolectas, & quaſi provocas: ſed è regione gravat admodùm, humíque ſternit vitiorum meorum acerba ſanè recordatio.

2. Apud Te tamen ut hæream aliquà in parte, quò me vertam? opportunè

doces

doces igitur, ut limen insistam à Te præscriptum, iterque sursùm versùs, & per fiduciæ rationem, affectem. Quod si vitam, & gloriam expetam, (quis autem non expetit?) admones item, ut immortalitatis alimentum hìc in anteceſſum quasi delibem. Quod loqueris igitur, aure non aversâ, nec ex alieno jecore, quàm ex meo plùs sapiens, exaudio, *quicunque laboratis, ad me venite; & ego recreabo.* O venustum, & suave dicendi genus, præsertìm ubi tinnit in auriculâ peccatoris! Ita tamen egenum hunc hominem, & rerum omnium inopem, Domine Deus, in digitos erigis, & ad corporis, ac sanguinis tui commemorationem, & figuram invitas. Quis autem ego sum, ut Deum meum adeundum mihi nunc, aut hospitio recipiendum putem? Ipsi Te cœli, cœlorúmque cœli non capiunt; & tamen ad homulum hunc, ut apud eum habites, è vicino descendis? *Ad me venite quicunque laboratis.*

3. Quid sibi vult tam præclara voluntas? quò pertinet invitatio tam blanda, benivoláque? Nunc illud est, ut audeamus venire; à capite, quod indagamus, exponis. Ego vocem tuam audio: sed hæreo, moræ aliquid nectens, nec statim in amplexus tuos ruo: prohibet enim tua

majestas, meáque revocat vilitas, quia nullius adhuc officii mihi sum erga Te conscius. Obsecro Te Domine, quâ fronte domum meam Te vel abducam, vel intromittam, vel intromissum detineam, quem infensum hactenùs, & inimicum ubique mihi reddidi? Te suspiciunt Genii, Geniorúmque Principes; Te metuunt, manénque tuum adorant beatæ mentes; & nihilominùs expectas, ut nos etiam ad Te gradum grandire occipiamus? Id certè (quantum, quantum est, est autem maximum,) nisi clarè, citra contradictionem, & sine nube demonstrâsses ipse, ecquis aut appropinquaret, aut pronunciato no fidem arbitratus esset? Noah (vir integerrimus) aquarum eluvione ne periret, annos centum in Arcæ fabricâ laboravit. Moyses, interioris admissionis amicus tuus, armarium haud vulgare, sed ex incorrupto ligno, condendis, reponendísque Legis Tabellis fabrefecit: & Salomo, Regum Israeliticorum sapientissimus, Augustum tibi fanum extruxit, hostiásque mille libavit: an illis hæc mecum conveniunt, qui cùm terra, ciníque sim, Hospitem omnium maximum tugurio meo succedentem excipiam, antequàm in ornando, comandóque me plusquàm horulæ dimidium impenderim? Ut Deo secundo fruc-

fuerentur, Tibíque placerent, si nullum non lapidem volverunt tam Veterani, quàm Tyrones tui, quid uno me vel fieri, vel fingi potest ineptius, cui non solùm in tenui labor est, sed & lentum negotium, & in arctum contractum tempus? Te quidem salutariter in sacris hisce operaneis præsente, ne cogitatio, nisi pia, se debet uspiàm ingerere: Ego tamen à longâ valetudine nondùm Deo vacavi, nondùm convalui, neque me totum recollegi: cernis, ut animum meum diversè trahunt, hinc pectus inane cœlestium, necdum scopis purgatum; illinc Heroum, & Genslorum omnium dominus intimis præcordiis accipiendus; sanè (quoties in eâdem mutinâ castigantur) Tabernaculum cum cimeliis suis, quale fuit olim; & corpus tuum ineffabili fructuum, & virtutum apparatu refulgens, immane quantum inter se distant. In honore fuérunt Mosaica Sacra; scilicet, haud nego: sed ut futurorum bonorum præludia, quæ tui corporis hostiam, victimarum omnium, libaminúmque perfectionem adumbrarent. Ad corpus ergo tuum cur non exardesco magis, & incendor? In obeundis mysteriis quare me solicitudo major non circumstat, nec fervet opus? Ecce! Gens tibi dilecta, magno, atque excellenti in-

genio Viri, Patriarchæ, Prophetæ, Reges in ſuis erga Deum officiis quiſque ſe maximè jactant: David, quaſi Deo plenus, in luce hominum & chorum duxit, & muſicum haberi ſe voluit, & in omni chordâ laborans, & numeros, & modos, & frequentamenta populo præmonſtrans, Iſraelem totum ad Deum toto corde, carminéque perpetuo celebrandum induxit. Si motus animorum in beneficii, laudéſque divinas, tot antiquitùs, & tanti percrebuere, quid oportet nos facere, quos menſâ ſuâ mox communicabit dominus? Multi mortales peregrè profecti longiùs excurrunt, ut alicujus Sanctuli reliquias viſant, exoſculentur, & res geſtas enarrent: Quiſquis es, cui ſalit aliquid ſub lævâ mamillâ, deſine nugarum: nullum ego moror intertrimentum, ex quo præſentem in hoc Sacro ſe ſiſtit apud me Deus meus, ſanctus ſanctorum, conditor hominum, & Angelorum dominus. Vulgò quidem homines curioſi, & novitatis avidi, crepundiis vel indagandis, vel inveniendis, vel ſpectandis ætatem agunt: at nullo ſuo compendio, niſi verè reſipiſcentes, mores corrigant, & à vitiis deſciſcant. Uſque adeò in longinquas regiones excurſus omnis (niſi pietate condiatur) deſultoria res eſt,

est, & inutilis. O Mundi Genitor, & Autor invisibilis! quàm admirabiliter nobiscum agis, dum tui studiosis teipsum largiris, & (quò vivamus in sempiternum) in mensâ comedendum etiam nobis apponis! Hoc, hoc illud est, quod omnem mentem nostram exuperat: hoc affectus nostros incendit, hoc denique devota tibi pectora sic ad Te trahit, ut in omni reliquâ vitâ nihil, præter obsequium tibi debitum, adpromissúmque, spiremus. O miram, absconditámque vim *Eucharistiæ*; quam soli fidentes experiuntur, infideles nesciunt. Hìc namque robur spirituale donatur; hìc quicquid stupebat, id excitatur; quicquid peccato deformabatur, aut remollescebat, id hìc ad pristinum vigorem redintegratur. Tam potens est hoc, tam præsens pollénsque medicamentum, ut & mentem hominis recreet, & corporis imbelliam profliget. O Domine! quò deventum est? ubi terrarum innocentiæ studetur? quod summè necessarium est, id omninò fugimus, nec hìnc in Christi finum evolamus, in quo sita spes est tota felicitandorum. Quippe nobis (Christe) solus ipse daris & sanctitas, & liberatio; solus ipse Viatorum es solamen, ætern úmque præsidium. Itaque quo dolore esse debe-

mus, vulgò negligi, vel non ſatis adverti ſolere tam ſalubre myſterium, quod & cœlum lætificat, & orbem terrarum illaſum præſtat? proh! quantum noctis habent in meridie, qui tam ineffabile munus aut nullo loco numerant, aut pro merito certè nequaquam æſtimant? In orbe toto, ſi ſingulare modò Sacrificium unus tantùm ſacrificulus procuraret, & unus duntaxat ad procurandum locus extaret, eò certatim, quâ contentione, ſtudióque ad audiendum Sacrum undique concurreretur? Nunc verò, cùm nullibi deſiderentur, qui victimæ ſemel pro peccatis libatæ memoriam repræſentent, inopes planè nos, negligentes, & tardos ipſa copia fecit. Utcunque habeo tibi gratias immortales, æterne Paſtor, quòd pauperi, quòd exuli, quòd laboranti menſam exquiſitiſſimis cibis non ſolùm extruxiſti, ſed etiam quòd, (ſimul atque corpore, ſanguinéque tuo refeciſti,) me porrò epularum id genus aſſeclam eſſe vis aſſiduum: juvat enim ex tuo ipſius ore iterum; atque iterum audire, *Venite ad me omnes, qui laboratis eſtis, & uſtique: & ego recreabo vos.*

CAP. II.

CAP. II.

De amore, quo Deus homines in cœnâ prosequitur.

Vox discipuli.

FOrtè longum est iter, parúmque tutum; quid si Pardus in viâ? utcunque clementiâ tuâ (Domine) fretus, in viam hoc tempore me dans, (quoniam ita vis,) accedo, nec alio, nec aliter, nec alius accedo, quàm accedere solet, & debet, *æger* ad *Medicum*, *esuriens*, & *sitiens*, ad *Vitæ fontem*, *inops* ad cœli *Regem*, *servus* ad *dominum*, & res *rejicula*, *desertáque*, ad unicum suum refugium, & oblectamentum. Unde verò hoc mihi? Quis ego sum, ut aut ad Te veniam, aut cui Tu teipsum largiare, Domine? num in Dei conspectum, & consociationem irrepere sustinebit peccator? Equidem nihil priùs mihi faciendum puto, quàm ut tibi celeriter occurram, quia Tu venis ad me, tametsi probè cognoscas, servum tuum in se nihil habere, cur hoc illi præstes: vilitatem meam ultrò fateor, ut indulgentiam tuam demirer. Hinc de charitate prolixâ Te laudo,

gratiásque pro virili referam, ut & nomen tuum ampliùs illustretur, & amor erga genus humanum, uberiùs ostendatur. Quoniam igitur hoc tibi placet, mihi majorem in modum arridet accomodatio divina, nec in votis est quicquam antiquius, quàm ne quâ ex parte amoris tui abundantiæ repugnent peccata mea.

2. Suavissime, benignissiméque Jesu! quid reverentiæ, quæ gratiarum actio, quantum interrumpendæ nunquam laudis tibi debetur de Sacramenti participatione, cui non sum explicando? mentem meam in quas imagines infigam, ad dominum meum appropinquans? quem etsi pro dignitate venerari nequeo, tamen excipere discupio non aliter, quàm cerva mugit ad aquæ rivos. Itaque subjiciens ubique me deprimam, omissóque supercilio Deum solum eveham. Tu sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus es armipotens, at ego quid? homo? imò potiùs excrementum hominis, & spuma peccatoris. Ecce! Tu voluntatis inclinatione propendes ad me, consuetudinem meam non dedignaris, me familiariter uti cupis, invitæ societatem, & accubationem epularem convocas, & panem Angelorum, panem de cœlo descendentem promis, quo pane qui vescitur, in perpetuum vivet.

Et

Et tamen interim ego non sum dignus, ne quidem oculos in cœlum attollere. Unde hæc dilectio? unde studium incredibile? unde dignatio tanta? hoc tàm multiplici nomine quàm immensæ laudes tibi redduntur? Inter instituendum excogitata tua ratio, salutarísque paret: at ubi Christum ipsum in Mensâ comedendum, ebibendúmque donas, quàm jucundum est convivium! quàm excellens virtus! quàm ineffabilis veritas! quàm admirabilis operatio! Quod enim ipse dicis, id fit; & id factum est, quodcunque dixisti. Per mihi visum est hoc mirum, fidéque dignum.

3. O Deus, qui dominaris omnium, ac infinitè pates, an non in arctum te contrahis animos humanos incolens? quæso te, dirigatur cor meum, & corpus emaculetur, ut inter discumbendum non minùs ad perpetuam domini memoriam, quàm ad meam ipsius salutem edam, & bibam. De tàm insigni vitalíque solatio (in te collato) gratias age Deo, anima mea, nec intermitte; ora pro virili, gaudéque: quotiès enim edis, & bibis; totiès corporis Christi figuram recipis, totiès opus liberationis tuæ repræsentas, & totiès in facinorum omnium Sospitatoris tui participationem admitteris. Etiamsi fueris

eris cultor nec parcus, nec infrequens, certè nec amor Christi diminuetur, nec magnitudo propitiationis exhaurietur. Vides igitur quot, quibúsque funiculis ad mentem, in ordinem cogendam, renovandámq; teneris magnúmq; Salutis arcanum æquâ lance expendere; magnum appello, quod ita tibi videri debet, ac si primùm hodie Christus in alvum virginis descendisset, aut ad palum pro salute generis humani fuisset alligatus.

CAP. III.

Quod facis, id ut sæpissimè facias, tuâ refert maximè.

Vox discipuli.

UT Mensæ lætus interfim, & munere tuo fruar, en ego pedetentim, & gradatim istùc ad Te venio, (domine,) in quo solo reperitur id omne, quod aut possim, aut debeam exoptare; nam mea Tu salus es, mea liberatio, mea spes, & lux, & virtus, & decus, & gloria: quidnam ampliùs aves? hunc ergo diem hilarem sumamus; ad Te (domine Jesu) meum animum attollendum curavi: Te demissè veneror; Te peto; Te domum meam

meam introducere cupio, nec id alio consilio, quàm ut favorem cum Zacchæo consequar, & Abrahamo natorum numerum adaugeam. Corporis tui societate committi poscit anima mea, & cor ex imis pulmonibus uniri tecum anhelat. Si Te mihi concedis, & transfers, satis est abundè; nam extra Te nullum solatium prodest: & morior, si tui carendum sit. Creberrimè igitur pace tuâ tecum vivam, ne fortè cibo vitali fraudatus, in viâ defetiscar. Ita misericors, fidúsque Pontifex alumnos tuos olim docuisti. Sirempse lege mecum jam age, si videtur; quisquis enim Te ritè rectéque vescitur, is è vestigio cœli municeps evadit, & hæres gloriæ. Quia sæpè laboro, sæpè torpeo, sæpè deliquesco, planè mihi necessarium est subinde remediis uti divinitùs institutis, supplicatione, prece, confessione, communicatione, ne fortè diutiùs abstinendo, sanctissimo proposito aberrem. Cunctorum enim hominum studia prava esse comperimus jam à pueris: Unde nisi succurrit Deus, in horas singulas, & momenta collabentur ad deteriora: nec (si Mensæ communicationem excipis) habemus, quod aut sufflaminet, aut à lapsu retrahat, aut (ut ad bonum invalescamus) intercedat. Qui nunc in officio frigeo; nonne

nonne dempto remedio prorsùs obrigescerem? Propterea, licet idoneus haudquaquam sim, neque quot diebus ad celebrandum accinctus, operam tamen dabo, ne quàm obeundi rem divinam occasionem omittam. Illa demùm piæ mentis (in Ægypto peregrinantis) est consolatio princeps, quæ neque Christi simulachrum in cruce morientis, neque Deum fide conceptum excidere sibi sinit. Domine Deus, beatarum mentium Autor, qui vitalem calorem per omnem Mundum impertis, cur imperia, cur magistratus despicis, ut ad humilem animulam divertas, & esurientem utrâque tuâ naturâ faties? O felicem animam, beatâmque, quæ dominum Deum tuum & suscipis, & inter suscipiendum, incredibili gaudio superabundas! Quantum tu *Dominum*, quantum *Hospitem*, quàm jucundum *Socium*, quàm fidum *amicum*, quàm formosum *sponsum* in pectore foves! Domine! Si Te capio, Cœlum, & Terram, & eorum ornatum omnem capio.

CAP. IV.

CAP. IV.

In rebus Christi cœlestibus omni ubertate divinâ fortunabuntur ritè communicantes.

Vox discipuli.

PRopera, domine Deus, in famulum tuum uti præcipuâ misericordia, ne fortè non modestè satis, & religiosè nunc discumbatur. Urge, (si placet,) & excita, ubicunque sidit, aut cubat hoc cor, mundúmque mihi crea; sic enim convivii non analecta solùm, sed etiam dapes ipsas, & scitamenta decerpam. Affice me (precor) salute tuâ; oculos meos illustra, quò pulchrè videam, & intelligam, & comedam, & bibam quodcunque tuæ Mensæ liberaliter apponis: tuum enim solius Munus est, non manuum nostrarum opus: tuum solius est institutum, non hominis ullius inventum. Non miror, si me rapiant in Viridarium Edevense meumque cor vulnerent arcana, quæ discupiunt etiam Angeli prospicere. Domine, fer me (quæso,) dum morem tibi gerens, ad Te contendo, simplice quidem, at fervente

vente animo, fidéque bonâ: Venio, quemadmodum venire ſolent, qui nondum ſunt confirmatis cruribus, & talis; venio quaſi quodam ornatu vitæ verecundè, reverenter, abundans ſpe, certiſſimèque denique credens, cum in Myſterio Deum ipſum adeſſe, tum ineffabili ratione (per occaſionem) à fidentibus manducari. Niſi ita ſe res haberet, neque totiès, neque tàm apertè moneres, ut ad epulandum accinctus coram Te compaream, Te præſentem pectore recondam, méque ad corpus tuum adunem. Itaque, quò colliquefiam totus, & amore erga Te diffluam, nec aliis ullis in poſterum adminiculis innitar, Te maximoperè rogo, obteſtorque. Quid enim hoc Sacramentum, niſi corporis, animæque mihi ſalus? quid, niſi pigritiæ (quâ laboro) remedium, vitia mea ſanans, affectiones coërcens, debellans, aut enervans pericula? quid ad extremum, niſi gratiæ locupletioris argumentum, quod fidem firmat, ſpem alit, & charitatem accendit? O beatos convivas tuos, quos hic nullis non delitiis expleS Deus meus, animæ meæ propugnaculum, fragilitatis ſubſidium, & omnis interioris conſolationis Autor. In calamitate Tu me reficis, in jejunitate, debilitatione, aut abjectione animi Tu me ſolus

solus erigis, cæteríſq; ex ore tuo pendentibus ad benè de omni Repub. ſperandum, quaſi ſignum aliquod extollis, idq; in eum modum, ut qui prius quàm diſcumbebatur, anxii, gravati, inepti, mox à cœnâ, cœleſti cibo, potioneque completi, ſe transfiguratos in melius ſentiant, & præ lætitiâ geſtiant, tanquam ad omne bonum opus qui jam mirificè confirmantur. Cur in album divinæ Providentiæ referendos ita fermè tractes, ego nondùm aſſequor, niſi forſàn ut univerſi, ſinguliq; tàm imbecillitatem ſuam, quàm virtutem tuam alternis vicibus experiantur. In ſe nuſquam nondormitant, & frigent, & torpent, & ſenſum Religionis propemodùm amittunt: ſed Tu continuò facis, ut expergiſcantur, & in procinctu ſtent, & expediti, atque alacres rurſùs incaleſcant. Quis enim ad fontem ſuavitatis accurrens, inde non refert ſaporem? aut quis ad ignem ſtans, non inde quantum ſatis eſt caloris, in cutem evocat? ſcimus ante Te (Domine) fontem eſſe perenni rivo ſcaturientem ad vitam; ſcimus ignem etiam eſſe jugitèr ardentem, & inextinctum. E fontè verò ſi mihi non licet haurire, bonâ tuâ cum veniâ (ne prorſùs areſcam) ad cœleſtis fiſtulæ foramen aliquod os apponam, & inſtillantes inde guttulas excipiam. Si

Cheru-

Cherubinorum, & Seraphinorum amor: non inflamor, nec flagro, dabo tamen operam pietati, quotiéſcunque jus, fáſve eſt, in ſacramenti participatione quibuſdam velut incendii ſtricturis me delectabo. Quod fateor, non tantùm profeci, quantùm volui; ſed Tu (bone Jeſu) pro copiâ tuâ defectum meum ſupplebis; nam me quoque vocas, quando dicis, *Venite ad me omnes qui laboratis.* Equidem, ſi quis alius, imprimis laboro; victum cum vultûs mei ſudore tolero, valdéq; pertubor. Quotiès in me deſcendo, meaq; unius peccata mecum revolvo, plus oneris ſentio meis humeris impoſitum, quàm ferre me poſſe intelligo. Pro tuâ clementiâ, miſerere mei Deus; audi, (precor,) & opitulare, ne longiùs abeam, onuſtus vitiis, implicatus tentationibus, affectionibus malis inquietatus, nec adeſt, qui juvet, aut ſervet, aut liberet, extra Te ſolum, Domine Deus, cui vitæ meæ rationes omnes ab ineunte ætate permiſi. Ad laudem igitur, & decus, & gloriam tui nominis aſciſce me, cui corpus, & ſanguinem tuum in cibum, potionémque ſuppeditare dignaris. Profectò, qui me ſospitas, (Domine,) facillimè quoq;, certiſſiméq; procurabis, ut ardor in Te meus in hâc officû ſacri frequentatione quotdiebus adoleſcat.

CAP. V.

CAP. V.

De mysterii dignitate, déque statu, quem obtinent Sacris Præfecti.

Vox discipuli.

INstructam esse Mensam quis non advertit? At si filius es Auroræ, si castitate excellis, aut ardore pietatis ipsum Baptistam æmularis, non propterea satiaberis, sed hoc commeatu intercludêris: quippe nullius homine nati meritis datur, ut ab usu communi panem, & vinum secernat, & in Dei peculium referat. Grande jam arcanum loquor, & decus immortale Sacerdotum, quibus id ministerii donatur, quod ipsis Spiritibus haud conceditur. Non enim constant hæc Sacra, ubi qui nondùm initiati sunt, sacris operantur, nec, ipsum Christi corpus dedicare reformidant. Est quidem Sacerdos Dei minister, qui Dei sermonem ad Dei præscriptum edit: at (cui parent omnia) Deus hìc Autorem se principem fert, opificémque, quem nemo vidit unquàm. Quando igitur accumbis, Deo vaca, nec tuis ipsius oculis magìs, quàm armipotenti crede; feceris

feceris haud paulò rectiùs, si velut attonitus attendas ad dotem, quæ tibi per oraculum est collata, cùm manus imposuit Antistes. Ecce! desumeris ex hominibus. Et separâris; quorsum nam? ut libes pro hominibus. Itaq; tuiipsius curam gere, ne vel alieno tempore, vel infrequenter, & parcè, vel fide denique non bonâ munus publicum obeas, sed ubique te demonstres irreprehensum. Ad summum indies tendis, nec onere tuo te levâsti, sed arctiore longè vinculo disciplinæ constrictum reddidisti: Sacerdotem enim oportet, & omnium virtutum concentu quodam ornari, & magnum se cunctis aliis exemplum proponere. Inspiciamus in speculum (si copia sit inspiciundi) parumpèr; non versatur, ut est hujus mundi vita, sed uti decet cœli municipem, & sceleris purum. Tibi quidem inservit, tibi consulit, tibi prospicit, tecum, & pro te prosternitur, preces, & supplicationes coram Dei solio, sed vice, locóque Christi fundit, nec intermittit, quin exaudiatur, & impetret. Ad hunc ferè modum, dum officio suo defungitur in celebrando sacro, quantum est quod præstat? Deum honorat, Angelos delectat, illustrat homines, séque bonorum omnium, communiúmque commodorú socium, & procuratorem ostendit.

CAP. VI.

CAP. VI.

Ante quàm panem frangimus disquisitio.

Vox discipuli.

UBI dignitatem tuam, (Domine,) meámque è contrario tenuitatem excogitatâ ratione, nec iniquâ trutinâ, pondero, majorem in modum distrahor à duobus. Etenim, in sinum tuum si rectà non evolo, salutem, vitámque fugio: si verò sine mentis compositione domo meâ pedem effero; Deum ad iram provoco: quid igitur agam, aut quò me recipiam?

2. Ô Deus, ô derelictorum vires, & oraculum! doce me (quæso) tuam vivendi viam, & ad pietatem exerce cœnæ tuæ nec insolentem, nec inconcinnam, nec ineptam. Scio suavem omnem esse cum Deo familiaritatem, præsertim, quandò neque convivandi leges, neque rationem ad Deum me toto animo convertendi, neque frangendi Spiritum (quod divinum est sacrificium) ignoro.

CAP. VII.

CAP. VII.

Mores quisque suos corrigere debemus, & diligentèr expendere.

Vox dilecti.

ANte omnia tàm fidei plenus, quàm assiduus in functione Minister ad mysticam Mensam accedat, nec abjectione corporis modò, verùm etiam animi demissione majestatem divinam illustret, & convivis omnibus exemplo præluceat. Quisquis es igitur, tuam ipsius conscientiam non populari trutinâ, sed Aurificis Staterâ peranguste castigato, nullum non ejus recessum, nullum anfractum non excutiens. Annales evolve, totius ætatis anteactæ noxas seriò recolens, incipe tibi maximoperè displicere: displicebis autem abundè, si Deo palàm confiteris: quâ parte modum excesseris, vel, quod præstandum erat, omiseris: quandò tàm in genere, quàm singulatim, ubi tantillùm vel deliraveris, vel titubaveris, inveniſti, noli (si sapis) quicquam ex conspectu Sedentis in solio, abdere; sed etiam atque etiam vide, ne fermenti veteris ullum vesti-

vestigium uspiàm deliteat, quod in itinere Religionis impediat, aut oneret, aut urat.

2. Dum tempus est haud alienum, in te descende; discruciare animi, quantùm pote, doléque secundum Deum; quorum autor fuisti, ea veniant in mentem tibi, nec Deum aude celare. Si (velut emancipatus vitii) nondùm superis studes; si vel frænum libidinis laxas, vel mundanis cupiditatibus inhias, id quoque fer ægerrimè, Téque conturbet invaletudo tua. Tua namque res agitur, tibi seritur, cui negligenti esse non licet, quamdiu manet in te quicquam, quod animum gravet, aut ad convivium evolanti pennas incîdat. Porrò, de flagitiis tuis interrogandus es, cur carni studes; cur veterem hominem cum suis actionibus non exuis? cur imaginibus & vanis & falsis elusus totiès, neque custodiâ, neque vigiliis ullis te circundas? patent hæc omnibus ad visendum. Quæ foris extant, maximi facis: quæ verò sunt intùs, vel habes despectui, vel illuvie, sordibúsque horrere finis. Risum quidem ubique captas, & dissolutè magis, quàm ullus cachinno; sed mœrorem interim ex criminum morum recordatione nullum suscipis. Ad bacchandum in voluptatibus corporis, quis uno te vel expeditior, vel promptior apparet?

paret? at adversâ viâ, quis ad animi sa
jus, fáſq; componendũ hebetior, aut tardi
or? Quæ vera, quæ gravia, quæ justa,
quæ modesta sunt, averſaris, ut in rerũ no
varum audiendi, ſpectandíque curâ con
ſeneſcas. Facultatibus affluis; quis ne
ſcit, aut negat? & tamen Miſer ita com
parcis, quaſi Genium tuum defraudare
ſatageres. Quicquid in buccam venit,
quamvis ad te nihil attineat, id effutis
& puerilitèr, & inconſideratè. Non re
pudent hæc? Verbis explicare non eſt fa
cile, quàm diſcinctus publicum aſpicis,
quàm ad internoſcendam vitam alienam
curioſus, quàm ad emendandam tuam
deſidioſus? Laborem ita fugis, ut etiam
otium involes; quíque nugis, & fabellis
delectaris, ad preces, & ſupplicationes
oſcitaris, nec ab ore Dei pendens, nec in
diviſâ cum Chriſto conjunctione vivens.
In foro, quando res tua non vertitur,
an te decet irritabilem, & inconſultum
jus dicere, neminémque non cenſoriâ vir
gulâ notare? Nuſquam tibi conſtas; in
ſecundis tuis rebus ſi lætitiâ circumfluis,
in adverſis certè (velut ignavum animal)
flacceſcis, & aculeum amittis. O te cæ
cum, qui hæc ante non videris; hæc ta
tem, & limen omne ſceleratum, & mo
rum id genus perverſitatem ex animo ex
cu

pſus, ſi coram Deo lapſus tuos ſingulatim & enumeras, & recognoſcis, & damnas, & abſiſtis, & ad frugem bonam te recipere firmiſſimè decernis, age, præſta te virum, pete, vel potius omnibus precibus ora veniam, & obſtare. Quando ita vis, in Sacram Menſam pectore toto incumbe, téque viventem Hoſtiam acceptámque domino libato, cui tutò mandes, ſiquid rectè curatum velis. Non enim avet ille mortem morientis. Ad exitium peccati nemo ſibi poteſt meliùs, aut rectiùs proſpicere, quàm ſi quotidiè Deo ſemetipſum in hoc epulari Sacrificio libet.

CAP. VIII.

De oblatione Chriſti in cruce, quam ubi rectè perpendimus, omnem voluntatis noſtræ ſenſum renunciamus.

Vox dilecti.

UT expanſis in palo manibus, & corpore nudo meipſum ultrò Deo Patri libavi; ſic teneris ipſe te mihi viventem, ſacram, acceptámque hoſtiam addicere.

dicere. Nam aliud te non posco, quàm ut tibi renuntians, pietatem ames, & ergo me submissè te geras. Quicquid tibi vendicas, extra teipsum, id ego non moror: tua namque non expeto, sed te.

2. Quemadmodum, si quæ reliqua sunt omnia, possideres, excepto me, non conquiescerès; ità quoque mihi minimè satisfacis, ubi te mihi totum non dedicas nec dedis. Quare si te Deo victimam offers, fertum erit eximium, & gratum, & favorabile. Ecce! tuâ causâ Patri meo me totum obtuli; corpus & sanguinem in cibum tibi dedi, ne non totus tuus essem, túque vice versâ totus meus. Cæterùm si te tibi servas, si tecum habitas, si totum te mihi non dicas, tum certè neque fertum tuum est absolutum, neque (quod oportet) duo nos in unum coalescimus. Proinde tuis in studiis, incœptísque cunctis, si modò libertatem, & gratiam adipisci cupis, principiò te Deo (qui redemit) in manum commendato. Paret enim ideò paucos in libertate, in quam Christus nos asseruit, stare colluſtratos, quia vel nescíunt, vel nolunt, vel negligunt sponte suâ se, solidéque denegare. In hoc dictum illud meum sine controversiâ probato, *Quicunque non suis* omnibus *valedicit, non potest meus* ſe *disci-*

discipulus. Meus esse discipulus non potes, qui neque tuum ipsius animum odisti, neque te mihi totum cum libidinibus, & cupiditatibus emancipâsti.

CAP. IX.

Et ipsi nos, & quicquid nostrum est offerre Deo debemus: item summoperè noctes, ac dies (quantum spectat ad omnium salutem) orare.

Vox discipuli.

QUæcunque cœlo, terráque continentur, omnia tua sunt domine; manus tua fecit omnia. Ego igitur (quantuluscunque sum) in munus voluntarium offero me tibi. Absit, ut auribus tuis hoc dem. Ex animi mei sententiâ loquor: ad perpetuum obsequium, in perpetuam laudationis victimam me tibi do, dico, dedicóque: respice me benignè; accipe tibi me mecum corporis tui fertum obmoventem; ídque tàm mihi, quam universo populo tuo benè vertat.

2. Domine, mea (sip acet) omnia sive pericula, sive facinora, sive delicta (quæcunque ab ineunte adolescentia ad hanc

horam admiſi,) ſiſto, repræſentóque quaſi in arâ divinæ indulgentiæ victimam adolendam, cremandam, conſumendam. O Deus, abole crimina, ablue me multum à vitiis meis, dele noxas, labeculas (quas inſpicis) abſterge, purgatam mihi mentem redde, méque pacis oſculo diſſuaviare.

3. Quid aliud peccatis meis faciendum reſtat, quàm ut ſecundo Deo acerbè fleam, lamenter, & deplorem? Nam ea mihi vehementèr diſplicent; ſi qua fides, nunquam iterabo, nec duplicabo, ſed ætatem (quoad ejus fieri poſſit) abominabor. Fert animus (ita vivam) corrigere mores, & ad ſanitatem revertere; per nomen tuum (quod ubiq; clàret) ignoſce mihi Deus, & reconciliare; libera hanc animam, quam ſanguinis tui pretio redemiſti. Ecce! tuæ me clementiæ trado, tibi in manus me commendo; tibi vis, utere me pro arbitratu, ſed placidè, lenitérque, non ex merito meo me tractans. Siquid in me virtutis eſt, (quod ſcio quàm ſit exiguum, & imperfectum,) id quoque tibi reor offerendum, ut magis indies & magis abſolvas, méq; tandèm tardiuſculum, & nulli pretii homuncionē ad laudatū finem perducas.

4. Ad hæc, offero quoque tibi parentum,

num, amicorum, fratrum, sororum, omnium que mihi charorum vota, preces, egestates, curas, ut omnia dispertiantur, prout cuique opus est.

5. Ad extremum, offero tibi (quascunque flexis poplitibus effudi) preces in hostium gratiam qui vel infectati sunt, vel divexârunt, vel injuriam fecerunt, vel convitiati sunt. Domine, radicitùs aufer animis omnium indignationem, iram, suspicionem, disceptationem, & quicquid ullo modo vel lædere possit charitatem, vel amorem erga fratres nostros refrigerare. Eorum in primis, Domine, miserere, qui poscunt misericordiam, & ingemiscunt: beneficium confer iis omnes singulósque quibus opus est indulgentiâ tuâ, largire propitius, ut per te gratiam adepti, tibi adhærescamus, vitámque sempiternam metamus.

CAP. X.

Ad cœnam domini quod attinet, ubi parata sunt omnia, non temerè debemus nos excusare.

Vox dilecti.

1. QUid rivulos consectaris? ut morbum in venis, medullísque insidentem removeas, ut ad sani-

tatem redeas, ut adversus Satanæ periclitationes, & impetus, & argutias magis indiès, magísque firmeris, ipsum bonorum fontem accedere debes, indéque divinæ benignitatis, clementiæque, quantum sufficit, exhaurire. Novit Hostis ad innocentiam tibi maximè profuturum, si modò meus particeps sæpe sæpiùs evadas, & Mensæ communis assecla: novit (inquam) hoc Hostis, & (quia tenet ad ungues) modis omnibus, artibúsque dabit operam, ut istìnc fidentes omnes tecum depellat.

2. Quò crebriùs ad cœnam addictus contendis, eò Satanas in te (quod aliis usu venit) acriùs insurget, & impetet, ut remoretur. Gaudet enim nequam Genius, unà cum Divis convenientibus (ut refert Job) interesse Sacro, nec id alio consilio; quàm uti molestiam convivis creet, aut negotium faceſſat, aut denique scrupulos injiciat, qui vel Sanctorum fidem labefactent, vel religionis æstum restinguant. Versutiam autem, & dolos, & id genus machinationes omitte, quò faciliùs, & certiùs Artificis, & Autoris sui capiti sint. Tu (qui servans es honesti) deride miserùm, & contemne; nam à proposito sancto (præter diabolum) nemo te dehortabitur.

3. Non-

3. Nonnunquàm etiam, dum Paſcha polluces, urgebere curâ, ſolicitudinéque nimiâ mentem tuam ad divinum præſcriptum applicandi. Sed inde, quò te feliciùs, & citiùs extrices, auſcultа parumper, quid ſibi velint Sapientes, quódque ſit eorum conſilium; ſiquando, (quale ſit id, de quo conſideratur,) accidit dubitatio, ſtatim abjiciatur, & procùl, ne vel cœleſtis gratiæ curſum ſufflaminet, vel tuæ mentis æſtum compeſcat. Quid enim? hæſitatione, jactationéque diſtineberis ab Epulo? abſit; quin eò celeriùs ito confeſſum, poſitíſque genubus obſecratum, ut quicquid in te deliquerint homines alii, id integrè remittatur illis. Quod ſi quem ipſe vel læſeris, vel incommodaveris poſce Deum veniam, & is è veſtigio tibi condonabit.

4. Nec ex tuâ dignitate, nec è te feceris, quoties aut tuorum ſcelerum enumerationem comperendinas, aut cœnæ dominicæ participationem in craſtinum differs. Ocyùs ergo vetus fermentum expurgato; ſi quid obbibiſti veneni, ſtatim expue, ac in allevamentum ſingulare remedium adhibeto. Quod ſi negligis hodiè, gravius impedimentum ſe crâs interponens, aut diutilè prohibebit, aut ſaltèm te minùs aptum ad officium reddet.

Languoré omnem, desidiámq; tibi quamprimùm excute, præ animi ægrimoniâ, vel ob occasiones quasi quotidianas noli te ceremoniis subducere; nam quò sæpiùs omittis, aut abstines, eò te magis insolentem, & stupidum, & ineptum offendet. Proh dolor! sunt qui vel cunctantur, vel tepent, vel omninò refrigescunt, ne scilicet arctiùs, quàm unquàm antea, constringantur ad vigilandum.

5. Verum enimverò si parcus hìc, aut crudus, aut infrequens es cultor, professò tu nec in Deum, nec in proximum tuum eâ charitate (quâ par est) efferveſcis. O Deus! tui tantùm amans est, non amator, qui tecum in sacris istis ætatem non agit, sed inde nullo negotio depellitur. Ille demum & beatus, & acceptus Deo versatur in terris, quisquis ad senectam usque, & canos in arcano fidei sibi probè conscius, sic agit ut nunquàm, nusquàm non in procinctu stet et quasi mysteriorum Alumnus ad opertanea sacra admittatur. Nam hisce (si commodè, neminéque advertente fieri posset) quis non interdiù, noctúque vellet interesse, idque non solùm cum vivendi singulari lætitiâ, verùm etiam cum spe meliore moriendi. Neque tamen vitupero, si quis Christum spiritualiter amplexus, justâ de

de causâ lautitiis istis sacramentalibus, (nisi die, loco, tempore stato procurentur,) abstineat. At imparatum ad hoc epulum subinfert se, quicunque animum suum non componit, nisi quia festum instat, aut receptus id mos exigit. Felix ille animi, qui se domino toties in solidum sacrificium immolat, quoties mortis Christi memoria celebratur. Si celebras ipse, neque brevis esse labora, neque prolixus ultrà quàm & instituti rationi, & eorum moribus conveniat, quibuscum versaris. Plures juvabis, & lucrifacies, si non ipse tibi, non studio tuo te, sed universis & singulis collegis emancipans, omnium commodis aperte studebis.

CAP. XI.

Animæ fidenti nihil perinde gratum, acceptumque esse posse, ac Christi corpus, & S. Scripturam.

Vox discipuli.

SUavissime domine Jesu! ô quàm jucunditati se dat, ô quàm in adipato, defæcatoq; convivio, de lautitiâ non efferendâ gloriatur anima pia, quæcunque

Tecum epulatur! Nihil enim apponitur mensæ, quod edat, & bibat, extra Te solum, (qui potissimùm palato satisfacis,) & cui propterea totâ mente studet. Mihi quidem auro, obrizóque longè jucundius eveniret, si modò coram te lachrymas ab intimo corde funderem, quibus, ad exemplum Magdalenæ, pedes tuos rigarem; cæterùm orbe terrarum relicto quò te recepisti religionis ardor? ubi latent vultus præ ploratu squalentes? sine dubio, spectante Deo, mentibúsque beatis, ardere mihi debet animus, & præ gaudio ubertim fiere; nam inter accumbendum, adumbratum quidem, & repræsentatum, at præsentem dominum agnosco. Domine, tanti splendoris es, ut ad vultûs tui majestatem & ipse caligem, & mecum Mundus. Utcunque, in eo me delecto, lætor in eo, triumphóque, quem omnes Angeli cœlestes adorant. Hoc autem ago non in ipsâ re, & sine nube, (ut Angeli,) sed in rei fiduciâ, per fidem ambulans, & custoditus ad salutem, ultimo tempore exhibendam, quandò dies illucescet, umbræque facessent. Nam cùm veneritperfectum, omnium sacramentorum usus intercidet. Sacramentalibus adminiculis opus non habent beatæ mentes quoniam in conspectu Dei sine ullâ intermissione se

se jactant, & ejus majestatem coràm intuentur, in eandem imaginem transformati splendore perpetuando, sermonémque carnem factum, (ut is erat à principio, æternúmque manet apud Deum,) degustant.

Dum in istis totus sum, aliorum solaminum, etiam spiritualium propemodùm me tædet. Nisi Dominum meum luce, decoréque verendum oculis meis usurpem, quicquid aliud cerno, vel audio, ne tritivillitio quidem id redimendum arbitror. Testis es ipse (Deus mi) nihil uspiàm esse, quod animum meum tibi deditum soletur, aut confirmet, extra Te, quem ætatèm intueri cupio. Hoc autem (quàmdiu moram hìc traho) nunquàm eveniet. Quamobrem mihi patientia opus esse intelligo, quà tibi me, studiáque mea libentissimè permittens, & voluntatem tuam exequens, aliquandò tandèm victoriam reportem. Qui tibi vixerunt addicti, cœlóque jam locantur, antequam hìnc emigrabant, obstinatè durârunt, exhibendam olim gloriam fide, tolerantiâque notabili præstolantes. Quod illi crediderunt, id ego credo; quod illi sperârunt, id ego quoque spero; & quò perveneruntilli, beneficio tuo (domine confido me perventurum etiam. Interea, toto

pectore

pectore incumbam operi; progrediar arans in fide, spéque triturans, & Sanctorum tuorum rebus gestis animatus. In vitas enim omnium, tanquàm in speculum, inspiciam, atque ex aliis sumam (quod excellentissimum est) exemplum mihi.

Quid igitur faciam? in eum jam res locum rediit, ut (si me velim esse salvum) duo minimùm compareant, absque quibus vita mihi vitalis non erit: donec enim in corporis hujusce carcerem condor, opus habeo cibo, luminéque. Corpus ego tuum mihi, tàm valetudine, quàm naturâ vacillanti, in animæ, corporisque alimentum dono dedisti; nec non oracula, dictáque tua lucernam meo pedi, lucemque itineri posuisti. Sive hoc, sive illud loquor, altero, vel utroque carens, videre non possum ampliùs. Nam divinus sermo lux est animæ, sacramentúmque panis est vitalis. Unde, (si non egredimur ærarium Ecclesiæ) binæ Tabellæ videri possint, quarum una pane appositicio ante Deum perpetuò nobilitatur; altera lege divinâ fulget, sanam doctrinam complectente, veram fidem proponente, rectáque tendente ad interius sparium, quod hyacintho, purpurâ, cocco, byssóque contextum, sanctum sanctorum re-

recludit. Est tibi gratia, domine Jesu, lex æternæ lucis, de doctrinæ Tabellâ, nobis ministerio Vatum, Apostolorum, Doctorúmque datâ.

Est etiam tibi gratia, Creator, & Redemptor hominum, qui sic amâsti Mundum, & in istius affectûs significationem instruxisti Cœnam, & (quod comedamus) apposuisti Mensæ tuum ipsius corpus, & sanguinem. Ita namque fidentes omnes admirandum in modum lætificas, & poculo desiderii dicam, an salutis omnibus Paradisi delitiis spumante, exhilaras. Nobiscum convivantur Angeli, sed majore jucunditate perfunduntur.

O magnum, Augustúmque munus famulantium! Ministris namque datum est sacramentum Domini, (Deo quasi proprium) verbis solemnibus addicere, manu prehendere, labiis honorare, ori admovere, & cœleste beneficium (ad Dei gloriam) aliis etiam administrare. Quàm mundæ debent esse manus istæ, quàm defæcatum os, quàm emaculatum cor, quod ingredi dignatur Autor ipse elegantiæ, modestiæque? Nihil nisi purum, nihil nisi amabile, nihil nisi commodum, & utile, & fructum ferens, exibit ex illo ore, quod Christi mysterium toties accipit. Simplex oportet sit, & castus oculus, qui

qui Christi corpus intuetur; pura manus oportet sit, & ad cœlum extensa, quæ tangit eum, à quo condita sunt omnia. Sacerdotes unicè spectat, quod lex habet, Estote sacri, nam sacer ego sum Deus. Quâcunque in re nobis erit opus, adsis nobis Deus omnipotens, idque pro tuâ beneficentiâ, quò sacerdotio inaugurati, dignè tibi perfungamur, optiméque nobis conscii simus. Quòd si tantâ, quantâ debemus, innocentiâ neq; vivimus, neque aram tuam circundamus, largire tamen, ut, quæcunque peccavimus, aversati, misericordiam à domino consequamur, & studio, benivolentiâque majore in posterùm tibi serviamus.

CAP. XII.

Omni curâ, studióque præparare se debere ritè communicaturum.

Vox dilecti.

PUrus sceleris ego sum, amator, & Autor sanctitatis, ipsâ mundicie mundior. Ubique mentem explorans, & renes, mihi cor humanum in domicilium quæro, & inventum, quasi meam possessionem habito.

bito. Ite ſtratum, inſtructúmq; mihi manſionem, ubi Paſcha cum meis diſcipulis polluceam. Si cupis, ad te veniam, & apud te maneam, expurgato vetus fermentum, animúmque ad Dei habitaculum luſtrato. Mundum totum, turbámque ſcelerum integram exeſſe procùl jubeto; qualis eſt ſolus in tecto paſſerculus, ſedeto, de tuis commiſſis ſæpè multúmque (cum animi tui ægrimoniâ) cogitans. Quiſquis amat, is amico ſuo manſionem primam, excellentiſſimámque in anteceſſum exornat, ut affectum ſuum ita quodammodò demonſtret. Cave tamen exiſtimes, ullu tuo ſtudio, vel induſtriâ poſſe Deo dignum hoſpitium adaperiri, licèt id annum integrum, & quod excurrit, egeris: mea clementia, meum unius beneficium eſt, ſi pauper, & ulceroſus invitaris, & manum etiam in menſam meam porrigis: nec reperies, quod (præter actionem gratiarum) mihi rependas. Quantum in Te ſitum eſt, fac omni officio, ac potiùs pietate; non quia mos is eſt tibi, neque quia neceſſe habes, ſed timidè, trepidéque cum animi ſimplicitate, tanquàm recipiens corpus domini, qui dignatur in te deſcendere. Ego ſum, qui vocavi te; quod fit, id ego fieri præcepi; me vide; tuam egeſtatem abundantiâ meâ

meâ ſupplebo. Profectionem adornato, venito, & accipito me. Si tibi largior ardoris beneficium, immortales age Deo tuo gratias, non quia dignus es ipſe, qui caleſcas; ſed quia Deus conditionem tuam miſeratus eſt. Si non incaleſcis, at magis adhùc, & magis areſcis, incumbe pro virili ſupplicationi, & ingemiſce, & pulſa; nec priùs omitte, quàm idoneus evadis ad auxilii ſalutaris accipiendum micam aliquam, guttulámve. Me quod attinet, cùm vitam omnibus, & flatum, & omnia conferam ipſe, neque tui, neque ullius ſum egenus: at tu (quia rectè non habes) eges me medico: neque venis hùc, ut ſanctum me reddas! ſed ego commodùm, & ad tempus occurro quò tu reddare ſanctior. Adhæc, Tu venis, ut ope meâ ſaneris, ut in ſocietatem mecum committare, ut in integrum meo beneficio reſtituare, & ad frugem extimulére; noli dotem (quâ prædituſ es) negligere, ſed accingere, viam omni ſtudio para, dilectúmque tuum, tibi chariſſimum, in animum penitùs admitte. Ne quid fiat ſecùs, quàm vis, quàmque oportet, age, ad ſtudium te ſeriò compone non ſolùm ante, verùm etiam à menſæ communicatione. Non miror eſt virtus, quàm quærere, parta tueri; vide ſis. igitur, ne

non

non ad custodiam ignis advigiletur; si fidus, & assiduus es, nec de stativo præsidio deturbaris, ecce (rebus jam ad tranquillitatem accommodatis) ad majus beneficium acquirendum optimè præpararis. Inceptè molitur aliquid, quisquis in exterioris lætitiæ gesticulationibus se nimis effundit. Profanas verborum futilitates evitato. Recessûs, & solitudinis amans fruere Deo tuo: nam in eo te delectas, eo gaudes, eum possides, quem totus Terrarum orbis eripere tibi nequit. Is ego sum, cui te totum dare debes, ut in posterum non in te, sed in me sine sollicitudine vivas in perpetuum.

CAP. XIII.

Id frangenti panem est in votis antiquissimum, ut unus quasi animus in Eucharistia fiat cum Christo.

Vox discipuli.

QUis mihi dabit, ut (urbem, & vicos, & fora perlustrans) Te solum inveniam, quem ex animo diligo, & fruar, & tibi liberè, dum nos inter nos sumus, quic-

quicquid in viſceribus occultatur, aperiam. Certè quidem ratio, vitæque meæ moderatio poſtulat, ne quis hîc interveniens me reſpiciat, aut obſervet, aut disjungat, quo minùs (ſi tibi libet) nos inter nos cognoſcamus, & interloquamur, & convivemur, quemadmodum inter charos, amicóſque amat fieri. Magnum eſt, quod paro; magnum eſt, quod expecto: ſed (quàm poſſim obnixè) hoc oro, hoc rogo, hoc obſecro, hoc votis omnibus exopto, ut (creatis rebus omnibus repudiatis) ſoli dilecto meo adhæreſcam, ut intimis ſenſibus miſceamur, ut pari voluntate concinamus. Iteratâ namque corporis, & ſanguinis tui participatione, magis indiès, magíſque perdiſcet aliquando tandem diſcipulus tuus ſupera ſentire, liquidæque voluptatis partem aliquam deguſtare. Ah! Domine Deus, quando nam tecum in unum adoleſcam? quando mei prorsùs oblitus, ad nutum tuum unicè componar? quando me ſic abſorbebis, ut meus amicus meus ſit, & ego ejus.

Verè meus es dilectus, ô prælate cunctis millibus; mihi ſolus es & electus, & peracceptus, in cujus amicitia, clientelâ, fidéque, toto vitæ meæ tempore libentiſſimè manebo. Tu mihi pacis autor, Tu tranquillitatis arbiter audis; extra ſe nihil

nihil uſpiàm eſt, niſi labor, ærumna, calamitas, & exitium. At Deus es, qui Te occultas, neque conſilii tui participes habes impios; ſed vexatos interìm, & de gradu dejectos alloqueris, & alloquendo recreas. O quàm ſuavis eſt (Domine) ſpiritus ille tuus! Nam, quò tuis alumnis læta nunciares, invitas, ut pane veſcamur ſuperne deſcendente, nectaréque dulciore. Quæ tanta Gens, ad quam Deus accedat, ut ſolet Jehova Deus noſter, quotiès eum invocamus? Is tenues ab humo ſuſcitat, & pauperes à pædore ad cælum attollit, & in perpetuum eorum nutrimentum, ſeipſum præbet comedendum.

An ullius Gentis nomen ita proditum eſt, ut Chriſtianorum? quæ magìs dilecta Natio fuit unquàm, quàm mens Dei metuens, ad quam accedens Numen ipſum alloquitur nocte, carnémque ſuam in alimoniam impertit? ô beneficium ineffabile! ô ſtupendam, nec hactenùs auditam accommodationem! ô tam potentem, quàm eſt mors, amorem! ô amorẽ in genus humanũ univerſum collatũ, qui nullos ſibi fines, nullos terminos conſtituit! Si non ii ſumus, qui debemus eſſe, nullum non lapidem movebimus, ut benevolentiæ divinæ pari (ſi res feret) obſequii ſignificatione reſpondeamus. Quod

ego

ego dem, aut rependam, nihil habeo; neque quicquam excogitari poteſt magis acceptum, quàm ſi mentem meam totam immolem, oculóſque divinis inſtitutis oblectem unicé. Nam ſimùl atque mea mens in Societatem tecum (Domine) committitur, exultabunt intima, præcordiáque gaudebunt. Tum uſus me familiaritèr, ſtipulaberis in hæc verba, ac dices, Apud me ſi fueris aſſiduus, Ego adero tibi; ego gratus, & acceptilans reſpondebo, Dignare modò (Domine) adeſſe mihi, & ego ſingulari pietate tecum permanebo. Totum hoc eſt ſtudium, totúmque deſiderium meum; hoc eſt, Domine, quod omninò cupio, ſuſpiróque. Nihil autem eſt amabilius, nec copulantius, quàm morum ſimilitudo bonorum. In quibus enim eadem ſtudia ſunt, eædémque voluntates, in his fit, ut æquè quiſque altero delectetur, ac ſeipſo: efficitúrque id quod in amicitiâ ſolet, ut unus fiat ex pluribus.

CAP. XIV.

CAP. XIV.

De fidentium quorundam ad Christi corpus recipiendum animo fervente.

Vox discipuli.

O quàm multa sunt bona tua, (Domine,) quæ tui metuentibus recondidisti! quotiescunque subit animum, ardore quanto, quámque frequenti conventu viri verè pii convolare solent ad Eucharistiam, ego pudore suffundor, turpiter frustror, fædéque retrocedo. Me namque (quod fateor) in itinere sacro languor, & tepor, & frigus sic occupant, ut ipse me sentiam esse rem rejiculam, inultam, desertam, veternosam, & propediem ad vastitatem redigendam. Solis accessum non cognosco; coram Te (Deus) ubi compareo, nec purgo manus, nec animum lustro, nec totus ardeo, nec eo trahor impulsu, quo solent, qui præ studio summo frangendi panem, se non potuerunt à lachrymis continere. Deum illi quidem, bonorum omnium fontem, affectione Deo dignâ desiderârunt, nec aliter,

alitèr, quàm tuum corpus comedendo, famem ſuam ſolari potuerunt. O facilè ſtudioſiſſimam tuorum famulorum fidem, grandéque divinæ præſentiæ teſtimonium! Verè quidem in frangendo pane Dominum internoſcebant illi, quibus (dum eos in viâ Jeſus ſalutat, & alloquitur) non potuit non ardere vehementèr animus. Eheu! ſtudium id genus, & amor, & religionis incendium mihi deſunt. Propitius eſto mihi dulcis, & benigne Jeſu; inopem fer, & pauperem tecum convivantem, quò, poſt guſtatum de cœlo panem, fides alatur, corroboretur ſpes, incendatur charitas, nec unquàm defetiſcantur, donec ad exoptatos exitus provehantur. Beneficii quantumcunq; eſt, quod expeto, poteſt id & ſuppeditare mihi tua clementia, & impertiri quoque (quandò tibi placet) impigrum, fervénſque tui deſiderium. Quamvis ad rationem, & modum eorum, qui tibi ſingularitèr addicuntur, non incaleſco, tamen annuente Te, noctu Te cupiam, & avidâ mente ſemper invigilans, omnibus precibus ubique contendam, ut efflictim Te depereuntium numerum augeam ipſe, & eorum contubernio quaſi ſocius adiungar.

CAP. XV.

CAP. XV.

Ardoris beneficium animi demissione, suique denegatione obtineri.

Vox dilecti.

BEneficium hoc ardoris (quod faces, & stimulos animo subdit) & sedulò perquirere debes, & obnixè rogare, & expectare tacitè, & gratè accipere, & submissè custodire, & (si pote) diligentèr uti, nec non rationem, & modum, & tempus (quo tui cura cœlitùs habetur) Deo soli committere definienda, donec ad te revenerit ipse benevolè. Si (quod experiris) auxilium minus ferè nihilo sit, eo te magis in conspectu Dei submittes; neque tamen animum desponebis, aut extra ordinem excruciaberis, nam horæ momento non rarò dat Deus, quod diutilè distulit, aut denegavit. Certò quidem largitur ille: sed crebrò non ante certamen extremum; dum orandi finem facis, largitur, quod ab initio non impetrabas.

Si continuò, si nec-opinatò, vel simul atque petis, opitularetur, & subveniret Deus, certè, ferendo non esset imbecillis frater. Agedum ergo; noli beneficium arrogare tibi, sed expecta (quàm potes)

humillimè, atque eâ (quâ decet) patientiâ, peccatis interim tuis, tibíque vitio vertens, quòd non conceditur, aut ſtatim aufertur opportunum auxilium. Modicum eſſe videtur interdùm, & propè deſpiciendum, aut pro nihilo putandum, quod influxum, illapſúmque divinum impedit, aut vultum hominibus ſubtrahit: at modicum profectò non eſt habendum, quod tantum intercipit emolumentum: verùm cujuſmodicúnque ſit, ſive magnum, ſive parvum, id ſi tollis è medio, perfectè vinces, & quicquid poſtulaveris, id tibi continget.

Quamprimùm totâ mente, totóque animo te Deo dedas, oportet; non ardua tibi, difficiliáque pro libitu tuo propone, ſed arbitrio divino te totum trade, & acquieſce; ſic officio tuo perfungêris, & tibi res ſuccedet ex animi ſententiâ. Nihil enim æquè palato tuo ſapiet, nihil æquè te juvabit, ac ſi te totum ad reliquam voluntatem divinam finxeris, & compoſueris. Quiſquis igitur res omnes creatas aſpernatur, & mentem ſuam ab operibus mortuis expurgans, tantùm ad Deum applicat, is idoneum maximè diſcipulum percipiendæ Gratiæ ſe reddit. Amat plerumque Deus beneficia (quæ diſtribuit) in ſolia vacua transfundere, eadem-

eadémque ad ſummum uſque replere. Quanto caducis rebus citiùs, quanto ipſe tibi renuncias perfectiùs, crucémque tuam tollis, & tibi moreris, tantò celeriùs illuceſcet tibi Gratia, copioſiùs intrabit, & cor altiùs elevabit. Inde tranquillitatem ſenties, & (tanquam in pacato mari) malaciam. Tunc videbis, & affluës, & adverſis rebus animum tuum explicabis, idque quia divina manus adeſt, cui te totum in perpetuum regendum permiſiſti. Felix eſt, quicunque ſe Deo fidelem, ſucerúmque præſtiterit, nec cor ſuum fruſtrà comederit. Is enim cum animo ſuo Deum commiſcet, & efficit penè unum ex duobus, in Euchariſtiæ participatione; úſque adeò neque ſuum ſtudium quærit, neque ſolatiolum venatur, ſed ultra ſtudium omne, ſolatio.úmque (quod ei profit) divinum decus, & gloriam aucupatur.

CAP. XVI.

Vſus omnes noſtros evolvendos eſſe Chriſto, & ejus opem obnixè requirendam.

Vox diſcipuli.

NUnc illud eſt profectò, quòd & avidis ulnis, & votis antiquiſſimis circumN 2

cumligare Te velim, amantiſſime, dulciſſimeque Domine, quem præcordia mea totum ſpirant. Imbecillitatem meam egregiè Tu tenes; ſcis (quos fero) dolores, nec, quibus, aut quot, aut quantis calamitatibus ſim impeditus, oppreſſus, labefactatus, ignoras. Ecce! membra metu debilia contremiſcunt; animus timore propemodùm obſtupeſcit: neque tamen frangor inſanabiliter; Quin potiùs ad Te (maxime Deus) accedo in tempore, & propiùs, hæreóque complexu, ſpem, ſalutem, auxilium, conſilium expectans. Deum jam alloquor, omnium (quæcunque in Hominum, aut Geniorum diſceptationem cadere poſſunt) intelligentem: Deum appello, cui nuda, reſupinâque patent intima, quique ſolus in adverſis omne genus reficere me, firmareque potes. Deus mi, probè nôſti, quibus adminiculis egeo, quámque ſim (ubi ratio virtutis habetur) ærumnoſus, & miſer, & egenus, & cæcus, & nudus: eóque magis indulgentiæ tuæ limen obſideo, beneficium implorans erga mendicum, & miſericordiam obteſtans. Bone, benigne, pollens Deus, audi; eſurienti ſubveni, veternum excute mihi; frigus meum amoris igne flagret, & cæcitas adventûs tui claritate faceſſat. Quò reapte mutem

ceptis Tibi, pergratis, & ferventibus officiis abundarem. Summo quoque ſtudio (Domine) tibi repreſento, quicquid religionis accenſus homo, Deoque plenus, aut in animum ſuum inducere potuit unquàm, aut affectare: me verò quod attinet, nihil omninò mihi reliquum feci, ſed me totum (quantus, quantus ſum,) & omnia mea, ſponte, gratis, alacriter numini tuo conſecravi, qui Deus meus es, & Autor, & Soſpitator, ídque (ſiquâ fides) affectu non alio, quàm ipſe vis, & amas. Unde (quod audeo ſperare) nec obſervantiâ minore, nec aliâ fide, vel charitate; nec aliâ voce Deum hodie ad ima viſcera nitor admittere, quàm admiſit olim accepta Deo Virgo mater, Angelicam orationem exaudiens; *Ecce me Domini ſervam; eveniat mihi ita, ut Tu dixiſti.*

Huc quoque (ſi placet) accedat Præcurſor tuus, vir excellentiſſimus, qui nondum in lucem editus, ut Numen tuum agnoſceret, in alvo matris exultavit: nec ita multis poſt annis, idem, ubi Jeſum inter homines ambulantem adſpexit, humiliter, officioſè, demiſſéque philoſophatur, docens Amicum ſponſi, qui & aſtat, & eum audit, ex Sponſi voce voluptatem capere. Proin, nihil eſt om-

nium, quod malim, quàm ut ipse Chorum te laudantium adaugens, piísque postulatis abundans, tam memetipsum integrum, quàm mecum etiam periculis triumphos, æstus, excessus, & colluctationes Sanctorum omnium tibi immolem. Quodsi prætereà quid virtutis, & honoris, & laudis invenitur uspiàm, id quoque clementiæ tuæ non meo quidem unius, sed publico nomine libarem: ídque de industriâ, quò tu solus & omnia sis, & in omnibus admirandus in secula. Nec irritum sit ullum (quod ex animo tibi nuncupatur) Votum, sed ad aures tuas rectè perveniat (Domine) meum hoc & celebrationis, & gratiarum actionis, & amplificationis divinæ suspirium; nam id ego tibi non modò nullo non temporis vestigio reddam, sed & ab aliis eòdem vultu, eâdem fronte, voce, voluntate reddi (quoad ejus fieri possit) acturabo. Quid cunctamini? Vobis edicitur Populi, Nationes, Linguæ; Nomen divinum ad cœlum efferte, collaudate, concelebrate, gestite quâ pote lætitiâ, ceremoniáque; Equidem, neque in precibus, neque in optatis, neque in votis (quibus Deum fatigo) contendere desinam, ut universi, singulíque pietatis Alumni, in cœnâ cum fructu semper participent,

mutem consilium, aut solum vertam, quæcunque placent, detinéntq; terrestria, reddantur (obsecro) mihi peracerba, cadaverosáque; quæ verò meis humeris imponuntur, quasi portatu difficilia, patientiâ meâ mihi fiant leviora; quæ denique circunstant sordidiora, & inquinatiora, deprimantur ope divinâ, & sub pedibus conculcentur. Quando nam ad Æthram usque cor elatum, in Te (Domine) requiescit? Dum in hâc Terrâ casibus humanis ingemisco, quæso ne me finas latum unguem à præceptis tuis avocari. Fac potiùs, ut ævi futuri virtutes magis indiès, magísque degustans, extra Te nihil avidè mihi putem appetendum. Solus enim cibus es, potúsque meus, solus amor, deliciæ, lux, voluptásque. O si numine tuo me totum inflammares, & tui similem præstares! ita namque tecum in unum spiritum coalescerem, & amoris incendio colliquescerem. Hoc quidem utique perficies, si me nullo modo patiaris tantillùm abs Te divelli jejunum, & aridum, sed ita me clementer tractes, ut soles alumnos tuos. Equidem, per mihi mirum non videtur, si tuum ad arbitratum componendus, igniscam, & meâ sponte mihi moriar, quandoquidem es ipse cùm semper ardens ignis, & nun-

quam extinguendus, tum amor humanum cor admirabiliter expurgans, & mentem illuſtrans.

CAP. XVII.

Super amoris incendio, vehementiſſimóque ſtudio Chriſtum ſuſcipiendi.

Vox diſcipuli.

DEI cupidus ſum inprimis, in occurſum Autoris mei venerabundus progredior; tali namque religione jam, deſiderióque Dominum meum excipiendi, teneri me ſentio, quali ſæpiùs inflammabantur in Euchariſtiâ, quicunque Deo maximè placuerunt. O Deus! unus es, & omnia mihi, meus amor, mea commoditas, & fauſtitas, & in omnes partes, interminata felicitas; equidem, accumbens Menſæ, libenti, gaudenti, prolixóque animo (ſi quis unquàm) accipere Te ſtudeo: ſtudeo ſanè ſaturari vel micis è Menſâ decidentibus; at quantò magis ambitionis ſum manifeſtus, id inſuper agens, ut ipſi domino mecum nunc intercedat hoſpitium? Quod fateor, ardoris ignículis ullis indignum me reor; utcunque, ſingularem animi charitatem tibi, Domine, repræſento, ac (niſi me fallit) haud minùs integrè, quàm ſi ſolus acceptis,

cipent, fide recipiant, & apud Dominum tum ipſi pro ſe clementiam inveniant, tum indulgentiam impetrent pro ſontibus aliis, quorum vel primus ego ſum. Quoties autem in Epulo proſperè, valdéque ex voluntate ſuccedit illis, & exquiſitiſſimis dapibus expleti, tantâ voluptate afficiuntur, quantam animo capere maximam poſſunt, toties eos (ut benè ſpero) nequaquàm pigebit me quoque in memoriâ habere.

CAP. XVIII.

Arcanum Euchariſtiæ docetur homo non tam minutè perſcrutari, quàm humili penicillo (ſi poſſet aſſequi) Chriſtum imitari, fidémque ſuam non in hominum ſapientia, ſed in Dei virtute collocare.

Vox dilecti.

NIſi fluctuare ſine fine cupis, & ad extremum in Maris æquor demergi, non eſt inane tibi ſuper Euchariſtiâ cudendum, & recudendum examen: Scrutator enim Majeſtatis opprimetur à gloriâ. Cave putes me non poſſe plus efficere, quàm

quàm ipse es intelligendo; Veri quidem inquisitio, atque investigatio placet: at modesta sit, & erudiri contenta, nec sibi plus arroget, quàm pro fidei modo, quem & cuique Deus impertivit, & rectè inculcarunt antiqui patres. In fidei rebus valet plurimùm simplex illud, & sincerum judicium, quod stultas, & indoctas, & à divinis literis abhorrentes quæstiones, hoc est, tendiculas & spineta religionis omninò declinat, ipsúmque Deum audit, & in ejus semitis insistit. Sunt qui (dum prima rerum (cum Manete,) vel grande solium Triadis assequi tentant) & vires, & corpus, & ingenium, & exemplar pietatis amiserunt. Ingeniosa res non est esse Christianum. Quid est, quod à te Deus exigit? an intellectûs acumen? an ut animo penetres, & dividas omne cœlum? an, ut omnia (quæ sunt uspiàm) etiam absconditissima Dei rimeris? minimè gentium; hoc solùm exigit, ut æquum colas, & facias, & pietatem ames, téque erga eum submisse geras, indignari noli, si non capis occultam Dei philosophiam: quæ sunt infra Te posita, hominum negotia plerumque nescis; stultitiæne mirer, si quæ cœlestia sunt, nequaquam assequare. Profectò, si Deo pares, animíque sensum omnem fidei morigerum esse jubes,

bes, non ſolùm in Dei cognitione (quæ prodeſſe tibi poteſt) adoleſces, verum etiam magis, magiſque tibi Chriſtus affulgebit. Haud deſunt Mortales, quibus in rerum ſacrarum ſtudio, moleſtiæ multum adſpergunt *Fides*, & *Euchariſtia*. Verum id illis non tam vitio vertendum eſt, quàm humani Generis Adverſario. Si ſapis, contentionis ſervam noli tecum reciprocare; noli ſolicitudine perturbari; noli quid ipſi tibi videtur, inſidiis, quæſitísque Satanæ ſingulatim, & ex inopinato reſponſare; Deo loquenti ſi fidem habes, & cœlitùs afflatis Vatibus, illicò tibi tergum obvertet Hoſtis. Religioſis hominibus, & Dei metuentibus uſui eſſe ſolet id genus haud pauca experiri, ſcilicet infideles, & execrabiles, & improbos non tentat, nec explorat Adverſarius; nam eos integrè jam poſſidet. Fidentes igitur ille verſat, vexat, exagitat. Quamobrem, perge, quò te vocat officii ratio; monſtratam tibi, calcatámque cerne Viam, per invictæ fiduciæ veſtigia, donec ad Menſam Myſticam animo ſummè demiſſo pervenias. Ibi, ſi quid vides, quod ipſe non capis, id (ut in tuto ſis) Deo permitte, qui Te nunquam fallet: fallitur autem, quiſquis ſibi nimiùm credit. Cum iis, qui ſunt ad malum ſimplices, minimèque

méque malitiosi, gradum conferre Deus amat: ille se modestis patefacit, parvulis intellectum largitur, puris, & innocentibus aperit Cor: superbientibus autem, & curiosiùs, quàm æquum est, arcana perscrutantibus aut abdit, aut adimit auxilii beneficium. Vera fides non alucinatur; rectè. tamen humanis animis caliginem quandam sic offundi novimus, ut ratio propter carnem infirma, crebrò deliret, & fallat, aut non nisi per nebulam cernat: unde debet investigatio, disquisitióque naturalis sequi quidem, & ancillari fidei, non autem antecedere, nec obicem ponere. excellunt enim fides, & amor, & admirandum in modum operantur, maximè verò in *Sacramento*. Magnus est Dominus noster, immortalis, inaspectabilis, multarum virium, immensæque prudentiæ, qui pro arbitratu suo tam supernè, quàm infernè mira, & quidem cum innumerabilia, tum inexplicabilia facit. Túne intima Dei perveſtiges, aut ipsam adeò perfectionem Omnipotentis invenias? Ne esto nimis innocens, neve nimiùm sapias, ne pereas. Si quæ prodigiosè facit Deus, homo nullo negotio comprehenderet, ea certè nec ampliùs obstupescenda acciderent, nec ineffabilia.

F I N I S.

ΔΕΙΠΝΟΝ, ΚΑΙ' ΕΠΙΔΕΙΠΝΟΝ,

Cœna Dominica

CUM

MICIS ALIQUOT Epidorpidum.

Authore *R. Widdrington*, D. D. C. C. Soc. & Dnæ. Marg. apud Cantab. Theol. Pr.

Non equidem invideo, Doctorum si mea nemo
Scripta legat, vulgò nimium recitare timentis

CANTABRIGIÆ,
Ex Officina *Joan. Hayes*, Celeberrimæ Academiæ Typographi.
Impensis *W. Graves* Bipliop. Cantab.
Anno Dom. 1688.

Cœna Dominica
CUM
Micis aliquot Epidorpidum.

Sect. I.

QUOD antiquum obtineat, totíque concioni valdè profit, in Mensam hodiè maximam, nullâ non majorum lancium acceſſione, nullis non conquiſitiſſimis epulis extructam, porreximus omnes, ſinguliſque manum;

Nónne videbamur mediis diſcumbere in Aſtris
Cum Jove, *& Iliacâ porrectum ſumere dextrâ*
Immortale merum?

Mihi certè (niſi fortè palatum meum ipſe non teneo) dehinc, neque cereales, neque Capitolinæ, neque Saliales, neque Siculæ dapes magis ſapient, quàm

Fabiorum prandia. Cum igitur apud Dominum noſtrum tàm pollucibilitèr, opiparéque cœnatum ſit univerſis, reſtat ſolùm, ut domum quiſque ſuam revertamur, immortales gratias agamus, & (antequam viaticemur) admiranda, quæcúnque nobis prolixè fecit Soſpitator, accuratè (ſi pote,) certatímque recenſeamus.

Sect. II.

Remotis epulis Conviva mutat animum cœlúmque.

QUantum auguror opinione, Vos ô Socii, Paraſitíque, quod officii veſtri ſit in hâc parte pulchrè tenetis; Ego verò, quia fontium vel primus fuerim, pace veſtrâ familiam ducam, hoc eſt, in memet ſensìm deſcendam, Deum poſitis genibus accedam, veniam obnixè poſcam, receſſus mentis ultimos, ſinus abditos, penitiſſimáſque tenebras explorabo. Non alitèr conſtant hæc ſacra; durum hoc cor non alitèr emolliri poſſe, nec mores corrigi, nec frangi cervices, nec purgari manus, nec linguam (ne fortè micet, aut deliret) occludi vallo dentium. Stat veterem hominem deponere;

nere; ſatis eſt ſupérque mihi præterito vitæ tempore deſipuiſſe, nec intra verba ſolúm. Quotiès in mentem venit, totiès pudet, pigétque nullam ab oculis libidinem, nullum facinus à manibus, nullum à toto corpore flagitium abfuiſſe; Ilicèt, actum eſt, prudens, ſciens, vivus, vidénſque perii, ſi modò, qui terrarum orbem moderatur, mecum in jus veniat, aut gloriolas meas ad Critolai libram expendat; Hactenus in ipſâ crepidine Averni proximè ruinam pependi; fateor. Contremiſcentem reum cernis; Quis errores perſpiciat? Ab occultis expia me, tum etiam ab iis, quæ datâ aperâ commiſi, vindica tuum mé, ne dominentur in me. At cum re conſilium ſimul non amiſi. Spero jam adoleſcentiam mihi deferbuiſſe. Reſipiſcam igitur aliquandò tandem, & ad patrem meum me rectà recipiam. Si quid impiè fecerim unquàm, (quid autem non patraverim?) id nunc ex animo factum nollem. Nónne, quem peccâſſe pœnitet, innocens penè videtur? Pœnitet autem, mei me profectò pœnitet:

Credite vos, ſiquid miſerorum creditis ulli,
Pœnitet, & facto torqueor ipſe meo.

Noxa caput ſequitur, mihi ſed peccàſſe dolori eſt,
Eſtque pati pœnam, quàm meruiſſe, minùs.
At niſi peccàſſem, quid tu concedere poſſes,
O Deus? En! laudis pars mea culpa tuæ eſt.

Sect. III.

Nihil ſe profitetur extra Dei beneficium.

ABſit, ut ipſe mihi Suffenus prodeam, aut in operibus me dementèr jactem; quid agant venti, quantas jaculetur Monychus ornos, jamdudum accepi; ſed ipſe nihil hùc uſque ſum aggreſſus, præter Lamiæ turres aliquot, & Solis pectines. Ad cœnam ſi Deum Hoſpitalem, & teſſeram, & veſtitum nuptialem fero, criſtas non erigo, nec laudo meipſum; indulſit omnia mihi communis conditor. Itaque ſuperioris ætatis ſeriò, valdéque tædet; liceat ad me redeam, periculum à capite propulſem, divinis promiſſis aurem accommodem, natales alteros cogitem, propitiem Numen, ſublimia quæram, dominicæque Menſæ lautitias obſonem, æquum in poſterum utíque faciens, & pietatem amans, méque ſubmiſſè gerens erga Deum

Deum meum. Nam par eſt illùc tendere membrorum curas omnes, ſtudiáque, ubi jam & caput verſatur, & ipſa membra mox cum ſuo capite ſunt regnatura. Specimen ſpecitur; certamen cernitur; juſtitiam, fidem, charitatem, pacem unà cum iis, qui Chriſtum animo ſyncero invocant, enixè perſequor; dúmque libenter id ago, dum in hocce gymnaſio vel curſu, vel luctâ, vel haſtâ, vel diſco, vel pugillatu memet exerceo, novum hominem induo; prioris vitæ caligo tranſit; ex manu dilabuntur catenæ, veternus excutitur, longéque præter meam, ac amicorum omnium expectationem, teneraſco totus, integérque ſaneſco. Sic

Multa dies, variúſque labor mutabilis ævi
Rettulit in melius.

Sect. IV.

Natalem ſuum alterum celebrat ὑμνῶν.

MIrificiſſimum loquor; mihi vix imperare poſſum, quominùs exclamem gaudio de recuperatæ ſalutis inſtauratione. Ad gravedinem, ad aquam intercutem, ad anhelum pectus ad tuſ-

ſim, & calculum, & morbum (quo laborat Barrus) unde, ubi, quis celer fidele, præſentaneum tibi medicamentum adhibuit? Obligantur ex improviſo vulnera, artus ægri conſolidantur, ignoſcuntur peccata, cunctáque priùs luxata, reſtituuntur in integrum: Tàm putria, tàm inveterata, tam tetri odoris ulcera, (quæ canes ipſi non lingebant,) quis omnium mulſo mihi perpurgavit? Intelligo; Tun' hic eras, qui peccatum humani generis tollis, & omne crimen aboles? Credo equidem; leonem ex ungue; nec *Æſculapius* in fano, nec *Machaon*, nec *Podalirius*, ſed Princeps ipſe pacis in veritatis contubernio me revocavit ab Orco.

O Solyma! ô Adita! ô ſacri penetralia Templi! Unde mihi lætitiæ tàm locupletis origo ſurgit. Ipſe Rex & convivium es, & conviva. Ipſe ad convivas tuos ſpectandos, & internoſcendos, triclinium ingreſſus, accumbis menſæ, dúmque myſteriis interes, (& ratione ſoli Deo cognitâ temet ingeris,) quod pro me merui nunquàm, id (intercedente pro me Domino meo) ſum aſſecutus. Perceptionem imaginariam, cui, veritas non ſubſit, non amplector, ſed cujus inſtrumentum ſit illa vis divini

vini ſpiritûs, Chriſtum ſequeſtrum noſtrum intuens cum animo meo, & eum multò certiùs, veriùs, efficaciùs comprehendens, quàm vel ipſa ſymbola cernant oculi, tangant manus, deguſtet lingua, vel aures verba promiſſionis audiant. Exhibitâ namque exteriori cerimoniâ, Deus pacti ſui recordatur, ſuúmque promiſſum ut appareat, facit. Veritas, quam Patres Sacramento tribuunt, alicujus eſt ad aliquid efficax ordinatio, quâ poſitâ, id quoque certè ponitur, ad quod ordinatum eſt. Eſtium vide mihi lib. 4. d. 1. ſ. 5. Si placet, Unionem hanc appellare licet relativam, veram, fœderalem, ſacramentalem ex dono, pactóque ſignorum ritè, nec indigne receptorum. Aiunt juriſconſulti pignus à pugno dici, quia res pignori data manu traditur, eóque modo differri mutuo, commodato, depoſito, cæteríſque contractibus.

O pater, ô vindix, ô numen, Tu procul abſentem conſpicaris, accurris, miſereris, oſcularis, conveſtis, vitulum altilem apponis, in fœdus cois, obſignatis Tabulis mecum agis, in amicorum tuorum numerum centurias, & panem de cœlo, potúmque largiris. Quid voveat dulci nutricula majus Alumno?

Iſtinc uſque meus animus (velut uno cibatu non contentus) hæret in patinis, & prætextum helluationis arripit.

Quare, ſi meliuſculè jam habeo, ſi vires ab ægritudine recolligo, ſi vivo paulatim, ac membratim convaleſco, quantum eſt hoc, quàm divinum, & quotuplex beneficium, id totum in poſterum uni Deo referam acceptum. Nam (qui ſolus potuit) is horribile carmen, is rationes univerſas, is omne nomen meum expunxit.

Hunc, Macrine, diem numera meliore lapillo.
Sit parens rerum mihi carmen illum,
Vox canat, ſenſus petat, & renatis
Quiſquis eſt fibris vigor, & ſacratum
nomen adoret.
Is ſcelus tollit maculoſum, & ægros
Sanat angores, animóque vires
Reddit, & vitæ properante fato
prorogat annos.

Sect. V.

Lucidum intervallum.

ALiquantiſpèr poſuére venti; nec dum nubes ex oculis meis eripiunt cœlúmque diémque. Verùm adhùc

hùc in portu nequaquàm navigo. Cernisn'? Quot aquarum montes volvuntur? Ut rursùs in mare me referunt venti? Ante cœnam quidem Deus iram erga me remisit, in gratiam rediit mecum, absolvit, & scelerum impunitatem liberalitèr dedit, id quod impensè, mihi gratulor: At, ut munus illud gaudiúmque ne intermittatur, sed pleno favore continuetur mihi, propriáque adolescat indiès renovatio, manibus ulteriùs pedibúsque contendo. Quippe pertentandis mortalium præcordiis tot venena, tot artes, tot concinnatas insídias, tot peccati fomites exhalat primæ noxæ patrator, sicarius iste spiritalis, ut magis istorum nominandi, quàm edundi copia mihi superfit. Quid querar iræ stimulum, urticam Veneris, æstrum cupiditatis? Unde tam novam naturam, agrum iteratum, quàm indulgentiam divinam assiduè postulo.

Nec (qui impetrem) desisto, quod si vel eâdem, quâ priùs oberro chordâ, vel consimili, si incipio, lassúsque figo pedem, neque perficio gnaviter, si denuò pecco, si persuasio recta fluctuet alicubi, si pruna cinere sopita revivíscit, eheu! Nemo miserum ab incendio, lapsúque liberabit, quò verò valetudi-

nem integrè reſarciam, & ſemel expurgatus nitidum me ſemper tueri queam, unum in ſtadio non antè digitum exeram, quàm curſum totum oculis emenſus, & latera firmem, & os occillem, & manus in parietem domem, & lacertos ad ſingulare certamen adaptem. Etenim ſi ceſſo, ſi dormito, ſi reſpicio, ſiquid alienum à neceſſitudine novâ comminiſcor, eveſtigiò pereo, funditùſque ſalutem ipſam, menſam Dominicam, quo minùs aliquid deterius accidat, ſcio mihi nec Aſylo, nec Amuleto futurum.

Sect. VI.

Felix ô ter, & ampliùs, quem timor domini tenet, nec uſpiàm flectit devius error vetæ tempora tranſigentem.

OPere maximo recidivum abominatur, & interliturum exhorret, proinde qui ſibi ſtare videtur, videat ne cadat; nuſquàm ſecuritas, fratres; hic non tàm perſeverandi certitudo regnat, aut obtinet, quam bona ſpes, qualis in honeſtâ matronâ non anxiè metuente, ne ſe caſtam maritus in poſterum repudiet. A puero memini, nec hominis illius

illius obliviſcar, qui lotione nihil profecit, quia cadaver illicò tetigit. In cœlo quis *Ganymedem* feret, ἀπρεπῆ, ϗ ἀλλότρια τῆ συμποσίυ, montes, & ſylvas, & paternum pecus, & ovium caulas puerilitèr incruſtantem? Ubi liberi proterviunt obſtinatè, ſolent optimi parentes eos bonis exhæredare; populum quidem ex Ægypto Deus ſuis auſpiciis eduxit, & ſervavit; at infidentes poſteà delevit in ſolitudine. Quamobrem curam oportet, & cogitationem ubique ſuſcipiam, generis mei dignam; ſuſcipiam autem, ſi quod bonum aggredior, ne caducum ſit, efficiam; ſi quod pravum apparet, ne recidivum adoleſcat, omni ſtudio proſpiciam. Hinc, velut in cuſtodiâ ſtans, ſordes, ſcruta, cineres, & retrimenta foràs extrudo: Deinde ſentibus impeditum iter, & lapidibus confragoſum ingreſſus, etiam atque etiam regiones circumcircà mente peragro, ne pulveris, & ſolis, & hyemis impatiens hìc vacillem, illìc reſiſtam, aut alibi veſtigium inflectens, ſegneſcam in ſtadio, ſtrigémve. Nondum enim ſatis inclamatus expergiſcor, nec arcana, nec ſcitamenta ſpiritûs deguſto, niſi mangonium omne deteſter, rectúmque teneam, & ad ea (quæ ſunt à fronte) memet indiès

indiès magìs & magìs extendam. Satius eſt juſtitiæ viam ignorâſſe, quàm eâ cognitâ, à traditâ ſibi ſanctâ diſciplinâ retrò receſſiſſe. Niſi ſit incurvus, prævaricatur Arator. Adulteram in facinore deprehenſam nec damnat quidem, nec excuſat dominus, at propalàm admonet, hortatur, imperat, ne repetat admiſſum; quocirca, ſi fortè perturbationum initia, ſi primos impetus, ſi corruptæ ſtirpis fibras omnes radicémque ſimùl evellere non poſſim, quod poſſum tamen (obſtans principiis) malas herbas in agro nunc proteri, nunc intercidi, nunc diſrarari, nunc denique inter pullulandum amputari curabo. Quin igitur huc advoles, hoc ages, Anime mi, ne reflacceſcas, diem nullum, nullam horam, nec momentum intermittas. Potes hoc ſub caſu ducere ſomnos? Ex quo cum Chriſto ſentis, abſit, ne ex ejus ſtativis te ſubducas. Fuge verba, quæ vocantur lenta, nam pauliſpèr dormire, pauliſpèr dormitare, pauliſpèr manus ad quietem complicare, modum (Auguſtino judice) non habet. Una ſalus eſt venienti morbo impigrè, & commodùm occurrere. Sic pietati dabis operam ad amuſſim priſcam exactæ, nec ſpeculum contemplatus, exinde ſtatìm, qualis fueris, obliviſcêris.

Pro-

Sect. VII.

Proficiſcitur ad montem olivarum meditabundus.

QUantum intelligo nihil loci relinquitur ſocordiæ, nec uſpiàm eſt detrectanda militia Chriſtiana. Simul igitur ac hoſtem conſpexero, ſive mundum impoſtorem, ſive carnem lenocinantem, ſive Stygium inſtitorem, ſcutum, & enſem, & galeam in onere (tanquam ignavus Tyro) nequaquàm numerabo, nec adornabo fugam, ſed magis (ut contra Maſſilienſes Atilius) abſciſſâ dextrâ puppim apprehendam lævâ, neque priùs omittam, quàm profundo merſero. Domum ego meam ope divinâ non in arenâ, ſed in rupe conſtruxi; ripæ ulterioris amore, contendam pro virili, quò mea fides augeatur, firmetur, propagetur, in palæſtrâ, quam mihi certaminis Arbiter præſcripſit, etiamſi illa procùl degat umbraculis Theophraſti: Domine, rudis & inſolens bellorum ſum; quis ignorat? Ecce! tamen Ammonitæ, Moabitæ, Seiriſque ruentis incolæ tumultuantur, ut me de civitate Dei deturbent, ut tantam

tam multitudinem, quæ ſic adoritur, ſuſtineam, quis ego, quid homine natus? Cæterùm, quia pugna mea non eſt, ſed Dei, nullus expaveſcam: Stabo, Jæhovæque victoriam erga me, ſpectabo: Jamdudùm, ſive propter promiſſum tuum, Domine, ſive quia ſic tibi viſum eſt, tot hæc, & tanta, & tam ſingularia virtutis ſpecimina mihi tuo repræſentâſti, Téque Deum præbuiſti, qui pacta conſervas, & in tuos cultores (tibi totâ mente obtemperantes) beneficia confers. Licet ergo rurſùm prorſùm trepidetur, quamvis ogganniat Orci ſatellitium; etiamſi me tàm aſſiduè, quàm acritèr impugnent adverſarii, mali tamen nihil metuam, quia Tu longè gentium non abes, qui meum recreas animum; Sum forſàn, aut ſaltèm nonnullis eſſe videor in condonandis injuriis, in cupiditatibus ſub jugum mittendis, in iracundiæ fervore, furoréque truci refutando minùs hactenùs, quàm mediocritèr eruditus. Equidem in armis invictum, aut fortem me ſine numine, non niſi vanè, ſtultéque fingam. Utcunque cum diligentèr, tum in horas enitor; in Chriſto licet ut queo potiùs, quàm ut velim, invaleſcam. Attamen aliquo tenus prodeo, pergo, pugno, decurróque ſurſùm verſùs,

ſùs, ubi conſiſtere me vires prohibent, & vel inhibetur navigium, vel ſuſtinetur curſus, vel alio modo remigatur, Deum adeo, ſupplice labio fatigo, veſpere, & mane, & meridie quiritans oro, obſecro, rogo, nec non precibus interdum adjungo lacrymas, ut ſi mihi non detur animum vincere, frangam tamen, ac minutis ictibus debilitem. Æſtus omnes turbidiorum affectuum edomare, gladiúmque jam diſtrictum in vaginâ condere *Minervæ* monitis ſolùm obtemperans *Achilles* potuit: Non poſſim ego ſacratiore anchorâ gaudens, certioréque retinaculo, Chriſtianâ Philoſophiâ? Pudet hæc opprobria nobis & dici potuiſſe, & non potuiſſe refelli eorum, qui Religioni Sacramento bona fide dixerunt: Ecquis eſt tàm adverſis providentiæ placitis natus, ut ubique ferè (reluctante genio præſtite) tranſverſus in ſcopulos rapiatur? In vitæ correctione bellè proficit, qui quàm longè ſit à laude, perfectionéque virtutis, apprimè tenet; nam ei cuncta Dei mandata deputantur facta, cui ſi quid non ſit, liberalitèr ignoſcitur. Non deſunt, qui conſilia paſſim, publicéque crepant; Hæc autem ego, ſi vel arbitraria judicantur, vel (uti vocant) ſupe-

ſupererogatoria, nullus aſſequor. Nam & præcipientem, & conſulentem Deum nefas eſt non audire, íſque meruit inutilis ſervus haberi, qui quod debuit nihil amplius effecit.

Et dubitamus adhùc virtutem extendere factis?

Sect. VIII.

Membra omnia terreſtria (quoad ejus fieri poteſt) quotidiè necat.

O Benigne, ſceleríſque pure Deus, ſuccurre mihi, tectíſque meis quàm citò ſuccede. Quid cunctaris? Propter hoſtium voces, propter impiorum importunitatem hâc ſpe fretus oculos attollo, caput erigo, vitium omne flagrans, placénſque ſcelus horreo, ſubigo corpus meum, internecinum bellum gero, nec ullas inducias probo. Me volente, jubente, nihil amplius ex ore non conſideratum exibit. Linguæ meæ, ne verbis interdùm humidis, & laplantibus effluat, oppoſuit natura vallum dentium. Voluntati genitali ſæpiùs iraſcor, aſſiduéque renitor: Profligo carnis impetus, ut arbori ſimilis ad aquæ rivum

rivum ſatæ, magis indiès ac magis in Chriſtum adoleſcam: reculis aliis omnibus ſpretis, relictiſque, præ quod ipſe velit, malum prudens, & ſciens, & operâ datâ non attingo; ſi peſtis in artus ſubrepit, ſi per rimulas (neſcio quas) inſudat aqua, continuò mihi manus ambulant, ut (quod nautæ faciunt) ſentinam exhauriam; ad hæc quò nunc enſe, nunc ſariſſâ ſtrenuè decertetur, ut tam voluptatis illecebras averſer, quàm aggreſſiones Satanæ meliùs ſuſtineam, recludo Jani fores, induo juſtitiæ loricam, armaturámque mihi divinam accommodo. Nuſquam enim ambages ſuas Mundus; nuſquàm vim fraudeſque Diabolus, nuſquàm innata labes ferociam ſuam omittit, nec Chriſti jugum pronâ cervice ſubit. Hoſtibus igitur iſtis dum obluctor diu, noctuque, ſiqua ſpolia detraho, non aliter iis oblector, atque quibuſdam de Arabe, Sarmatáque manubiis.

Sect.

Sect. IX.

Usus inter, & actus, & habitus vitiorum distinguit.

ZEnonis assectis, ut etiam Joviniano, Pelagióque non aliter animatis iraſcor; nec temerè: Quippe vetuſtum errorem in æde Chriſti novo paxillo ſuſpenderunt, affirmantes ἴσα τὰ ἁμαρτήματα. Quoquò te verteris, inquiunt, unum eſt, ſive gubernator auri navem evertis, ſive paleæ; nequicquam animi diſcruciaris, quòd non in ignotâ, vel obſcurâ, ſed aliquâ generoſâ nobilíque virgine ſemèl & iterùm hæſeris; nam in re forſan aliquantùm in peccato nihil intereſt. Ita diſputâſſe Socratem ait Cicero, nec ullo turelitabis, ut alitèr ſciſcant Alumni porticûs. Verùm, hunc in modum ſi placet argumentari, patefactioni divinæ facis injuriam. Si paria credis peccata, cur (obſecro te) pares ubique non ſunt plagipatidæ? Ego parricidam inter & gallicidam nullum in ſupplicio diſcrimen ponam? Leges faciunt, dum alitèr atque alitèr puniunt, nec perinde lui jubent alapam impactam, ac latus hauſtum.

ſtum. Ille talitrum, aut inuſtum ſtigma, crucem hic ſceleris pretium tulit. Mandatæ necis ſibi malè conſcius David, non erroris, ſed flagitii, tantíque veniam expoſcit admiſſi. Quid addam ampliùs? Iraſceris fratri? Teneris judicio. Fratrem tuum Balatronem vocas? Conſeſſu teneris. Fatuum appellas? Ignis gehenna teneris. Dei filius (ſe judice) non meruit dici prodigus, quia ſervus eſſe maluit deaſtrorum. Ad hæc, in peccatis nihil ægriùs excutitur, aut exuitur, quàm conſuetudo longo tempore firmata. Uſus igitur, inprimis, & mores, & habitus turpes cavendos, declinandóſque cenſemus, nequis crebrò peccet. Sim ſanè (ſi vis) unus è multis, imbecillus, infirmus, & ἀντα-γωνίζεσθαι ἀδυνατώτατος; confitentem habes reum, & improbus eſſe nolo. Ubi cœlo, fauſtitatéque nonnullos mortales excludit Apoſtolus, non adulterii ſimpliciter, non impudicitiæ, non ebrietatis; ſed adulterorum, impudicorum, ebrioſorum expreſſè meminit, nequis (ob ſingulare flagitium, aut unius exceſſûs infamiam magìs, quàm propter habitum animi perperam, inolitum, ægréque mobilem,) amiſiſſe civitatem ſuam ſe putet, ſi cutem ſuam matabit

Æthiops

Æthiops, aut pardus maculas, & vos rectè facere poteritis, qui nunc malè facitis.

Sect. X.

Gradus etiam dari contendit & pietatis & pietati ſtudentium.

QUotquot Deo ſtudent, ſuperáque ſentiunt, nec ſimul omnes in unas ædes cogi, nec unis mœnibus incingi, nec ſub aſpectum unum ſubjici poſſe videntur. Ad culmen honoris, ad virtutis arcem, ad faſtigium, & apicem religionis, non niſi paulatim, & per officiorum gradus aliquot aſcenditur. In poëtis non Homero ſolùm, verùm etiam inferioris ordinis artificibus honorem, & cuique ſuum aſſignamus. Itaque ſi Chriſtianus ſum ex vero, ſi tanti nominis menſuram impleo, ſi ſyncerè, totâque mente prima ſequor, honeſtè vel in ſecundis, vel in tertiis conſiſtam. Deus exorabilis, ad iram tardus, ad clementiam propenſus, ubi novum fœdus init, mecúmque ferit, quid (quæſo) paciſcitur? An obſequium uniuſmodi, perfectum, & omnibus numeris abſolutum? opinari noli: paciſcitur

ſcitur ingenuum, germanum, fidele, verum; novam enim ille naturam haud paulò malit, quàm ſacrificium. O qui mihi præſidium es,

Victimæ ſi te caperent, dediſſem
Victimam; ſed te neque ſanguis hirci
Fuſus, aut ſacris holocauſta placant
Addita flammis.

Sect. XI.

In S. cœnâ terminum ſibi conſtituit, quò ſunt omnia referenda.

VEſtimento veteri qui panni rudis aſſuit pittacium? Præteriêre vetera, facta ſunt omnia nova; neque circumciſio, neque præputium quicquam valet, ſed fides per charitatem agens. Unde, nè mihi ſerenum fallax imponat, quò me recipiam? Genuáne flectens, vitulis hornis Deum accedam? Denis ille millibus arietum non delectatur: delectatur, ſi modò faciam æquum, & pietatem amem, & ſubmiſſè me geram, exitum ubique providentiæ ſapientiſſimæ permittens. Nec interim aerem verbero, ſed mihi præſtituto ſcopum, ut eò ſagittam intentis, & irretortis

tortis oculis dirigam. Cœleſte pabulum, Euchariſtiam ipſam aliò, quàm inſtituit Dominus, abſit ut exhibeam. Diſertis autem verbis & inſtituit, & inſtitutam omnibus imperavit, ubi nationem fidentium allocutus, hujus (inquit) vobiſcum pollucendi tranſitûs ardore ſum ductus; ſtatímque ſubjicit, Hoc in mei memoriam facitote. Aſpectu primore recordationem notat ἀνάμνησις, nec recordationem tantúm. Inde D. Paulus non ait, Mortem domini recordamini, ſed etiam, conſelebratis, modis omnibus annunciatis, argumentis hilaritatis omnibus indicatis, ſignificatis, ritúque perpetuo commemoratis. Hebr. 10. 3. Quid commemoramus? Variam nempe Dei ſapientiam, multiplicémque gratiam, ſive loqueris beneficium præteritum, Chriſti ſupplicium; ſive præſens, peccatorum veniam, Corporis & ſanguinis Chriſti communionem, & animarum alimoniam; ſive denique futurum, ut repromiſſum æternæ vitæ. Improbemus igitur homines, qui negant Sacramento contineri gratiam, quàm figurat. Hæc omnia nobis ob oculos, ut Novi Teſtamenti pignora bonâ fide repræſentat, obſignat, exhibet Euchariſtia. Quem ad finem altercamini, Theologi? Quor-

Quorsùm tot in ſimpuvio fluctus? De tanto myſterio det mihi Deus intelligere, quod ei placet, & expedit animæ meæ. Spiritus ejus bonus intret in cor meum, ſonétque Deo ſine ſono, & ſine ſtrepitu loquatur omnem veritatem; nam in corpore, ſanguinéque dominico, divinæ dilectionis ſapor & hæret palato, & viſceribus infunditur, inhæſione non phyſicâ, ſed myſticâ, propter tot, tantarúmque deliciarum abundantiam. O vita, quam præparavit Deus eum diligentibus! Quantò plùs valet mecum conſiderare, tantò plùs amore tui langueo, dulcíque memoriâ delector.

Mortali quotiès alimento veſcimur, id fit
Noſtra repentè caro, quod fuit antè cibus.
At cum divinæ datur hic accumbere menſæ,
Conviva in ſumptum vertitur ipſe cibum.
Chriſte famem exples, & ſtimulas: ſic firma voluptas,
Dum ſemper ſaturor, ſemper & eſurio.

Sect. XII.

Addit mutuum civium inter ſe, cúmque capite ſuo vinculum.

TAM inter convivandum, quàm à convivio, gratiarum actionem, & laudis,

laudis, & promulgationis publicæ rationem haberi debere, vel unum hoc de multis ostendit, quòd integra cerimonia non heri vespere tantùm, sed (ab ipsis Reipub. Christianæ primordiis obtinuerit Eucharistiæ nomenclatura: jure; nam Israele natorum agnellus ideò *Pasch* audiit, quia Domini transitum adumbrabat; & in victimam, piaculúmque nostrum ubi Deo Patri se tradidisset Christus, & nobis, ut redemptionis nostræ memoriam pro sacrificio spirituali perpetim offerremus, imperavit. Unde quotiès hoc pane vescimur, & calicem hunc ebibimus, totiès nos Domini mortem annunciamus. Idem ferè fit, sed aliter paulò, tàm in verbi præconio, quàm in Baptismi ministerio: nos autem rebus visis, quàm auditis vehementiùs aliquantò permovemur. Christus ut in crucem actus Galatis depingebatur, pariterque descriptum scimus in baptismo, sed adhùc illustriore longè ratione repræsentatur in Cœnâ S. ubi salubrem Dei gratiam fides & clariùs intuetur eum, & firmiùs apprehendit, & tenet certiùs; in cruce namque videt lacerari corpus, effundi sanguinem, idque vice, loco, commodóque nostro. Cùm tot ergo symbolis, emineat Cœna S. cùm tàm

tàm certis, tàm luculentis, majusculísque lucris efflorescat, cùm argumentis ineluctabilibus crucifixi effigies in mentis meæ conspectum adducatur, hebes ego sum æquè ac pecus, si non inde discam, cur officium totum in literis, benevolentiæ divinæ nunc auditus, nunc olfactus, nunc gustus quidam appelletur. Dentes hìc, & ventrem, & fauces ineptè paras. Crede quisquis es, & Christi carnem, vitalem de cœlo panem manducâsti. Utrum in elementa se ponebat Dominus, in, vel trans, vel sub, vel cum eis corpus, & sanguinem suum miscens, an potiùs (ut arbitror) ipsis convivis præsentem se sistat, & obliget ratione spiritali, nec ipse temerè definio, nec anxiè discepto, cui sufficit utique, si verbum audio, si motum sentio; nam vel inde videlicet adesse numen intelligo, licet istius præsentiæ modum juxtà teneam cum ignaviſſimis. Est inter virtutes Theologiæ, quædam æquo animo nescire velle.

Sect. XIII.

Præ lætitiâ gestit, liberóque pede pulsat humum.

QUod superest igitur, mœrorem, tristitiam, metum ventis tradam,

ut, quibus in gaudiis ſim, omnes quidem abundè cernant. Nam quis hic eſt? Non facilè me contineo; voluptatem hanc erumpere juvat, magnificat animus meus Dominum, exultátque mens de Deo ſervatore meo; ſi Dominum unum excipis, ecquem vel in cœlis, vel in terris habeo, quem adamem? Mea conditio Deus es in perpetuum.

Formoſum quæro? nihil eſt formoſius illo:
Munificum? dotes prodigit uſque ſuas:
Præſentem? præſens: Conſtantem? non ita conſtans
Rupes, quam Siculo verberat unda mari.
Quod ſi fortè cadis, cadis inter brachia amantis:
Pulvinar capiti ſubjicit ille manum.

Et miraris, ſi benevolentiam erga me divinam in ſymbolis exoſculor? Adſunt teſtimonia nullâ non exceptione majora. Hac propter lætus, & fidentèr ad crucem propero. Soſpitatorem ibi meum internoſco, nexúque (qui dirimi nequit,) in ſinum ejus ruo, circumfundor, agglutinor, méque totum in ejus corpus penetro, nos ut inter nos exiſtiment homines non unum ampliùs, & alterum, ſed eundem in duobus corporibus animum eſſe; hoc eſt, quod à Deo totiès petii;

petii; hoc ago die, noctéque; votis hoc omnibus non oro tantùm, ſed etiam impetraturum tandèm me confido, ut in divinâ domo per omnem ætatem indeſinentèr habitem, & numinis amœnitatem contempler, & cellam perluſtrem. Primum igitur quod inter cœnandum commemoro, loquor hactenùs: Inſequitur alterum, communitas ſanguinis Chriſti; panis enim unus, unum corpus multi ſumus; univerſi, ſingulíque jure quodam ſocietatis & coaleſcentes, & ad vitam æternam enutriti. Ita ſpiritus ille (quo potamur, & paſcimur in menſâ) per totum corpus ditatus, & diffuſus, artus omnes alit, donec in adultum virum ad modum ætatis in Chriſto plenæ cuncti perveniamus.

Sect. XIV.

Extra noſtram omnium cum Chriſto conjunctionem nullam invenit voluptatem.

EMigrate, atque adeò foras actutùm exite meæ quondam eheu? Deliciæ, vel potiùs illecebræ, perniciéſque: fruſtrà fremis, & obſtrepis, & circumgemis hinc jam excluſiſſima vitiorum cohors, cohors execranda, nimiúmque

diù mihi perfamiliaris: In nervum abducar potiùs, & lolio (tam vili tritico) victitabo, & nauteam bibam, quàm de tui generis analectis pitiſſabo. Quoties enim cunque tu venis in mentem, abſynthium es & odium: profundo lacrymas, rigo genas, pectus tundo, corpore toto perhorreſco, atque humillimè ad pedes Domini provolutus non priùs omitto, quàm clementiam impetro.

Sordet Anactorie, vileſcit candida Cydno,
Nec grata eſt oculis Atthis *ut ante meis.*

O Deus, meus ipſe fac ſis animus, quando ego ſum tuus. Ad te confugio, clamóque, nugarum & affaniarum omninò deſinens. Te meam appello ſortem, Te per Chriſtum obteſtor. Educ hanc animam è clauſtro: Quippe cor meum, viſcera mea per fidem Dominus incolit, occupat, implet; nec deturbabitur unquàm, quin ſuo me ſanguine ſibi mundarit. Cùm eo crucifigor, nec non per eum, & mihi mundus, & ego mundo, non ulteriùs ſpirans, quàm in me ſpirat ille, qui ſeipſum pro me dedidit; nam horſùm dedidit, ut exinde vivam non ipſe mihi, ſed vindici meo. O pelagus amoris? quod in poſterum apud me plùs valere volo, quàm ullius injuriæ

riæ dolorem. Cupio me non mendacem reperiri, ſed affabrè compoſitum magis alliciendis inimicorum moribus; Poculum (quod propinavit mihi Deus) non ebibam? Ebibam, exhauriam, epotabo totum, ad imam uſque ſtillulam ſupremo pollice demoliendum, nec acceptæ cicutæ partem vel accuſatori meo relinquam. Ita fert Evangelium, ita ad ſalutem in Chriſto grandeſcam, ita denique me dabo convivam Deo nequaquàm erubeſcendum. Cur intercedis, ut recèns in Chriſto natum infantem decolores livor? Quod ſciam, nemini ſum ego gravis, aliorum dotibus vel aperte faveo, vel obſtinatè taceo; de fratris commodis perinde atque de propriis ubique gaudeo; compono cum adverſariis, ſi fieri poſſit, inculpatæ tutelæ moderamen præ me ferens, cui nihil æquè placet ac rotundus, & teres candor. Deliranti viam monſtro, neſcientem erudio, ceſſantem urgeo, nutanti ſubvenio, lapſum erigo, mœrentem alloquor, humanis caſibus ingemiſco, poſtremò ſtudium omne meum hùc refero demùm, utì quàm plurimis in Chriſto proſim; lucerna non accenditur ut ſub modio ponatur, nè fortè per domum non illuceat.

Sect. XV.

Panem inter & panem distinguit, nè comedat indignè.

DAnte te (summe Deus?) successit hactenùs: utrùm autem indiès ità lautè excipiemur & renovabimur, an multa potiùs inter calicem, & suprema labra cadent, mihi profectò non constat admodùm. Constat solùm unius, & alterius epuli distans utrinque spatium non aliud esse, quàm recolligendi vires intervallum, & temporis articulum cœlitùs allatum, quo te studiosè componas, diligentèr ornes, accuratè comas, nec lendes ambigas modò, verùm etiam, siqua collo deliret pluma, reconcinnes. Seipsum enim explorare debet homo, ne fortè de domini sui corpore sanguinéque non rectè judicet. Siquis in mensâ non discernit panem inter & panem, sed indignè comedit, & damnationem ipse sibi comedit. Non jam personam loquor, non majestatem oris, nec frontis honorem, sed ingenium ad convivandum factum, & honestatem gestûs, & institutione convivii attemperatè respondens actionum omnium τὸ πρέπον. Nisi de-

memi-

memini, dicuntur alicubi rectores Eccleſiæ domini corpus conficere: Quid ſibi vult ſermonis peregrinitas? Corpúſne Dominicum de novo creant, aut ei dant naturam? Abſit; officium ſuum faciunt, orant, obſecrant, gratias agunt, ſymbola dedicant, opéque divinâ præſtant, ut ibi jam veri domini corpus, & ſanguis adſit, ubi priùs aliud non erat, quàm panis, & vinum. Eſt enim in ſacramentis videndum maximè, non quid ſint, ſed quid ritè ſignificent; qui fas non ſinebant Chriſtum vorari dentibus, voluit Ipſe elementa in myſterio, carnem & ſanguinem ſuum virtute ſpiritûs ſancti potentialitèr creari.

Sect. XVI.

Omen fati propè videt, & ſubveretur; ſed bono animo cupit eſſe.

DE Sacris publicis, quæ frequentamus, de recluſis fanorum portis, relaxatiſque fidentium cœtibus, immortales Deo habemus gratias: At interìm quàm citò, quàm levi de cauſâ claudantur, ecquis eſt vir ſapiens, qui nobis exponet? Fortaſſe Diotrephes totus eſt in fermento: quia dominentur, qui

qui præponuntur in Eccleſiis, ægerrimè coerceentur, ſed vel expreſſè, vel occultè fidem erigunt, cui non aſſentit aliorum conſcientia; communionémque ſymbolicam urgent, non tàm ad fovendum cum omnibus Chriſtianis amorem, quàm ad teſtandum duntaxàt unius partis conſenſum. Certè per omnem vitam non eris innoxius, ſi quo liberiùs, ſolutiúſque poſſis adverſus diffidentes exercere Chriſtianæ dilectionis officia, Tyrannorum communione non invitus abſtineas, téque ſubtrahas, ut domi tuæ credas, & qui credis, manduces. Poſt Hieroboami tempora, decem fermè tribus adire templum deſierunt, contenti Deum privatis in ædibus adorare, ne Reges ſuos proritarent. Hùc facit oraculum *Jo.* 6. 53, quippe comedere, & bibere nihil eſt, niſi intelligere, meditari, in uſum vertere, genere loquendi tralatitio. *Jer.* 15. 16. *Ezek.* 33. *Apoc.* 10. 9. Omnes nos Deus ità voluit eſſe diſpoſitos, ut ubique Sacramentis ejus obeundis apti ſimus: differentiam inter ordinem & plebem conſtituit Eccleſia; ſed ubi Eccleſiaſtici ordinis non eſt conſeſſus, & offers, & tingis, & ſacerdos es tibi ſolus, doctore Tertulliano. Signa cedunt rebus ſignificatis, putamen nucleo;

nucleo; neque vates ego, neque vatis ſum filius. Itaque quid aliis accidat in religione, quídve mihi, temerè non affirmo. Nobis omnibus (utì ſpero) ſtat neque cruciatum, neque mortem pro fide recuſare. Si quandò compellemur gregatim ad ſummum nefas à Daniele vate prædictum, faxit Deus, ne proditâ fide, atque abnegato Deo vero, Diis mortuis, mortiferíſque libemus; faxit item ut (quod admodùm pauci facere poſſunt) plùs mente videamus, quàm corpore; nec id tamen animo cernamus, quod communi generis humani ſenſui repugnat; Denique faxit, ut, ubi myſteria non obimus in templo; pabulo nihilominùs cœleſti quodam modò reficiamur, elutíſque animi ſordibus, communione cum Deo jungamur. Quàm amabiles ſunt in terris tuæ ſedes, ô Rex Armipotens! Unius mora lucis juxta adytum tuum nobis eſt pro mille ſeculis: Et tamen erit illud profectò tempus, & illuceſcet aliquandò dies, quo Chriſtus regnum ità patri tradet, ut (ſine grallis, & præſidiis, & auxiliis gratiæ) Deus ipſe ſit omnia in omnibus, divináque perfectione conſummet omnia.

FINIS.